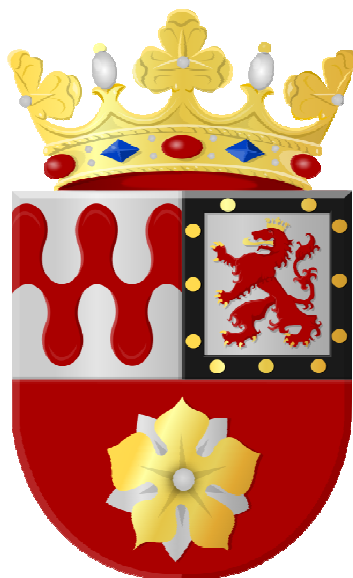

**gemeente
Berg en Dal
Programmabegroting
2016**

Aanbiedingsbrief

Aan de leden van de raad der gemeente Groesbeek

Groesbeek, 29 september 2015

Aanbieding begroting

Overeenkomstig het bepaalde in artikel 190 van de Gemeentewet bieden wij u hierbij het ontwerp aan van de Programmabegroting 2016 van onze gemeente.

Uw raad autoriseert ons college op basis van de programmabegroting tot het uitvoeren van de programma's, zoals opgenomen in deze begroting.

Belangrijkste aandachtspunten Programmabegroting 2016

- De Programmabegroting 2016 is meerjarig structureel sluitend.
- Het jaar 2016 sluit met een tekort van € 751.000 (waarvan € 604.000 incidenteel), waarvan voorgesteld wordt om dit te dekken door een bijdrage uit de algemene reserve. De jaren 2017 en 2018 vertonen een tekort van € 26.000 respectievelijk € 15.000 (beiden incidenteel), en 2019 laat een overschot zien van € 199.000.
- De lasten met betrekking tot het sociaal domein zijn zo realistisch mogelijk geraamd op basis van de aanwezige kennis en informatie ten tijde van het opstellen van de begroting. Daarnaast is er rekening gehouden met de mogelijke risico's, die wij in dit kader lopen.

Behandelingsprocedure

De behandelingsprocedure van de Programmabegroting 2016 ziet er als volgt uit:

a)	Informatieve raadsvergadering	:	13 oktober 2015
b)	Raadsvergadering besluitvormend	:	5 november 2015
c)	Aanbieding aan de provincie	:	voor 15 november 2015

Wij vertrouwen op een vruchtbare gedachtewisseling met uw raad over deze begrotingsstukken.

Hoogachtend,

Burgemeester en Wethouders van Groesbeek,

De secretaris,

De burgemeester,

Inhoudsopgave Programmabegroting

1. Inleiding	7
2. Samenvatting	11
3. Beleidsbegroting	15
3.1. Inleiding beleidsbegroting	17
3.2. Programmaplan	21
Programma 1 - Dienstverlening, bestuur en veiligheid	22
Programma 2 - Openbare ruimte	26
Programma 3 - Wonen en werken	33
Programma 4 - Maatschappelijke zaken	42
3.3. Algemene dekkingsmiddelen	51
Algemene dekkingsmiddelen	52
3.4. Paragrafen	59
Lokale heffingen	60
Weerstandsvermogen en risicobeheersing	65
Onderhoud kapitaalgoederen	78
Financiering	90
Bedrijfsvoering	92
Verbonden partijen	94
Grondbeleid	100
4. Financiële begroting	109
4.1. Overzicht van baten en lasten inclusief meerjarenraming	111
4.2. Uiteenzetting van de financiële positie	121
5. Bijlagen	127
Bijlage 1 - MeerjarenInvesteringsPlan	129
Bijlage 2 - EMU-saldo	133
Bijlage 3 - Subsidieplafond	135
Bijlage 4 - Raadsvoorstel	139

1. Inleiding

Inleiding

Voor u ligt de Programmabegroting 2016 van de gemeente Berg en Dal.

In deze begroting hebben wij zowel het gemeentelijke beleid als de financiële middelen die nodig zijn om dit beleid te realiseren, in beeld gebracht. Het accent ligt hierbij op het begrotingsjaar 2016, maar er wordt ook een doorkijk gegeven naar de periode 2017-2019.

Het jaar 2016 sluit met een tekort van € 751.000 (waarvan € 604.000 incidenteel), dat gedekt wordt door een bijdrage uit de algemene reserve. De jaren 2017 en 2018 vertonen een tekort van € 26.000 respectievelijk € 15.000 (beiden incidenteel), en 2019 laat een overschot zien van € 199.000.

De begroting is onder meer structureel sluitend door een jaarlijkse bijdrage uit de reserve rekeningresultaten van ruim € 6 ton.

De bespaarde rente over de bestemmingsreserves (met uitzondering van de reserve kapitaallasten), het beklemd gedeelte van de algemene reserve en de rente over de voorzieningen, in totaal bijna € 1,6 miljoen, is niet toegevoegd aan de algemene reserve. Daarnaast wordt een deel van de risico's van het sociaal domein niet in de exploitatie, maar via een reserve opgevangen.

Ons streven is om op termijn een begroting te kunnen presenteren die structureel sluitend is en blijft zonder bijdragen uit de reserves.

Indeling

De begroting is op hoofdlijnen onderverdeeld in de beleidsbegroting en de financiële begroting. In de beleidsbegroting vindt u het programmaplan en de paragrafen. Het programmaplan bevat de activiteiten die verricht worden om de door u beoogde maatschappelijke effecten te bereiken. In de paragrafen worden vooral de onderwerpen besproken die van belang zijn voor het doorgronden van de financiële positie van de gemeente. De paragrafen bevatten de beleidsuitgangspunten ten aanzien van beheersmatige activiteiten en de lokale heffingen. Zo bepaalt u bijvoorbeeld het beleid ten aanzien van het weerstandsvermogen, door aan te geven hoe groot de spaarpot moet zijn om tegenvallers op te kunnen vangen.

In de financiële begroting vindt u een overzicht van en toelichting op de baten en lasten per programma en de financiële positie van de gemeente.

In overzichten met lasten en baten staan negatieve bedragen ("-") voor kosten of nadelen en positieve getallen voor inkomsten of voordelen. "I" staat voor incidenteel en "S" staat voor structureel. De genoemde bedragen in de tabellen moeten x € 1.000 gelezen worden.

Wet- en regelgeving

De programmabegroting wordt door de Gemeentewet voorgeschreven en moet voldoen aan de begrotingsregels zoals opgenomen in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (het BBV). Deze begroting is opgesteld conform deze regels.

Het vervolg

Na het vaststellen van de begroting starten wij in 2016 met de uitvoering en wel binnen de beleidsmatige en financiële grenzen die in de begroting zijn aangegeven. Gedurende het begrotingsjaar zijn er verschillende momenten waarop wij u over de voortgang rapporteren en indien nodig voorstellen doen voor bijsturing en/of aanpassing van de begroting. Op twee momenten - in de voorjaarsnota en de najaarsnota - doen wij dat over de begroting in zijn geheel. Onderwerpen die bijzondere aandacht en bespreking vereisen worden gedurende het begrotingsjaar door middel van specifieke raadsvoorstellen aan u voorgelegd en besproken. Tot slot leggen wij door middel van het jaarverslag en de jaarrekening eindverantwoording af over de realisatie van de door u in de begroting vastgelegde beleidsvoornemens.

Sluitende begroting

Zoals vermeld in het Programma Groesbeek / Berg en Dal 2015-2018 willen wij een financieel gezonde gemeente zijn met (structureel) sluitende begrotingen. Een begroting is structureel sluitend als deze sluitend is op basis van de structurele lasten en structurele baten. Incidentele lasten en baten blijven hierbij buiten beschouwing. Ook het toezicht van de provincie richt op het structureel sluitend zijn van de begroting. Wanneer in dit kader het begrotingsjaar zelf (2016) niet structureel sluitend is, wordt gekeken of het laatste jaar van de meerjarenraming (2019) structureel sluitend is. Dit laatste is in onze begroting het geval.

Verwerkte mutaties

Naast de in de Kadernota opgenomen mutaties hebben wij nog diverse andere wijzigingen in deze begroting verwerkt. Voor een overzicht hiervan verwijzen wij u naar de samenvatting en hoofdstuk 4.

2. Samenvatting

Samenvatting

De begroting 2016, inclusief meerjarenraming 2017-2019, is meerjarig structureel sluitend. De jaren 2016 tot en met 2018 laten weliswaar een tekort zien, maar het jaar 2019 kent een overschot van bijna 2 ton.

De begroting is onder meer structureel sluitend door een jaarlijkse bijdrage uit de reserve rekeningresultaten van € 606.500. De bespaarde rente over de bestemmingsreserves (met uitzondering van de reserve kapitaallasten), het beklemd gedeelte van de algemene reserve en de rente over de voorzieningen, in totaal bijna € 1,6 miljoen, is niet toegevoegd aan de algemene reserve. Het incidentele tekort van 2016 ad € 751.000 is gedekt door een bijdrage uit de algemene reserve.

Daarnaast wordt een deel van de risico's van het sociaal domein niet in de exploitatie, maar via een reserve opgevangen, hierdoor blijven de middelen beschikbaar voor het sociaal domein. Ons streven is om op termijn een begroting te kunnen presenteren die structureel sluitend is en blijft zonder bijdragen uit de reserves.

Het begrotingstotaal in 2016 bedraagt ca. € 81 miljoen.

Het Financieel MeerjarenPerspectief (FMP) in deze begroting ziet er als volgt uit:

Tabel: Financieel MeerjarenPerspectief

Bedragen x € 1.000

	2016	2017	2018	2019
FMP na vastgestelde Kadernota 2016	-1.565	-1.234	-1.291	-1.291
Ontwikkeling saldo	814	1.208	1.276	1.490
Actueel FMP	-751	-26	-15	199
waarvan incidenteel	-604	-26	-15	0
structureel	-147	0	0	199
Dekking tekort uit algemene reserve	751			
FMP in begroting 2016	0	-26	-15	199

De ramingen m.b.t. het sociaal domein en diverse andere mutaties hadden veel invloed op het begrotingssaldo. Diverse ontwikkelingen die zich hebben voorgedaan na de vaststelling van de Kadernota zijn in deze begroting verwerkt. In de volgende tabel zijn deze meerjarig weergegeven. In hoofdstuk 4 vindt u een nadere toelichting op deze mutaties.

Tabel: belangrijke ontwikkelingen

Bedragen x € 1.000

	2016	2017	2018	2019
FMP vastgestelde begroting 2015 (inclusief meerjarenraming 2016-2019)	-1.943	-1.723	-1.744	-1.744
Voorjaarsnota 2015	1	113	77	77
FMP na Voorjaarsnota 2015	-1.942	-1.610	-1.667	-1.667
<i>Kadernota 2016</i>				
- Stelpost loonontwikkeling naar € 270.000	-230	-230	-230	-230
- Inzet reserve rekeningresulaten	606	606	606	606
FMP na Kadernota 2016	-1.565	-1.234	-1.291	-1.291
- onvoorzien naar € 50.000	38	41	44	44
- schrappen stelpost loonontwikkeling	270	270	270	270
- actualisatie kapitaallasten	-134	-479	-711	-764
- kostenverdeelstaat / bedrijfsvoering	-139	-141	-163	-152
<i>Ontwikkelingen per programma, excl. kapitaallasten en kostenverdeelstaat</i>				
Programma 1:				
- burgerzaken / verkiezingen	60	-8	-8	-65
- legesopbrengsten	51	97	53	-67
- stadsregio	27	27	27	27
- MGR Regio Rijk van Nijmegen	-34	-34	-34	-34
- VRGZ	-25	-25	-25	-25
- publicatiekosten	65	65	65	65
- overig incl. afrondingen	49	54	49	50
Programma 2:				
- wegen	243	243	243	243
- riolering	43	115	130	154
- overig incl. afrondingen	24	25	25	25
Programma 3:				
- Afval	-373	-52	-55	-56
- Bestemmingsplannen	33	33	33	33
- Bouw / Wabo	153	153	153	153
- overig incl. afrondingen	6	35	34	34
Programma 4:				
- Basisgezondheidszorg (begroting GGD 2016)	66	66	66	66
- BBZ - herberekening uitkeringslasten	101	101	101	101
- Tegemoetkoming kinderopvang	-30	-30	-30	-30
- Exploitatietekort voorzieningenhart	-20	-20	-20	-20
- Eigen bijdrage maatwerkvoorzieningen WMO	35	35	35	35
- Kunstbevordering	8	14	14	14
- Leerlingenvervoer	42	42	42	42
- Projectondersteuning WMO	27	27	27	27
- Sociaal maatschappelijk werk (bewonersinitiatieven)	50	50	50	50
- Bijzondere bijstand	143	143	153	153
- Onderwijsbegeleiding	8	8	8	8
- Lokale media		4	4	4
- Minder meerwerk DVO Werkbedrijf			56	106
<i>Participatiewet reïntegratie</i>				
- Eenmalige transitiekosten 2016	-42			
- Inkoop werkbedrijf	-60	-109	-188	-228
- Verhaal loonkosten werkbedrijf	9	9	9	9
<i>Sociale werkvoorziening</i>				
- Exploitatietekort werkbedrijf	-155	-136	-59	-59
- Rijksbijdrage WSW	167	202	277	539
- Reorganisatiekosten werkbedrijf	41	25	-2	13
<i>Wet BUIG</i>				
- Loonkostensubsidie werkbedrijf	-133	-133	-133	-133
- Advieskosten werkbedrijf (vervallen)	21	21	21	21
- Bijstelling uitkeringen	26	26	26	26
Overige programma 4				
- Inhuur transformatie WMO	-368			
- Toelage Huishoudelijke hulp	-394			
- Uitstel harmonisatie subsidiebeleid	171			
- Lokale toegangspoort	100			
- Bijstelling Sociaal Domein	-140	-428	-312	-272
- Stelpost Sociaal domein (WMO en Jeugd)	0	335	411	591
- overig incl. afrondingen	222	230	230	228
Algemene dekkingsmiddelen:				
- OZB	163	163	163	163
- Rentebaten hypotheek	-142	-142	-146	-148
- Dotatie algemene reserve	-10	-10	-10	1.560
- Beschikking algemene reserve	504	-247	-247	-247
- Aanpassing IU SD obv meicirc. 2015	32	337	224	-37
- Aanpassing AU obv meicirc. 2015	734	134	265	-1.174
- Bovenformatief		38	76	114
- Overig < € 25.000 en afrondingen, per saldo	32	34	35	33
Nieuw Financieel Meerjaren Perspectief	0	-26	-15	199

Door onder meer ook externe ontwikkelingen te verwerken in de ramingen en de cijfers te actualiseren, ontstond er in eerste instantie een meerjarig tekort. Vervolgens zijn de volgende stappen gezet:

- De ramingen zijn kritisch bekeken en zo realistisch mogelijk bijgesteld. In de begroting 2015 bestonden veel ramingen nog uit de optelsom van de 3 gemeenten. Nu is dat niet meer zo, omdat we steeds meer zicht krijgen op de werkelijke cijfers van de nieuwe gemeente.
- In het kader van het realistisch ramen zijn stelposten en open einde regelingen vervolgens naar beneden bijgesteld.
Dit betekent wel dat er door de gemeente meer risico wordt gelopen en dat dit gevolgen heeft voor de ratio weerstandsvermogen.
- De ramingen zijn waar mogelijk afgerond. Ramingen onder de € 100.000 zijn afgerond op veelvouden van € 1.000 en ramingen boven de € 100.000 op veelvouden van € 5.000. De lasten zijn hierbij naar beneden en de baten naar boven afgerond.

Voor de risico's in het sociaal domein (met name Jeugd en Wmo), die niet opgevangen kunnen worden in de begroting, is er een nieuwe reserve gevormd.

Voor een juist beeld van de financiële positie van onze gemeente willen wij u ook wijzen op de diverse paragrafen in deze begroting: lokale heffingen, weerstandsvermogen en risicobeheersing, onderhoud kapitaalgoederen, financiering, bedrijfsvoering, verbonden partijen en grondbeleid.

De risico's, die onze gemeente loopt, vindt u met name terug in de paragrafen "Onderhoud kapitaalgoederen", "Weerstandsvermogen en risicobeheersing" en "Grondbeleid". De financiële risico's die wij lopen met onze grondexploitaties moeten niet worden onderschat. Door periodiek de exploitatieopzetten te actualiseren en op basis daarvan maatregelen te treffen, trachten wij de risico's te beheersen. Voor de tekorten is een voorziening gevormd. De recentste actualisatie is in juni 2015 door uw raad vastgesteld.

3. Beleidsbegroting

3.1. Inleiding beleidsbegroting

Inleiding

De beleidsbegroting bestaat uit het **programmaplan** en de **paragrafen**. Het programmaplan richt zich vooral op de maatschappelijke effecten die wij als gemeentebestuur beogen. De paragrafen richten zich op de beheersaspecten (zoals de bedrijfsvoering, het weerstandsvermogen en ons grondbeleid) en de lokale heffingen.

Er is bij het opstellen van de begroting zoveel mogelijk aansluiting gezocht bij de uitwerking van het Programma Groesbeek / Berg en Dal 2015-2018.

Het programmaplan

Het programmaplan bevat de te realiseren programma's, het overzicht van de algemene dekkingsmiddelen en het bedrag voor onvoorzien. In de programma's staan de (programma)doelstellingen die we nastreven en welke activiteiten daarvoor uitgevoerd worden. Ook is een raming van de baten en lasten per programma voorgeschreven.

De indeling van de programma's ziet er in deze begroting als volgt uit:

<i>Programma's</i>		<i>Portefeuillehouder</i>	<i>Afdeling*</i>
Programma 1:	Dienstverlening, bestuur en veiligheid	M. Slinkman	BMO, BV, DV
Programma 2:	Openbare ruimte	R. Barber/E. Weijers	OPR
Programma 3:	Wonen en werken	S. Thijssen/ R. Barber/ S. Fleuren	BL, OPR
Programma 4:	Maatschappelijke zaken	E. Weijers/S.Thijssen	BL, SZ
Algemene dekkingsmiddelen		S. Fleuren	BV

* afdelingen

BMO: Bestuurs- en ManagementOndersteuning	OPR: Openbare Ruimte
BV: Bedrijfsvoering	BL: Beleid
DV: Dienstverlening	SZ: Sociale Zaken

Hieronder volgt een korte toelichting op de functies van de verschillende onderdelen van het programmaplan.

Algemeen

Een programma begint met een korte aanduiding van de inhoud, de doelstelling, de wettelijke kaders en de beleidsruimte van het programma. Vervolgens worden de belangrijkste ontwikkelingen geschetst binnen het programma.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Dit is het belangrijkste onderdeel van het programma. In tabelvorm staat per (programma)doelstelling benoemd welke concrete activiteiten uitgevoerd worden. Vanzelfsprekend worden binnen een programma veel meer activiteiten uitgevoerd, maar de onderwerpen die worden aangehaald, zijn de onderwerpen die bestuurlijk relevant zijn voor het programma.

Wat mag het kosten/gaat het opbrengen?

In dit deel beginnen we met een tabel waarin de totale lasten en baten van het programma zijn vermeld. Het saldo van de lasten en baten wordt in de regel "totaal programma" weergegeven. Dit saldo is het bedrag (veelal het tekort) dat uit de algemene dekkingsmiddelen opgebracht moet worden om het programma te kunnen betalen.

Daarnaast presenteren we per programma een tabel met alle investeringen die voor dit programma gepland zijn. We geven aan wat een investering in totaliteit kost (de bruto investering), hoeveel derden bijdragen, en welk bedrag voor onze eigen rekening komt (de netto investering). De netto investering wordt geactiveerd, waardoor de (kapitaal)lasten gespreid worden over de totale levensduur van de investering. De jaarlijkse kapitaallasten maken deel uit van de lasten die zijn opgenomen in de tabel van lasten en baten. Over de lopende investeringen rapporteren wij bij de najaarsnota en de jaarrekening.

Per programma wordt ook een overzicht van de reserves en voorzieningen gepresenteerd.

In hoofdstuk 4 vindt u een toelichting op de ontwikkeling van het totale financiële kader (het saldo van alle programma's).

In de bijlagen vindt u een overzicht van alle geplande investeringen (zie MeerjarenInvesteringsPlan, MIP), het EMU-saldo (verplichting uit BBV), het subsidieplafond en tenslotte het raadsvoorstel.

De paragrafen

Op grond van artikel 9 van het BBV worden in de paragrafen de beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten en de lokale heffingen. Tenzij het betreffende aspect niet aan de orde is, bevat de begroting in ieder geval de volgende paragrafen:

• lokale heffingen	• bedrijfsvoering
• financiering	• verbonden partijen
• onderhoud kapitaalgoederen	• grondbeleid
• weerstandsvermogen en risicobeheersing	

De onderwerpen uit de paragrafen over het weerstandsvermogen en risicobeheersing, onderhoud kapitaalgoederen en het grondbeleid zijn van groot belang voor het inzicht in de financiële positie van onze gemeente en de risico's die we lopen.

3.2. Programmaplan

Programma 1 - Dienstverlening, bestuur en veiligheid

Algemeen

Portefeuillehouder: M. Slinkman	Ambtelijk verantwoordelijk:	W. Looijen W. Hoedelmans D. Pricken M. v. Sambeek
--	------------------------------------	--

Programma inhoud

Dit programma omvat het bestuur, bestuursondersteuning, dienstverlening, brandweer en rampenbestrijding en openbare orde en veiligheid.

Maatschappelijk effect

Een hoge waardering van burgers, bedrijven en instellingen voor de kwaliteit van ons bestuur en onze dienstverlening en een hoge mate van (gevoel van) veiligheid in onze gemeente.

Beleidsruimte en kaders

De belangrijkste algemene kaders zijn opgenomen in de Gemeentewet, de Algemene wet bestuursrecht en de Wet gemeenschappelijke regelingen. Op het gebied van veiligheid zijn de belangrijkste wettelijke kaders vastgelegd in de Gemeentewet, de Wet veiligheidsregio's en de Politiewet.

Gemeentelijke kaders

<i>Beleidsstuk</i>	<i>Jaar</i>
- Algemene plaatselijke verordening (APV)	Harmonisatie in 2015
- Integraal veiligheidsplan Tweestromenland	2012-2015
- Regionaal beleidsplan Veiligheidsregio GZ	2012-2015
- Regionaal crisisplan	2014
- Verordening elektronische kennisgeving Groesbeek 2015	2015
- Informatie beleidsplan	2013-2016
- Dienstverleningsconcept	2015-2018

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Onderstaand vindt u een overzicht van de belangrijkste doelstellingen binnen dit programma en de activiteiten die wij in het kader van deze doelstellingen gaan uitvoeren.

1. (Programma)doelstelling: Bevorderen van zelf regisserend vermogen

Toelichting doelstelling:

Hoe gaan we van een verzorgingsstaat naar een participatie-samenleving? Dit is een samenleving waarin de burger naar eigen vermogen bijdraagt en waarin de overheid als noodzakelijk vangnet fungeert.

Activiteiten

- Op alle beleidsterreinen het principe van méér verantwoordelijkheid bij onze inwoners doorvoeren
- Het uitwerken van de Sociaal Maatschappelijke Visie in samenspraak met maatschappelijke organisaties.
 - De gemeente gaat als netwerkorganisatie functioneren. Stelt zich op als partner. Ook de regiegroep bewonersparticipatie wordt hierbij betrokken.

Realisatie

2016-2018

- Op basis van de ervaringen met inwonersinitiatieven ontwikkelen we nieuwe werkwijzen, waarbij overleg met burgers en instellingen zo veel mogelijk plaatsvindt op locatie (wijkcentrum, sportvereniging). - De sociale teams worden getraind op de manier waarop zij het zelfregisserend vermogen van burgers kunnen versterken. 3. Zorgvuldig, consequent en helder communiceren met alle betrokkenen over de veranderingen. Uitgangspunt is hierbij dat de gemeente zich als partner opstelt. Alle instrumenten worden interactief ingezet. Inwoners worden niet als consument, maar als partner en producent van participatie benaderd. Instrumenten hiervoor: - Dynamische websites van de gemeente Berg en Dal en Sociale Teams; - Gemeentepagina 'Zorg en ondersteuning'; - Bijeenkomsten; - App, filmpjes en infographics 'zorg en ondersteuning'; - Algemene wegwijsbrochure; - Persberichten; - Een training Klare Taal voor de hele gemeentelijke organisatie.	
--	--

2. (Programma)doelstelling: De dienstverlening naar burgers en bedrijfsleven is klantgericht, laagdrempelig en efficiënt.

Toelichting doelstelling:

De voorzieningen worden optimaal afgestemd op de behoefte van de inwoners en zo dichtbij mogelijk gerealiseerd.

Activiteiten

1. Themabijeenkomsten van de gemeenteraad en het college op locatie organiseren met daarin ruimte voor de inbreng van burgers.
2. Het bestaande dienstverleningsconcept herijken en vervatten in een visie die het vraagstuk over onze gemeentelijke dienstverlening in een breder verband beschouwt. Onderwerpen die aan de orde komen zijn:
 - welke producten biedt de gemeente aan en welke vorm van dienstverlening is daarbij gewenst: aan de balie, thuis of elders, digitaal en/of analoog;
 - welk gedrag wordt verwacht van de medewerkers die zich met verschillende vormen van dienstverlening bezig houden.

Realisatie
2015-2018

2016

Relevante ontwikkelingen:

Het uitgangspunt van onze visie op dienstverlening is: "digitaal doen, wat digitaal kan". Wij sluiten hiermee aan op de doelstelling van de Rijksoverheid. Die stelt dat bedrijven en burgers al hun zaken die zij met de overheid doen, uiterlijk in 2017 digitaal moeten kunnen afwikkelen. Hierbij worden moderne technieken ingezet, waaronder DigiD, eHerkenning, digitale formulieren, de Berichtenbox en Lopende Zaken. Omdat veranderingen tijd kosten en burgers en instellingen moeten wennen aan nieuwe mogelijkheden en tijd nodig hebben om zich daar op aan te passen, worden diensten waar nodig ook analoog aangeboden. De gemeente moet herkenbaar en benaderbaar blijven, want persoonlijk contact blijft een belangrijk aspect van onze dienstverlening.

3. (Programma)doelstelling: Een kleine, doelmatig werkende en dienstbare organisatie, die streeft naar maatwerk.

Toelichting doelstelling:

Door privatisering, samenwerking en deregulering kosten besparen en efficiency en effectiviteit vergroten.

Activiteiten

Wij stellen een visie op de netwerkgemeente op, waarin onder meer aandacht is voor (regionale) samenwerking, privatisering en deregulering.

Realisatie
2016

Relevante ontwikkelingen:

Momenteel heeft de gemeente Groesbeek (Berg en Dal) al diverse taken regionaal georganiseerd:

- Belastingen inclusief klantcontact belegd bij Munitax.
- De Omgevingsvergunning inclusief klantcontact belegd bij ODRN.
- Onderdeel 'Werk' inclusief klantcontact gefaciliteerd door het Regionaal Werkbedrijf.
- Regionale samenwerking op het Sociaal Domein (met gemeenten en instellingen): klantcontacten worden voor het overgrote deel afgehandeld door onze Lokale/ Sociale Teams.
- Stapsgewijze overdracht van taken naar ICT Rijk van Nijmegen, als onderdeel van de MGR.
- Doelgroepenvervoer op de schaal van de voormalige stadsregio Arnhem-Nijmegen

Bovenstaande voorbeelden laten zien dat er een lappendeken aan samenwerkingsverbanden is ontstaan met verschillende wijzen waarop de dienstverlening namens/door de gemeente Groesbeek (Berg en Dal) uitgevoerd wordt. De vraag is of dit vanuit het perspectief van de inwoners en ondernemers laagdrempelig, toegankelijk, efficiënt en integraal is georganiseerd. Met onze visies op de netwerkgemeente en onze dienstverlening proberen we hierop een antwoord te geven.

4. (Programma)doelstelling: Positionering gemeente in de regio

Toelichting doelstelling:

Met het toenemend aantal taken in regionaal verband is het van belang om de gemeente in de regio ook sterk te positioneren.

Activiteiten

1. Het vaststellen van de (gewenste) plaats en rol van de gemeente door bestuurders en ambtenaren in de regionale omgeving.
2. Opheffing Stadsregio Arnhem-Nijmegen, oprichting Gemeenschappelijk Orgaan.
Sinds 1 juli 2015 is de Stadsregio in liquidatie. Nog openstaande zaken worden in een liquidatieplan afgehandeld door de Stadsregio of door gemeenten die daarvoor opdracht hebben gekregen. Naar verwachting is alles in 2016 afgehandeld. De gemeenten hebben aangegeven een bepaalde mate van samenwerking te willen behouden op de gebieden wonen, mobiliteit, economie en duurzaamheid. Dit moet vorm krijgen in een Gemeenschappelijk Orgaan (GO) en Triple Helix.

Realisatie

2016

2016

Relevante ontwikkelingen:

We nemen deel aan de belastingsamenwerking in Beuningen, via het belastingkantoor Munitax, hebben de brandweer geregionaliseerd in de Veiligheidsregio Gelderland Zuid (VRGZ), de Wabotaken ondergebracht bij de omgevingsdienst regio Nijmegen (ODRN) en voor de uitvoering van de Participatiewet het Werkbedrijf opgericht, als onderdeel van een Modulaire Gemeenschappelijke Regeling. Er wordt gewerkt aan regionale samenwerking op het gebied van ICT, de organisatie van het doelgroepenvervoer op de schaal van de voormalige stadsregio Arnhem-Nijmegen. De deelnemende gemeenten hebben aan de in 2016 te liquideren Stadsregio Arnhem-Nijmegen aangegeven een bepaalde mate van samenwerking te willen behouden op de gebieden wonen, mobiliteit, economie en duurzaamheid. Dit moet vorm krijgen in een Gemeenschappelijk Orgaan (GO) en Triple Helix.

Wat mag het kosten/ gaat het opbrengen?

De ontwikkeling van de totale lasten en baten van dit programma vindt u in onderstaande tabel. Voor een nadere toelichting op de ontwikkeling van het saldo verwijzen wij naar hoofdstuk 4.

Bedragen x € 1.000						
Exploitatie	Rekening 2014	Raming 2015	Raming 2016	Raming 2017	Raming 2018	Raming 2019
Lasten	0	-7.251	-7.112	-7.186	-7.142	-7.042
Baten	0	694	796	868	775	499
Totaal programma	0	-6.557	-6.316	-6.318	-6.367	-6.543
Vershil t.o.v. vorig begrotingsjaar			241			
Vershil t.o.v. huidig begrotingsjaar				-2	-51	-227

In de volgende tabel vindt u een overzicht van de lopende investeringen van dit programma.

Tabel: Lopende investeringen

Bedragen x € 1.000

Beschrijving project	Jaar	Afdeling	Totaal krediet	Besteed tot 2015	Besteed in 2015	Restant krediet
Boek bestuurlijke geschiedenis	2013	BMO	-56	-50	-6	0
Impuls soc.econ.structuur(algemeen)	2012	DIR	-115	-73	0	41
Herindeling MUG*	2013	DIR	-7.836	-4.822	-531	2.483

Er zijn van dit programma geen investeringen opgenomen op het meerjareninvesteringsplan.

In de volgende tabel vindt u een overzicht van de reserves en voorzieningen die betrekking hebben op dit programma. De ramingen hebben betrekking op de standen per 31 december van het betreffende jaar.

Programma 1

Tabel: Reserves en voorzieningen

Bedragen x € 1.000

Reserves en voorzieningen	Raming 2015	Raming 2016
Totaal reserves	0	0
Voorz.pens.verpl.v.m.wethouders	3.267	3.226
Voorz.voormalig personeel	630	550
Voorz.onderhoud gemeentehuis	283	129
Voorz.onderhoud trouwzaal Millingen	11	5
Totaal voorzieningen	4.192	3.911

Programma 2 - Openbare ruimte

Algemeen

Portefeuillehouder: R. Barber

**Ambtelijk
verantwoordelijk:**

G. Kwant

Programma inhoud

Dit programma omvat alle facetten die te maken hebben met het beleid en beheer van de openbare ruimte. Hieronder vallen onder andere wegen, straten en pleinen en ondergrondse infrastructuur, openbare verlichting, verkeer, openbaar groen en speelvoorzieningen en riolering en waterbeheer.

Maatschappelijk effect

We streven naar een publieke ruimte die een veilige en prettige woon- en leefomgeving vormt voor de inwoners, het bedrijfsleven en de bezoekers.

Beleidsruimte en kaders

In onderstaande tabel staan per product de bovengemeentelijke kaders benoemd (Europees, landelijk, provinciaal, regionaal).

Product	Kader
Algemeen	Aanbestedingswet, Arbeidsomstandigheden, Bouwstoffenbesluit, Wet informatie-uitwisseling ondergrondse netten
Gebouwen	Bouwbesluit, Monumentenwet
Groen	Flora- en faunawet
Speelvoorzieningen	Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen
Water	Kaderrichtlijn water, Nationaal bestuursakkoord water, Waterwet, Wet Milieubeheer
Verkeer	Wegenverkeerswet
Wegen, inclusief wegmeubilair, kunstwerken en verlichting	Wegenwet

Gemeentelijke kaders

Beleidsstuk	Jaar
- Visiedocument Notitie Kernenbeleid	2013
- Beheerplan gemeentelijke gebouwen	2016 - 2018
- Basisvisie groen	vanaf 2017
- Beheerverordening begraafplaatsen	2015
- Bomenstructuurplan	2015
- Kapbeleid	2015
- Vervangingsplan speelvoorzieningen	2015 - 2017
- GRP	2016 - 2020
- Samenwerkingsovereenkomst Werkeenheid regio Nijmegen	vanaf 2015
- Verkeercirculatieplan	vanaf 2015
- Verkeersbeleidsplan	vanaf 2015
- Mobiliteitsplan	vanaf 2015
- Wegenbeheerplan	2015 - 2018
- Wegenbeleidsplan	2015 - 2018
- Verlichtingsbeheerplan	2015

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Onderstaand vindt u per pijler een overzicht van de belangrijkste doelstellingen binnen dit programma en de activiteiten die wij in het kader van deze doelstellingen gaan uitvoeren.

Pijler: Verkeer

1. (Programma)doelstelling: Verbeteren van de lokale verkeersveiligheid en van de regionale ontsluiting van de gemeente Berg en Dal.	
<u>Toelichting doelstelling:</u> Bovenlokale benadering van een goede doorstroming en bereikbaarheid vanuit en naar alle delen van de gemeente, waarbij verkeersveiligheid en het voorkomen van lokale overlast belangrijke speerpunten zijn.	
<u>Activiteiten</u> 1. Eigen observaties omtrent verkeersveiligheid en aanvragen van burgers en bewonersgroepen worden actief getoetst aan de objectieve criteria welke zijn opgenomen in de in 2015 vastgestelde mobiliteitsvisie; wij bepalen oplossingen voor en met bewoners. 2. Wij houden rekening met de effecten van de bovenlokale verkeersstromen door te werken met regionale verkeersmodellen welke sinds 2010 zijn ontwikkeld en door de regio permanent worden bijgehouden. 3. Wij doen voorstellen c.q. voeren de maatregelen uit welke voortvloeien uit de in 2015 vastgestelde Mobiliteitsvisie Berg en Dal. Speerpunt is daarbij het bevorderen van toeristische bereikbaarheid, zonder dat hierdoor overlast ontstaat voor aanwonenden van met name de dijkwegen. Dit verwachten wij te bereiken met de aanleg van TOP's (Toeristische Opstap Punten) in samenwerking met o.a. Staatsbosbeheer. 4. Wij realiseren de aanleg, verbetering en verlichting van fietspaden ter bevordering van de verkeersveiligheid. 5. Wij werken actief aan het verbeteren van schoolroutes en schoolzones. 6. Wij bevorderen de verkeersveiligheid door subsidie voor de verkeerslessen op scholen te continueren en E-bike cursussen voor ouderen te gaan subsidiëren.	<u>Realisatie</u> doorlopend doorlopend 2016-2018 2016-2018 doorlopend doorlopend
<u>Relevante ontwikkelingen:</u> De provincie Gelderland werkt actief aan het uitbreiden en verbeteren van het regionale fietsnetwerk en stimuleert dit door het beschikbaar stellen van subsidies. Wij hebben voor 2016/2017 een subsidie ontvangen van € 475.000 voor het verbeteren en veiliger maken van het 5,2 km lange fietspad Biesseltsebaan tussen het Zwaantje in Mook en de Scheidingsweg in Nijmegen. Dit werk wordt gecombineerd met groot onderhoud.	

Pijler: Kwaliteit woonomgeving

1. (Programma)doelstelling: Streven naar een publieke ruimte die een veilige en prettige woon- en leefomgeving vormt voor de inwoners, het bedrijfsleven en de bezoekers.
<u>Toelichting doelstelling:</u> De kwaliteit van de woonomgeving (schoon en veilig) wordt niet alleen bepaald door het gemeentelijke onderhoud, maar vooral door goede beleving van en het juiste gebruik door de bewoners. Door het zoeken naar een permanente interactie tussen de bewoners onderling kan/moet deze kwaliteit verder verbeteren, waarbij de gemeente zorgt voor een adequaat basisniveau.

<u>Activiteiten</u>	<u>Realisatie</u>
1. Wij betrekken burgers bij de inrichting en het beheer van de openbare ruimte.	Vanaf 2015
2. Wij zorgen voor een toegankelijke en bereikbare openbare ruimte waardoor mensen met een beperking langer zelfstandig thuis kunnen blijven wonen. Specifieke wensen van minder valide inwoners worden doelgericht en in overleg met hen gerealiseerd.	Vanaf 2015
3. Wij handhaven het onderhoudsniveau groen op A-kwaliteit (hoogste niveau). Daarmee wordt een belangrijke bijdrage aan de kwaliteit en het aanzien van de woonomgeving gegeven.	Vanaf 2015
4. Bij groenrenovaties vervangen wij daar waar mogelijk, tegen gelijke onderhoudskosten saaie bodembedekkers door minder, maar fraaiere plantensoorten plus gazon hetgeen kwalitatief fraaiert oogt.	Vanaf 2015
5. Als aanvulling op het reguliere groenonderhoud stimuleren wij zelfwerkzaamheid in de woonwijken door burgerinitiatieven te faciliteren.	Vanaf 2016
6. Wij zetten het beleid van het vervangen van 40 jaar oude armaturen in woonwijken door duurzame LED-armaturen voort en verbeteren daarbij de plaatsing van de lichtmasten om zo te voldoen aan de landelijke normen. In combinatie met goed groenbeheer verhoogt dit de sociale veiligheid sterk.	Vanaf 2015
<u>Relevante ontwikkelingen:</u> Wij streven er naar om bij de uitvoering van de beheerwerkzaamheden de inzet van mensen met een beperking te maximaliseren, tegen aanvaardbare kosten. Dit is een voortdurend aandachtspunt.	

Pijler: Zwerfvuil

1. (Programma)doelstelling: De aanpak van zwerfvuil in de gehele gemeente wordt een speerpunt in het belang van toerisme en een schone leefomgeving.	
<u>Toelichting doelstelling:</u> Doordat wij schone woonwijken op goed basisniveau aanbieden aan de bewoners zal eerder een behoefte ontstaan om zelf een steentje bij te dragen aan de schone eigen leefomgeving. We denken daarbij goed na over het plaatsen van afvalbakken, omdat de ervaring leert dat deze vaak meer vuil aantrekken dan vuil verzamelen. De besparingen op ledigingskosten kunnen vervolgens worden ingezet voor zwerfvuil routes in het toeristische buitengebied.	
<u>Activiteiten</u>	<u>Realisatie</u>
1. Wij onderhouden het groen op niveau A en daardoor wordt zwerfvuil al 5 tot 7 keer per jaar uit het plantsoen geharkt	Vanaf 2015
2. Wij gaan het groenbeheer, onkruidbestrijding, vegen wegen en bladruimen onderbrengen bij één aannemer waardoor een synergie in de werkzaamheden ontstaat die de netheid in de bebouwde omgeving verder verhoogt. De twee contracten worden beoordeeld op basis van beeldkwaliteit.	2016-2018
3. Wij stimuleren en faciliteren zelfwerkzaamheid in de woonwijken.	Vanaf 2016
4. Wij faciliteren onze inwoners met uitgebreide mogelijkheden om het eigen afval gescheiden aan te bieden tegen zo laag mogelijke kosten, waardoor de verleiding om afval te dumpen zo klein mogelijk wordt.	Vanaf 2017
5. Wij hebben ons aangesloten bij het DAR-initiatief "Wijkhelden" om via scholen kinderen te stimuleren actief mee te denken met het schoonhouden van de wijken. Deze kinderen zijn de wijkhelden.	Vanaf 2015
6. Wij zullen uiterlijk in het tweede kwartaal van 2016 een voorstel aan de raad aanbieden met betrekking tot de bestrijding van hondenpoep-overlast.	Vanaf 2017

Pijler: Actuele en reële onderhoudsplannen infrastructuur

1. (Programma)doelstelling:

Het uitvoeren van onderhoudsplannen op basis van actuele beheerinformatie, waarbij de lasten niet doorschuiven naar later.

Toelichting doelstelling:

Op basis van actuele beheerplannen wordt onderhoud uitgevoerd op alle beheergebieden, waarbij de actuele onderhoudstoestand leidend is en niet de theoretische planning. Door drie- tot vijfjaarlijks te rapporteren en de actuele stand van de onderhoudsvoorziening te betrekken bij het vaststellen van de dotaties voor de komende jaren, zorgen we dat de gemeenteraad maximaal geïnformeerd wordt over staat van haar kapitaalgoederen en grip houdt op de ter beschikking te stellen middelen.

Activiteiten

	<u>Realisatie</u>
1. We voeren in 2016 een nieuwe onderhoudsinspectie wegen uit om op basis van deze actuele gegevens te verifiëren of de in 2015 naar beneden bijgestelde dotaties overeenkomen met het actuele beeld. Gelijktijdig zullen we dan de in 2015 vastgestelde bijstellingen van het gewenste kwaliteitsbeeld verwerken. Ook zullen we dan inzichtelijk maken wat de meerkosten zijn van een hogere kwaliteit trottoirs (Basis=>Hoog) om de trottoirs in woonwijken beter toegankelijk te houden voor mensen met een beperking. Het is dan aan uw raad om op basis hiervan nieuwe keuzes te maken.	2016
2. We voeren het onderhoud aan speeltoestellen uit volgens het in 2015 vastgestelde beheerplan, waarbij de gemiddelde levensduur van speeltoestellen 15 jaar is.	2015-2018
3. We voeren het onderhoud en vervanging van de openbare verlichting uit volgens het vastgestelde "Beleids- en beheerplan openbare verlichting 2016-2020". Afgeleide doelstellingen hierbij zijn energiebesparing, duurzaamheid en sociale veiligheid.	2016-2020
4. We bieden u zo vroeg mogelijk in 2016 het beheerplan gebouwen aan waarbij het credo "sober en doelmatig" is zonder dat dit de kwaliteit en de levensduur van de gebouwen aantast.	2016
5. Uitvoering van het onderhoud en vervanging volgens het GRP 2016-2020 met een 15% lagere rioolheffing in 2023, dan waarvan in 2014 werd uitgegaan. Dit ten gevolge van synergie door de gemeentelijke samenvoeging en gebruik van moderne technieken.	2016-2020
6. We gaan de 4 km achterstand van rioolvervanging in Groesbeek-Noord zo snel mogelijk inlopen.	2016-2018

Overige relevante ontwikkelingen

Al jaren vertellen wij u dat het gebruik van round-up volgend jaar niet meer toegestaan zal zijn voor het onkruidbeheer op verhardingen en dat de alternatieve methoden drie keer duurder zijn. De verwachting is dat hierover voor 2018 eindelijk duidelijkheid is. Tot dan gaan wij door op de ingeslagen weg; niet chemische onkruidbestrijding op afgekoppelde verhardingen en chemische bestrijding volgens de DOP-methode (onkruid op verharding per plant spuiten; dit heeft zelfs een lagere milieubelasting dan de alternatieve methoden).

Wat mag het kosten/ gaat het opbrengen?

De ontwikkeling van de totale lasten en baten van dit programma vindt u in onderstaande tabel. Voor een nadere toelichting op de ontwikkeling van het saldo verwijzen wij naar hoofdstuk 4.

<i>Bedragen x € 1.000</i>						
<i>Exploitatie</i>	<i>Rekening 2014</i>	<i>Raming 2015</i>	<i>Raming 2016</i>	<i>Raming 2017</i>	<i>Raming 2018</i>	<i>Raming 2019</i>
Lasten	0	-10.274	-9.484	-9.538	-9.597	-9.594
Baten	0	3.893	3.422	3.422	3.444	3.428
Totaal programma	0	-6.381	-6.062	-6.116	-6.153	-6.165
Vershil t.o.v. vorig begrotingsjaar			318			
Vershil t.o.v. huidig begrotingsjaar				-54	-90	-103

In de volgende tabel vindt u een overzicht van de lopende investeringen van dit programma.

Tabel: Lopende investeringen

Bedragen x € 1.000

Beschrijving project	Jaar	Afdeling	Totaal krediet	Besteed tot 2015	Besteed in 2015	Restant krediet
Reconstr.schildersbuurt:uitvoering(weg)	2012	OPR	-399	-621	0	-222
Reconstr.schildersbuurt fase 3-4(weg)	2013	OPR	-294	-38	-255	1
Reconstr.schildersbuurt fase 3-4(riool)	2013	OPR	-440	-23	-2	416
Herinr.openbare ruimte Kulturhus	2013	OPR	-58	-50	-18	-10
Verkeersmaatreg.Heerbaan&Kastanjeplein	2014	OPR	-426	0	0	426
Openbare verlichting 2012-2016	2012	OPR	-344	-304	0	40
Vlietberg (U)	2015	OPR	0	0	-5	-5
Verbetering haltetoegankelijkheid	2011	OPR	-34	-13	0	21
Beheerdersgebouw begraafplaats	2014	OPR	-76	-81	-5	-9
Herinrichting Verbindingsweg	2014	OPR	-1.190	-322	-935	-67
Riolering Kon Julianalaan/Dr Kochlaan	2014	OPR	-498	-41	-569	-112
Nieuwe gemeentewerf: voorbereiding	2015	OPR	-40	0	0	40
Aanschaf materieel 2015	2015	OPR	-86	0	0	86
Aanpassing Altena-Hettsteeg	2007	OPR	-25	-154	0	-129
Altena Hettsteeg:techn./jur.voorber.	2011	OPR	-65	-64	-8	-7
Kruising Molenweg-Cranenburgsestraat	2011	OPR	-483	-377	-22	83
Kruising Nieuweweg-Zevenheuvelenweg	2014	OPR	-706	-38	-10	658
Aanpassing Cranenburgsestraat	2013	OPR	-767	-200	-531	36
Herinrichting Hamersveld(weg)	2014	OPR	-1.042	-974	-467	-399
Spoorwegoverg.Nijverh.weg-Wisselpad	2011	OPR	-58	-12	-3	43
Stekkenberg fase 1-3 WRM(weg)	2011	OPR	-710	-530	-7	173
idem, bijdrage Oosterpoort	2011	OPR	0	185	2	187
Stekkenberg West fase 5 en 6(weg)	2014	OPR	-1.001	-360	-304	337
Inr.openbare ruimte omg.t Vossenhol	2014	OPR	-103	-90	0	13
Herinrichting voorterrein Kerstendal	2014	OPR	-29	-2	-2	25
Fietsp Heumensebaan/Rijlaan:voorber	2014	OPR	-55	-2	-1	53
Verbetering looproutes Ubb.	2014	OPR	-294	-216	-58	20
Herinrichting Waterstraat(U)	2015	OPR	-495	-44	-19	432
Reconstructie Houllaan	2015	OPR	-460	0	-5	455
Reconstructie Hoffaan/Kasteelweg	2015	OPR	-675	0	0	675
Herinrichting Parallelweg:voorbereiding	2015	OPR	-25	0	0	25
Herinrichting Dries(ged.):voorbereiding	2015	OPR	-40	0	0	40
Herinr. Heerbaan/Kastanjeplein	2015	OPR	-453	0	-10	443
Schoolzone Ooij: uitvoering	2015	OPR	-50	0	-36	14
Renovatie Groen (U)	2015	OPR	-96	0	0	96
Stekkenberg fase 1-3(riolering)	2010	OPR	-713	-881	0	-168
idem, bijdrage Oosterpoort en provincie	2010	OPR	502	877	0	375
Waterplan:voorber.uitv.maatregelen	2010	OPR	-60	-223	0	-163
Idem, bijdrage derden	2010	OPR	30	110	0	80
Aanleg helofytenfilters:voorbereiding	2010	OPR	-30	-109	-13	-93
Bijdrage waterschap	2010	OPR	9	88	0	79
Waterplan:t Groeske	2013	OPR	-988	-1.000	-33	-45
idem, KRW-subsidie			206	281	0	75
Watersysteem Groesbeek	2012	OPR	-113	-24	0	89
idem, subsidie			0	18	0	18
Beekherstel Groesbeek	2013	OPR	-437	-298	-5	133
idem, subsidie		OPR	300	63	0	-237
Stekkenberg-West fase 4(riool)	2013	OPR	-629	-594	0	35
idem, bijdrage Oosterpoort			0	247	0	247
Stekkenberg West fase 4-6(riool)	2011	OPR	-180	-187	0	-7
idem, bijdrage Oosterpoort			0	184	0	184
Verbetermaatregelen riolering	2013	OPR	-86	-55	-10	22
Maatregelen verminderend wateroverlast	2012	OPR	-24	0	0	24
Aanp.riool Lage Horst: voorbereiding	2013	OPR	-37	-20	0	17
Herinr. Hamersveld(riool)	2014	OPR	-563	0	-2	561
Het Hoogh.fase 3 infiltratieriool	2014	OPR	-69	0	0	69
Vervanging riolering 2015(40)	2014	OPR	0	0	-4	-4
Vervanging riolering 2015(15)	2014	OPR	0	0	-3	-3
Rioolrenovatie(re linen) div.locaties	2015	OPR	-1.015	0	-5	1.010
Aanleg riolering Vlietberg	2015	OPR	-250	0	-7	243
Vervanging M+E gemalen div.locaties	2015	OPR	-77	0	-42	35
Verbetermaatreg.Mies, Groesbeek-Zuid	2015	OPR	-116	0	0	116
Verv.riolering Hoffaan/Kasteelweg	2015	OPR	-142	0	0	142
Verbet.riolering Werkenrode:voorber.	2015	OPR	-13	0	0	13
Bijdrage	2015	OPR	13	0	0	-13
Rioolverv. Dennenstraat(Pals):voorber.	2015	OPR	-10	0	0	10
Verv.riolering Kwakkenberglaan:voorber.	2015	OPR	-12	0	0	12
Rioolvervanging Dries:voorbereiding	2015	OPR	-10	0	0	10
Reconstructie Houllaan Riolering	2015	OPR	-145	0	0	145
Stekkenberg-West fase 5 en 6(riool)	2014	OPR	-640	-21	0	619

In de volgende tabel vindt u een overzicht van de geplande investeringen van dit programma.

Tabel: Geplande investeringen (MIP)

Bedragen x € 1.000

Meerjaren investeringsplan	Bedrag	Bijdrage	Raming 2016	Raming 2017	Raming 2018	Raming 2019
Wegen/ en waterlossingen						
Fietspad Heumensebaan/Rijlaan	-785	200	-296	-289	-	-
Upgraden watergang Hulsbeek	-125	-	-	-	-125	-
Tijdelijk opslag depot	-272	-	-	-5	-267	-
Aanleg Groesbeek bij retentievoorziening Mies	-75	-	-8	-67	-	-
Reconstructie De Pals	-870	-	-	-66	-804	-
Reconstructie Ravelstraat	-150	-	-	-	-15	-135
Rec. Bernhardlaan/Beatrixlaan	-425	-	-43	-382	-	-
Verbreding Meerwijkselaan	-650	-	-	-65	-585	-
Herinrichting Dries(ged.)	-475	-	-475	-	-	-
Herinrichting Filsofenbeek	-80	80	-	-	-	-
Aanpak school-thuisroutes	-75	-	-75	-	-	-
Riolering						
Aanpassing riolering Lage Horst	-149	-	-149	-	-	-
Reconstructie Houtlaan	-	-	-	-	-	-
Vervanging M+E gemalen diverse lokaties	-522	-	-31	-50	-129	-312
Regenwaterriool Ravelsstraat	-200	-	-20	-180	-	-
Verbetermaatregelen Groesbeek Noord	-200	-	-	-	-200	-
Verbetering riolering Werkenrode	-113	50	-63	-	-	-
Rioolrenovatie(relinen) Groesbeek Zuid	-83	-	-8	-75	-	-
Afkoppelen terrein woonwagenkamp Nw.Drulseweg	-83	-	-	-83	-	-
Vergroten transportriool Breedeweg/Bruuk	-375	-	-	-	-375	-
Persleiding gemaal Andreaslaan	-90	-	-10	-80	-	-
Rioolvervanging Dennenstraat(Pals)	-120	-	-	-	-120	-
Vervanging riolering Kwakkenberglaan	-153	-	-153	-	-	-
Rioolvervanging Dries(ged.)	-130	-	-130	-	-	-
Vervangen riolering Molenweg(ged.)	-61	-	-61	-	-	-
Vervangen en afkoppelen riolering Stekkenberg (boven)	-720	320	-60	-340	-	-
Riooloverstort Botsestraat/Leuth	-220	-	-20	-200	-	-
Werk en tractie						
Aanschaf materieel	-627	-	-132	-143	-192	-160
Totaal	-7.828	650	-1.734	-2.025	-2.812	-607

In de volgende tabel vindt u een overzicht van de reserves en voorzieningen die betrekking hebben op dit programma. De ramingen hebben betrekking op de standen per 31 december van het betreffende jaar.

Programma 2

Tabel: Reserves en voorzieningen

Bedragen x € 1.000

Reserves en voorzieningen	Raming 2015	Raming 2016
Totaal reserves	0	0
Voorz. onderhoud gemeentewerk	187	173
Voorz. onderhoud aula begraafplaats	37	32
Voorz. onderhoud drenkelingenbegraafplaats	5	5
Voorz. onderhoud gebouw begr. plaats Heselenberg	12	-2
Voorz. onderhoud gebouw begr. plaats Millingen	76	76
Voorz. onderhoud wegen	2.877	2.301
Voorz. speeltuinen	102	70
Voorz. openbare verlichting	228	360
Voorz. riolering	1.076	1.191
Totaal voorzieningen	4.600	4.206

Programma 3 - Wonen en werken

Algemeen

Portefeuillehouder:	R. Barber S. Thijssen S. Fleuren E. Weijers	Ambtelijk verantwoordelijk:	W. Bodewes
----------------------------	--	------------------------------------	-------------------

Programma inhoud

Onder dit programma vallen structuurvisies, bestemmingsplannen, landschapsbeleid, cultuurhistorie, volkshuisvesting, recreatie en toerisme, economische zaken, grondzaken, milieu, bouwen en grondexploitatie.

Maatschappelijk effect

Zorg voor een zo goed mogelijk woon-, leef-, werk- en verblijfsklimaat voor de inwoners, ondernemers en bezoekers van de gemeente.

Beleidsruimte en kaders

De belangrijkste kaders zijn opgenomen in de Wet op de ruimtelijke ordening, Wet milieubeheer, Woningwet, Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo), de provinciale omgevingsvisie en -verordening Gelderland, Natuurbeschermingswet, Flora en Faunawet en de Waterwet.

Gemeentelijke kaders

<i>Beleidsstuk</i>	<i>Jaar</i>
Structuurvisie Groesbeek	2012
Structuurvisie Millingen aan de Rijn	2013
Structuurvisie Buitengewoon Ubbergen 2020	2011
Beleidsnotitie functieverandering Buitengebied Ubb	2013
Kadernota Toerisme Groesbeek 2008	2008
Subsidieverordening Toerisme Groesbeek 2007	2007
Subsidieverordening Toerisme Millingen aan de Rijn 2010	2010
Nota grondbeleid	2016 (harmoniseren)
Grondprijzenbeleid	2015
Erfgoedverordening	2015
Landschapsonwikkelingsplan	2015
Bouwverordening	2015
Nota Ruimtelijke kwaliteit	2015
Integraal handhavingsbeleid	2016 (harmoniseren)
Geurverordening	2007 U/2009 G/ nog te harmoniseren
Bodemnota en bodemkwaliteitskaart	2012

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Onderstaand vindt u per pijler een overzicht van de belangrijkste doelstellingen binnen dit programma en de activiteiten die wij in het kader van deze doelstellingen gaan uitvoeren.

Pijler: Economie en werkgelegenheid

1. (Programma)doelstelling:

De gemeente wil zich vanuit haar mogelijkheden maximaal inzetten om lokale werkgelegenheid en economisch herstel te bevorderen.

Toelichting doelstelling:

Werk en voldoende financiële zekerheid zijn voorwaarden om volwaardig en zelfstandig te kunnen functioneren in de maatschappij. Door de economische crisis zijn velen geraakt.

Activiteiten

1. Wij stellen een beleidsvisie Economische Zaken op, t.b.v. het stimuleren van ondernemerschap in de gemeente, zowel nieuw als bestaand. We willen hiermee ook voorbereid zijn op nieuwe subsidiemogelijkheden en plannen klaar hebben ter uitvoering.
2. Wij bieden ruimte aan ondernemers, maar verwachten ook wat terug: namelijk dat ze ruimte bieden aan hen die moeilijk werk kunnen vinden.
3. Wij investeren extra in re-integratie, in samenwerking met het werkbedrijf, zodat er meer kandidaten aan werk kunnen worden geholpen.
4. Wij investeren extra in het aantrekkelijk maken van de bedrijventerreinen en winkelcentra voor nieuwe bedrijven.
5. Wij onderzoeken welke instrumenten ingezet kunnen worden ter bevordering van nieuwe bedrijvigheid in onze gemeente.

Realisatie
2016

Relevante ontwikkelingen:

Er is een regionale MIRT (Meerjarenprogramma Infrastructuur en Ruimte) - Agenda opgesteld voor het Stedelijk Netwerk Arnhem-Nijmegen. Deze agenda bevat de gezamenlijke ambities en projecten van de 18 regiogemeenten. Deze agenda is in samenspraak met provincie en Rijk tot stand gekomen en in april 2015 opgeleverd.

2. (Programma)doelstelling:

Voor lokale bedrijven is er voldoende aanbod aan bedrijfsterreinen en bestaande terreinen zijn up to date.

Toelichting doelstelling:

De gemeente zorgt ervoor dat nieuwe initiatieven kunnen worden gefaciliteerd. Blijvende aandacht is noodzakelijk om bestaande terreinen aantrekkelijk te houden.

Activiteiten

1. Uitgifte van kavels blijven monitoren en indien nodig het bestemmingsplanproces opstarten ten behoeve van nieuw bedrijfsterrein Hulsbeek.
2. Op basis van onderzoek naar leegstand passende maatregelen nemen.
3. Bezien of parkmanagement (een manier om de kwaliteit van de openbare ruimte op bedrijventerreinen in stand te houden of te verbeteren) op alle terreinen kan worden geïntroduceerd.

Realisatie
doorlopend

doorlopend
2016

3. (Programma)doelstelling: Een <u>ongelijke behandeling</u> op de arbeidsmarkt, in de zorg, op scholen en bij andere organisaties wordt voorkomen of bestreden.	
<u>Activiteiten</u> Voorkomen of bestrijden van ongelijke behandeling op de arbeidsmarkt, in de zorg, op scholen en andere organisaties. - De gemeente ziet er op toe dat maatregelen om mensen te ondersteunen zo ingezet worden dat kandidaten zoveel mogelijk gelijke kansen hebben. - Met de invoering van de Participatiewet is de concurrentie tussen regelingen weggenomen en de kans op een gelijkwaardiger behandeling versterkt. Het Werkbedrijf regio Nijmegen heeft voor 2016 als doelstelling om 1100 kandidaten aan het werk te krijgen.	<u>Realisatie</u> doorlopend
<u>Relevante ontwikkelingen:</u> Daarnaast ligt er een specifieke baanafpraak, voortkomend uit landelijke afspraken tussen werkgevers en overheid, om mensen met een arbeidsbeperking aan het werk te helpen. Voor de regio Nijmegen worden in 2015 en 2016 in totaal 250 mensen met een arbeidsbeperking aan werk geholpen in de marktsector en 55 in de overheidssector (totaal 305). De gemeente Berg en Dal levert hierin ook haar aandeel, voortkomend uit een convenant, waarbij de gemeente ook mensen met een beperking in dienst neemt.	

4. (Programma)doelstelling: Aanbestedingen zodanig inrichten dat <u>lokale ondernemers</u> reëel kans maken op het verkrijgen van de werkzaamheden.	
<u>Activiteiten</u> 1. We werken de mogelijkheden hiertoe uit en verwerken dat in ons inkoop- en aanbestedingsbeleid. 2. We stellen in ieder geval een lijst met lokale ondernemers op om de herkenbaarheid te vergroten, zodat zowel gemeente als ondernemers elkaar goed kunnen vinden.	<u>Realisatie</u> 2016 2016

Pijler: Leefbaarheid in kernen

1. (Programma)doelstelling: Om de integratie van de drie 'oude' gemeentes te doen slagen en de <u>betrokkenheid en participatie</u> van de burger bij het democratische proces te vergroten wordt gekozen voor een aanpak langs twee sporen. 1. Enerzijds de benadering van de gemeente als geheel. 2. Anderzijds een aanpak gericht op <u>de individuele kernen</u>.	
<u>Toelichting doelstelling:</u> Adequate woningbouw heeft een directe relatie met Leefbaarheid. Voor de geplande woningbouw wordt verwezen naar onderstaande Pijler "Wonen".	
<u>Activiteiten</u> 1. Gemeentelijke publicaties worden eenduidig en gelijktijdig verspreid. 2. Behoud van onderwijsvoorzieningen, sport- en gemeenschapsaccommodaties en winkelvoorzieningen. Voorzieningen worden optimaal afgestemd op de behoefte van de inwoners en zo dichtbij mogelijk gerealiseerd. Uitwerking in programma 4 Maatschappelijke zaken.	<u>Realisatie</u> doorlopend

2. (Programma)doelstelling: Op peil houden van het voorzieningenaanbod	
<u>Toelichting doelstelling:</u> In diverse kernen staat het voorzieningenaanbod onder druk. In dit programma zijn de activiteiten beperkt tot de centrumontwikkelingen. Voor zover het voorzieningenaanbod betrekking heeft op maatschappelijke zaken (subsidies en accommodaties) zijn deze in programma 4 opgenomen.	
<u>Activiteiten</u> 1. Centrumplan Beek 1.1. Herontwikkeling supermarkt De Witt en bijbehorende omgeving Afronden planologische procedure en start bouw en start herinrichting Waterstraat. 1.2. Herontwikkeling 't Hofke en Kalorama De haalbaarheid van de herontwikkeling van 't Hofke en de doofblindenaccommodatie op de locatie Nieuwe Holleweg wordt onderzocht.	<u>Realisatie</u> doorlopend doorlopend
2. Centrumplan Groesbeek 2.1. Herontwikkeling locatie Spoorlaan Afronding van de planologische procedure en start bouw fase 1. 2.2. Planvorming Markt Afronden van het ontwerp van de inrichting van het Marktpllein.	doorlopend 2016
3. Centrumplan Millingen aan de Rijn 3.1. Afronding bebouwing centrum (supermarkt en bovenwoningen) 3.2. Herinrichting van de openbare ruimte	doorlopend doorlopend

Pijler: Wonen

1. (Programma)doelstelling: Ambitie is een gedifferentieerd aanbod van <u>duurzame, betaalbare en levensloopbestendige woningen</u> .	
<u>Activiteiten</u> In het najaar van 2015 wordt een woningmarktonderzoek gehouden. De resultaten daarvan zijn bepalend voor: 1. De realisatie van een adequaat woningbouwprogramma: Het woningbouwprogramma voldoet aan de kwantitatieve en kwalitatieve woningbehoefte. Voor een actueel overzicht wordt verwezen naar de paragraaf grondbeleid. 2. De formulering van nieuwe prestatieafspraken met woningcorporaties. De invoering van de nieuwe Woningwet noopt tot het maken van nieuwe jaarlijkse prestatieafspraken met zowel de corporaties als de huurdersorganisaties. 3. Het toepassen van de in 2015 eveneens vastgestelde notitie inzake startersleningen. 4. Het project SAMEN uit de voormalige gemeente Ubbergen, wat zich richt op het langer zelfstandig blijven wonen, wordt indien mogelijk (mogelijk in aangepaste vorm) uitgebreid naar de hele gemeente. In 2016 maken we een plan van aanpak.	<u>Realisatie</u> 2016 2016 2016 2016
<u>Relevante ontwikkelingen:</u> In 2015 zijn binnen het woningmarktgebied Subregio Nijmegen en omstreken afspraken gemaakt tussen de gezamenlijke gemeenten en de provincie over de omvang van het woningbouwprogramma tot 2025. De netto groei van de woningvoorraad (bouw minus sloop) tussen 2014 en 2024 kan 667 woningen bedragen volgens de provincie. De woningbehoefte wordt jaarlijks geactualiseerd op basis van de meest actuele bevolkingsprognoses.	

Vanaf begin 2015 kent de gemeente een structureel hogere taakstelling op het gebied van huisvesting van statushouders. In overleg met corporaties en zorgpartijen en particulieren wordt gekeken of en hoe er voldoende woonruimte kan worden gevonden voor deze doelgroep.

Pijler: Toerisme - Recreatie

1. (Programma)doelstelling:

Toerisme wordt gezien als een belangrijke mogelijkheid om de lokale economie te stimuleren.

Toelichting doelstelling:

Daarbij zijn twee aspecten van belang. De promotionele kant: zorgen dat de gemeente Berg en Dal bekend is en blijft, en de inhoudelijke kant: zorgen dat de toerist die hier komt ook veel geboden wordt.

Activiteiten

1. Toeristische beleidsplannen en daarop gebaseerde actieplannen van de drie gemeenten integreren tot één nieuw ambitieus en inspirerend plan; de kadernota Toerisme.
 - 1.1. De kadernota Toerisme wordt in samenwerking met de sector opgesteld.
 - 1.2 In het kader van de wet Arhi moet er één geharmoniseerde Subsidieverordening Toerisme komen voor 31-12-2016. Deze verordening is vooral procedureel van aard. Om geen tijdsklem te leggen op het proces van de kadernota, wordt deze mogelijk afzonderlijk aan u voorgelegd.
 - 1.3 Ter uitwerking van de kadernota Toerisme zal een uitvoeringsplan worden opgesteld.
2. Inzet op behoud musea, draisine, hoogwaardig verblijf, aantrekkelijke kernen en evenementen, onder meer door het werken aan naamsbekendheid, subsidies voor Oriëntalis en Vrijheidsmuseum, inzet op variatie in verblijfsaccommodaties, aantrekkelijke kernen en imago-bepalende evenementen en herhaalbezoek.
3. Behoud diversiteit natuur en landschap en inzet op nieuwe vormen van toerisme op terreinen van gezondheid en sport, onder meer door het Landschapsontwikkelingsplan (zie Pijler "Landschap, cultuur en natuurontwikkeling").
4. Verbeteren en aanleg fietspaden, aanleg Toeristisch OpstapPunt, aanleg wandelknooppuntensysteem en het actualiseren van het overzicht fietsroutes, ook grensoverschrijdend.
5. Verder ontwikkelen van de beleving van (cultuur)historie, landschap, wijndorp, well-being en andere mogelijke kernwaarden die de Kadernota Toerisme zal voortbrengen.
6. Onderzoek en implementatie naar opzetten wandelknooppuntenroute in de regio (i.s.m. RBT KAN).
7. Verder ontwikkelen van de fysieke en online routestructuren inclusief verbindingen over de Waal voor wandelaars en fietsers.
8. Versterken van de regionale samenwerking op het gebied van recreatie waaronder ook goede lokale en regionale toeristische promotie en marketing.
9. Onderzoeken en eventueel ontwikkelen mogelijkheden van Toeristische Overstapplaatsen.
10. Benutten toeristische profileringskansen van wielerronde Giro d'Italia (7 mei 2016 door de gemeente Berg en Dal), 100 jaar Vierdaagse, en Special Olympics.

Realisatie

2016

2016

2016

Pijler: Grondzaken

1. (Programma)doelstelling:

Opzetten van actuele beleidskaders en administratie, teneinde adequaat te kunnen handelen bij vastgoed- en grondtransacties in het algemeen en bij illegale situaties in het bijzonder.

Activiteiten

1. Opstellen (harmoniseren) Nota Grondbeleid.
2. Opzetten vastgoedregistratiesysteem, ook voor gronden.
3. Reststrokenproject opzetten. Dit is een afzonderlijk project, voortvloeiend uit het opzetten van een vastgoedregistratie. Hier moet een afzonderlijk projectplan voor komen in verband met de capaciteit die hiervoor nodig is.

Realisatie

2016
2016
nog niet te plannen.

Pijler: Landschap, cultuur en natuurontwikkeling

1. (Programma)doelstelling: Het behouden en versterken van de kwaliteiten van het landschap en de cultuurhistorische elementen.

Toelichting doelstelling:

De landschapsbeleving is belangrijk voor het toerisme, maar nog belangrijker voor de eigen inwoners. In de afgelopen jaren zijn grote stappen gezet in landschapsontwikkeling en de beleving daarvan door jong en oud. Dankzij subsidies voor concrete projecten is het mogelijk geweest hierin fors te investeren. In het vernieuwde LOP (Landschapsontwikkelingsplan) zijn de gewenste landschapskwaliteiten opgenomen.

Activiteiten

1. Het benutten van kansen bij ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied om de landschapskwaliteit te behouden en zo mogelijk te versterken. De gemeente wil ontwikkelingen in het landelijk gebied goed begeleiden om ervoor te zorgen dat de gewenste landschapskwaliteiten geborgd worden.
2. Zoeken naar subsidiemogelijkheden ten behoeve van de landschapsontwikkeling. Aandachtspunt hierbij is dat de duurzame ontwikkeling van de agrarische sector niet mag worden belemmerd.
3. In het uitvoeringsplan van het Landschapsontwikkelingsplan (LOP) zijn concrete projecten genoemd. De rol van de gemeente hierbij wisselt van begeleidend (bij externe initiatieven), initiërend (maar niet zelf uitvoerend) of uitvoerend. Er wordt prioriteit gegeven aan projecten ten behoeve van de recreatieve infrastructuur.
4. We willen onze inwoners en bedrijven betrekken bij de landschapsontwikkeling om ze bewust en trots te maken op de kwaliteit van ons landschap. Communicatie en educatie vormen daarom een integraal onderdeel van het uitvoeringsplan.
5. Het gemeentelijke monumentenbeleid wordt uitgebreid naar de hele nieuwe gemeente Berg en Dal. Concreet betekent dit dat ook in Millingen aan de Rijn monumentale panden in aanmerking gaan komen voor de status van gemeentelijk monument.

Realisatie
doorlopend

Relevante ontwikkelingen:

De projecten in het uitvoeringsplan van het LOP willen wij planklaar hebben liggen, om snel met een goed doordacht project te kunnen reageren op ontwikkelingen die zich voordoen voor externe financiering. Daarbij moet dan vaak nog wel voorzien worden in de bijbehorende interne cofinanciering.

Pijler: Duurzaamheid

1. (Programma)doelstelling:

De gemeente vervult een voortrekkersrol.

Toelichting doelstelling:

Het belang van duurzaamheid is groot met het oog op klimaatverandering, het verlies van biodiversiteit, en het op raken van grondstoffen en behoud van ons klimaat. De ambitie is een klimaatneutrale gemeente in 2050.

Activiteiten

1. We maken een plan van aanpak voor een Duurzaamheidsprogramma voor de gemeente Berg en Dal. Dit moet uitwerking geven aan de ambitie 'klimaatneutraal' uit het coalitieakkoord en de ondertekening door de gemeente van het Gelders Energieakkoord. Uw raad geeft hierin aan hoever de ambities reiken en binnen welke budgettaire kaders wij dit kunnen uitwerken.
2. Tegengaan windmolens van grote omvang en winning van schaliegas.
3. Ondersteunen van lokale initiatieven om gezamenlijk energie in te kopen, het verduurzamen van woningen te stimuleren en het vergroten van het energiebewustzijn onder inwoners en ondernemers.
4. Indien uw raad in november 2015 positief beslist, werken wij de voorbereiding voor omgekeerd inzamelen verder uit, zodat dit per 1 jan 2017 in werking kan treden.
5. Investeren in een duurzame bedrijfsvoering van de eigen ambtelijke organisatie.
6. In 2015 is een pilot Ruimtelijke Adaptatie voor het Rijk van Nijmegen en het Land van Maas en Waal gestart. Daarin werken provincie, waterschap en gemeenten samen. Ruimtelijke adaptatie richt zich op het tegengaan van de negatieve gevolgen van klimaatverandering in de vorm van hitte, droogte, wateroverlast en watertekort. Maar het richt zich ook op het benutten van de kansen die klimaatverandering biedt. Uiterlijk in 2020 moet waterrobuust en klimaatneutraal inrichten onderdeel zijn van het gemeentelijke beleid en handelen. In 2016 wordt duidelijk welke initiatieven het eerst moeten worden opgepakt.

Realisatie

2016

2016

doorlopend

2016

Overige milieuthema's

1. (Programma)doelstelling:

Overige milieuthema's.

Activiteiten

1. Wijkhelden
Het project Wijkhelden is een zwerfafvalproject. Zowel kinderen als volwassenen houden samen hun buurt schoon door af en toe een opruimronde te houden in hun buurt. Het project is eind 2014 gestart en wordt uitgevoerd door de Dar. Inwoners kunnen zich aanmelden en worden vervolgens gefaciliteerd. In principe loopt het project t/m 2017. Afhankelijk van de ervaringen wordt het daarna voortgezet.
2. Geluid bij evenementen
 - In 2015 worden geluidsmetingen gedaan bij evenementen die bij inrichtingen worden gehouden die het horecaconvenant ondertekend hebben.
 - Deze metingen worden geëvalueerd.
 - Naar aanleiding van de evaluatie wordt bekeken of de geluidsnorm moet worden aangepast en of de verdeling van aangewezen/incidentele festiviteitendagen aangepast wordt.

Realisatie

doorlopend

2016

3. Milieustraten Evaluatie milieustraten.	2016
<u>Relevante ontwikkelingen:</u> Producten – en dienstencatalogus ODRN Vanaf 1 januari 2016 gaat de Omgevingsdienst Regio Nijmegen (ODRN), overeenkomstig de dienstverleningsovereenkomst, over op outputfinanciering. Dit betekent dat de gemeente betaalt per product dat zij bij de dienst afneemt. De omgevingsdienst heeft een producten- en dienstencatalogus (PDC) opgesteld. De afspraken worden gemaakt binnen de bandbreedte van de financiële afspraken.	

Pijler: Bouwen én milieu: Handhaving (opstellen integraal handhavingsbeleid)

1. (Programma)doelstelling: Opstellen integraal beleid voor Vergunningen Toezicht en Handhaving	
<u>Toelichting doelstelling:</u> De Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) stelt dat de gemeente beschikt over handhavingsbeleid en verplicht dat elk jaar een handhavingsuitvoeringsprogramma wordt vastgesteld. Aanvullend moeten in het plan en het bijbehorende programma zoveel mogelijk de toezichts- en handhavingstaken op het gebied van de APV worden meegenomen, waaronder de verplichtingen voortkomend uit de Drank- en Horecawet.	
<u>Activiteiten</u> Opstellen Integraal beleidsplan Vergunningen, Toezicht en Handhaving en Uitvoeringsprogramma.	<u>Realisatie</u> 2016

Overige relevante ontwikkelingen

Omgevingswet

In 2018 treedt naar verwachting de Omgevingswet in werking. Het betreft de samenvoeging van bijna alle bestaande ruimtelijke wetgeving. De gemeente moet zich op de gevolgen hiervan voor bestaande ruimtelijke plannen en visies, verordeningen en werkprocessen voorbereiden. In 2016 zal hiervoor een projectplan worden opgesteld en zal de uitvoering hiervan ter hand worden genomen. De ODRN zal hierbij ook worden betrokken.

Deltaprogramma rivieren

Het Deltaprogramma is opgesteld om de waterveiligheid in stand te houden. In het kader hiervan lopen er twee actiepunten die de komende jaren uitgewerkt gaan worden.

- Voor het riviertraject Ooij-splitsingspunt Millingen wordt een onderzoek uitgevoerd naar de juiste combinatie van maatregelen. Die moet ertoe leiden dat het rivierkundig knelpunt bij de Bisonbaai wordt opgelost. Een dijkeruglegging ten westen van het dorp Ooij behoort tot de mogelijke maatregelen. De gemeente wil dat de studieopdracht zo snel mogelijk wordt opgesteld.
- Dijkversterking voor een groot deel van het traject Nijmegen-Millingen aan de Rijn. Het waterschap maakt in overleg met onder andere de gemeente nog een plan van aanpak

Wat mag het kosten/ gaat het opbrengen?

De ontwikkeling van de totale lasten en baten van dit programma vindt u in onderstaande tabel. Voor een nadere toelichting op de ontwikkeling van het saldo verwijzen wij naar hoofdstuk 4.

Bedragen x € 1.000

<i>Exploitatie</i>	<i>Rekening</i> 2014	<i>Raming</i> 2015	<i>Raming</i> 2016	<i>Raming</i> 2017	<i>Raming</i> 2018	<i>Raming</i> 2019
Lasten	0	-7.089	-6.682	-6.606	-6.600	-6.595
Baten	0	4.317	4.043	4.323	4.331	4.330
Totaal programma	0	-2.772	-2.639	-2.283	-2.269	-2.266
Verschil t.o.v. vorig begrotingsjaar			134			
Verschil t.o.v. huidig begrotingsjaar				356	370	373

In de volgende tabel vindt u een overzicht van de lopende investeringen van dit programma.

Tabel: Lopende investeringen

Bedragen x € 1.000

Beschrijving project	Jaar	Afdeling	Totaal krediet	Besteed tot 2015	Besteed in 2015	Restant krediet
Revitalisering Molenveld	2012	Beleid	-744	-596	-6	142
Rev.IT: hoofdentree Mies	2009	Beleid	-30	-41	0	-11
Rotonde Hulsbroek-Mies:aanleg	2013	OPR	-556	-462	-123	-29
Groenblauwe diensten	2012	Beleid	-1.266	-158	-12	1.096
Idem, bijdragen	2012	Beleid	1.266	158	0	-1.108
Stimulering woningmarkt	2012	Beleid	-500	-393	0	107
BRM fase 1 en sanering Bylandterrein	2011	Beleid	-1.760	-1.543	0	218
Herontwikkeling vm schoollocatie	2012	Beleid	-577	-600	0	-22
Imagocampagne Groesbeek	2012	DIR	-150	-199	-111	-160
Idem, bijdragen derden	2012	DIR	150	199	0	49
Stekkenberg fase 1-6:Oosterpoort	2010	Beleid	-141	-61	0	80
Stekkenberg fase 1-6:bijdrage Oosterpoort	2010	Beleid	141	55	0	-87
Attractief dorpscentrum	2012	DIR	-1.229	-1.237	-43	-51

Er zijn van dit programma geen investeringen opgenomen op het meerjareninvesteringsplan.

In de volgende tabel vindt u een overzicht van de reserves en voorzieningen die betrekking hebben op dit programma. De ramingen hebben betrekking op de standen per 31 december van het betreffende jaar.

Programma 3

Tabel: Reserves en voorzieningen

Bedragen x € 1.000

<i>Reserves en voorzieningen</i>	<i>Raming</i> 2015	<i>Raming</i> 2016
Best.res. Natuur en Landschap	94	94
Totaal reserves	94	94
Voorz.verwacht verlies grondexploitatie (1-1-2015)	2.947	2.947
Voorz.onderhoud trafo Wercheren	7	4
Voorz.onderhoud kasteelmuur	1	-1
Voorz.onderhoud WACO-glider	18	18
Voorz.onderhoud N.H.kerk	8	6
Voorz.onderhoud aquaduct	6	6
Voorz.afvalstoffen	0	0
Totaal voorzieningen	2.986	2.980

Programma 4 - Maatschappelijke zaken

Algemeen

Portefeuillehouder: S. Thijssen
S. Fleuren
E. Weijers

Ambtelijk verantwoordelijk: W. Bodewes
N. Béguin

Programma inhoud

Tot dit programma behoren de beleidsterreinen welzijn (jeugd en jongeren, ouderen, sport, kunst en cultuur), zorg, onderwijs, sociale zaken en maatschappelijke ondersteuning.

Maatschappelijk effect

Inwoners, ondernemers en verenigingen doen mee aan en in de samenleving.

Beleidsruimte en kaders

De belangrijkste kaders zijn opgenomen in de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015, de Jeugdwet, de sociale wetgeving, onderwijswetgeving en de Wet Publieke Gezondheid.

Gemeentelijke kaders

Beleidsstuk	Jaar
Sociaal maatschappelijke visie	2014
Algemene subsidieverordening	wordt herzien in 2016
Verordening leerlingenvervoer	2015
Afstemmingsverordening Participatiewet	2015
Beleidsregels Bijzondere Bijstand	2015
Doe Mee regeling	2015
Beleid schuldhulpverlening	wordt herzien in 2016
Verordening kinderopvang	2014
Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs	2015
Verordening maatschappelijke ondersteuning	2015
Jeugdverordening	2015
Verordening cliëntenparticipatie	wordt herzien in 2016

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Onderstaand vindt u per pijler een overzicht van de belangrijkste doelstellingen binnen dit programma en de activiteiten die wij in het kader van deze doelstellingen gaan uitvoeren.

Pijler: Zorg en transities

1. (Programma)doelstelling: Zorgvuldig en met volle inzet uitvoeren van de transities die vanuit het Rijk naar gemeenten plaatsvinden, de nieuwe Wmo, de Jeugdwet en Participatiewet.

Toelichting doelstelling:

Na de transitie (de overgang van taken van Rijk/provincie naar gemeenten) in 2015 gaan we in 2016 over op transformatie van de uitvoering van de Wmo, Jeugdwet en Participatiewet. Het transformatieproces is gericht op het realiseren van de beoogde inhoudelijke effecten van de stelselwijziging namelijk snellere, betere, effectievere en integrale (jeugd)hulp. Deze verandering gaat gepaard met een andere manier van denken en handelen.

<u>Activiteiten</u>	<u>Realisatie</u>
1. In beginsel wordt voor behoefte aan zorg zo veel mogelijk gewezen op algemene voorzieningen, waar zonder indicatie gebruik van kan worden gemaakt. Eerst als algemene voorzieningen op het gebied van zorg en welzijn (accommodaties, activiteiten en voorzieningen) onvoldoende blijken, kan aanvullend in zorgbehoeften worden voorzien door toepassing van een maatwerkvoorziening.	doorlopend
2. In 2016 wordt de werkwijze van de Sociale Teams geëvalueerd. Op basis van de ervaringen worden de uitgangspunten waar nodig bijgesteld en wordt de gewenste ontwikkeling van de Lokale Toegangspoort en de Sociale teams bepaald.	2016
3. In 2015 is de basis dagbesteding voor ouderen omgezet naar een algemene voorziening. In 2016 realiseren we zoveel mogelijk inloopvoorzieningen om te komen tot een goede spreiding over de dorpskernen.	2016
4. Naast de bestaande algemene voorziening inloop GGZ realiseren we een tweede inloopvoorziening GGZ binnen de gemeentegrenzen en één centrale inloop met de regio.	2016
5. We stimuleren actief gezamenlijk gebruik van algemene voorzieningen door verschillende doelgroepen. Onder andere door hierover contractuele afspraken te maken met (zorg)aanbieders.	doorlopend
6. Door te werken met één lokale toegangspoort, gebiedsgerichte sociale teams en één integraal behandelplan per huishouden wordt de inzet van hulp afgestemd op de behoefte aan hulp en ondersteuning, en wordt ondersteuning, welzijn en zorg aan elkaar verbonden.	doorlopend
7. Op basis van ervaringen en ontwikkelingen worden (regionaal en lokaal) afspraken gemaakt met de verschillende ketenpartners in de zorg over de afstemming en integratie van de aangeboden zorg en behandeltrajecten.	doorlopend
8. Zorgaanbieders en ondernemers worden gestimuleerd ook te werken met minder kansrijke doelgroepen op de arbeidsmarkt. Dit doen we onder andere door regionaal invulling te geven aan 305 banen voor mensen met een arbeidsbeperking op basis van het Sociaal Akkoord.	2016
Inwoners moeten over alle ontwikkelingen met betrekking tot de transities van zorg, Jeugdwet en Participatiewet optimaal worden <u>geïnformeerd en hierbij worden betrokken</u> .	
1. Inwoners worden geïnformeerd over en betrokken bij de veranderingen in de zorg en ondersteuning. We richten ons daarbij op de bewustwording van het verander(en)de sociale domein en het versterken van eigen kracht, zelf- en samenredzaamheid en zelfregie.	doorlopend
2. De cliëntvertegenwoordiging in de gemeente wordt opnieuw georganiseerd om te komen tot een gemeentebrede dekking voor zoveel mogelijk inwoners en doelgroepen. Bestaande cliënten- en wmo-raden worden hierbij nadrukkelijk betrokken, evenals de werkgroep burgerparticipatie.	2016
Omdat alle transities met fikse <u>Rijkskortingen</u> gepaard gaan, moet er rekening mee gehouden worden dat de budgetten tekort kunnen schieten. Uitgangspunt is en blijft, dat mensen die zorg nodig hebben die ook kunnen krijgen.	
- Samen met de gemeenten in de regio Nijmegen voeren we een monitoring in en presenteren we de resultaten (kwalitatief en kwantitatief) op een gestructureerde wijze. De lokale gegevens worden hieraan toegevoegd.	doorlopend
- We houden toezicht op de kwaliteit van de uitvoering van de gehele	2016

Wmo. Hiervoor is in 2015 bij de GGD een toezichthouder aangesteld. Het toezicht vindt plaats op basis van het uitvoeringsplan dat in het najaar van 2015 is vastgesteld. Regionaal wordt een plan opgesteld ten behoeve van controle en handhaving. - Calamiteiten worden behandeld via het regionale protocol Wmo. Deze wordt jaarlijks in het najaar regionaal geëvalueerd. - De reeds bestaande kwaliteitsmetingen in het kader van de hulp bij het huishouden worden voortgezet. - We voeren in 2016 weer een <u>klantervaringsonderzoek</u> uit. In samenwerking met maatschappelijke organisaties en instellingen komen tot een <u>samenhangend minimabeleid</u> om armoede binnen de gemeente maximaal terug te dringen; - In 2016 komt er een raadsvoorstel voor een afgewogen minimabeleid.	2016 doorlopend 2016 2016
--	---

2. (Programma)doelstelling: <i>De raad wordt nauw betrokken bij de transities en wil op de hoogte blijven van ontwikkelingen en ervaringen.</i>	
Toelichting doelstelling: De raad wil een vinger aan de pols houden in verband met grote financiële risico's van het veranderingsproces.	
<u>Activiteiten</u> Tijdig <u>inzicht</u> is onontbeerlijk om de gemeente financieel gezond te houden en om de zorg te kunnen blijven leveren die nodig is. - Samen met de gemeenten in de regio Nijmegen optimaliseren we de monitoring en presenteren we de resultaten (kwalitatief en kwantitatief) op een gestructureerde wijze. De lokale gegevens worden hieraan toegevoegd. - naast financiële informatie wordt periodiek ook kwalitatieve informatie gegeven, zoals samenwerking met zorgaanbieders. <u>Transparantie</u> wordt ook gevraagd van de uitvoerende organen, waaronder de MGR. - In de dienstverleningsovereenkomsten met deze uitvoerende organen zijn en worden hierover concrete afspraken gemaakt.	<u>Realisatie</u> doorlopend per kwartaal 2015-2016

3. (Programma)doelstelling: <i>Iedereen doet naar vermogen mee en krijgt daarvoor de kans. Dat is goed voor de persoon zelf én voor de samenleving.</i>	
Toelichting doelstelling: De methode 'Nieuw Werk' voor de gemeente is een belangrijk uitgangspunt. In de afgelopen twee jaar is in MUG-verband sterk geïnvesteerd in de kansen op werk voor bijstandsgerechtigden. Het is gelukt werkgevers te binden door hen te betrekken als gelijkwaardige partners. Er zijn voor mensen kansen gecreëerd die er anders niet zouden zijn geweest.	
<u>Activiteiten</u> - We blijven er bij het werkbedrijf op aandringen dat de methode Nieuw Werk uitgangspunt blijft en dat er uitgegaan wordt van gebiedsgerichte en werkgeversgerichte benadering. In onze contacten met Werkgevers proberen we zoveel mogelijk in samenwerking met het werkbedrijf te zorgen voor één contactpersoon. We stellen de ondernemer centraal. - We starten het project "Berg en Dal werkt". Dit project ondersteunt inwoners op het gebied van werk, zorg, financiën, waardoor er een grotere kans ontstaat op het vinden van werk. Daarbij werken we samen met de sociale teams, woningcorporaties en de participatiecoaches. Er komen actiecentra in Millingen aan de Rijn, Ubbergen en Groesbeek.	<u>Realisatie</u> doorlopend 2015-2016

Relevante ontwikkelingen:

De DVO's basisdienstverlening en maat- en meerwerk hebben een doorlooptijd tot en met 2016. Halverwege 2016 zullen nieuwe afspraken gemaakt worden met het Werkbedrijf. Hierbij is evaluatie van beide DVO's essentieel. Hierover zijn afspraken gemaakt met het Werkbedrijf.

4. (Programma)doelstelling: Aandacht voor kandidaten met minder of geen perspectief op de arbeidsmarkt.

Toelichting doelstelling: Er is de afgelopen jaren ook geïnvesteerd in het activeren van mensen zonder arbeidsperspectief. Ook deze aanpak verdient voortzetting. Bij kandidaten die niet vrijwillig in beweging komen, wordt gedacht aan een verplichte tegenprestatie. In het coalitieakkoord wordt tevens aandacht gevraagd voor het evenwicht tussen de maatschappelijke belangen en de privacy bij het project 'Nieuw werk' of de tegenprestatie.

Activiteiten

- In 2015 is het Beleidsplan tegenprestatie gereed. De uitvoering is al in gang gezet en wordt in 2016 gecontinueerd. Via de planning en controlcyclus rapporteren we over de voortgang. De tegenprestatie wordt niet opgelegd indien er al sprake is van mantelzorg, vrijwilligerswerk en/of dagbesteding.
- In het gehele maatschappelijke domein bewaken wij het evenwicht tussen de maatschappelijke belangen en de eigen privacy.
- Daar waar wordt samengewerkt met andere partijen maken we afspraken over de bescherming van de privacy via convenanten, protocollen en bewerkersovereenkomsten.

Realisatie

is al in uitvoering

Relevante ontwikkelingen:

Het werkbedrijf is bezig met een protocol over privacy gerelateerde onderwerpen. Naar verwachting zal dit in 2016 gereed zijn.

5. (Programma)doelstelling: De noodzakelijke zorg is financieerbaar met de budgetten vanuit het Rijk.

Toelichting doelstelling: Voor de financiering van de zorg willen we dit uiterlijk in 2018 bereikt hebben.

Activiteiten

1. De decentralisaties gaan gepaard met een korting op de budgetten. Deze kortingen lopen in de komende jaren op. Voor verschillende onderdelen van de zorg is een gewijzigd beleid nodig.

- Jaarlijks sluiten we (regionaal en lokaal) inkoop- en subsidiecontracten met zorgaanbieders, op basis van vooraf uitgewerkte bestekken. Hierbij wordt gelet op de verhouding tussen prijs en kwaliteit. De voorkeur gaat uit naar aanbieders, die de beschikbare middelen maximaal inzetten voor de zorg en daarnaast haar werknemers een aanvaardbaar loon garanderen en de budgetten minimaal inzetten voor overhead en management.
- De huidige contracten voor de inkoop van huishoudelijke hulp lopen tot juni 2016. Er wordt op dit moment nog regionaal overleg gevoerd over de te verwezenlijken richting.

2. De kleine zorgaanbieders dreigen overigens vermorzeld te raken onder de bundeling van grote organisaties. De specifieke kwaliteiten van deze groep kleine zorgaanbieders dreigt daardoor verloren te gaan en de raad wil bezien wat hieraan te doen is.

- In het inkoop- en subsidiemodel, dat met gemeenten in de regio Nijmegen is vastgesteld, wordt ruimte geboden aan de kleine zorgaanbieders en zzp-ers. Voor deze groepen zijn afzonderlijke budgetten gereserveerd. De ervaringen hiermee worden verwerkt in de contractering voor het komende jaar.

Realisatie

2016-2018

2016

2016

3. Bij bepaling van <u>de eigen bijdrage</u> bij WMO-voorzieningen een vermogen tot € 50.000 en eigen woning buiten beschouwing laten; - de ruimte om vermogen buiten beschouwing te laten blijkt wettelijk ingekaderd. We gebruiken de ruimte die er binnen landelijk kaders is optimaal, om hier invulling aan te geven. Vooralsnog betekent dit: - o bij de berekening van de hoogte van de eigen bijdrage laat het CAK één eigen woning en het heffingsvrije vermogen buiten beschouwing. - o het heffingsvrije vermogen is voor een alleenstaande € 21.139 per jaar en voor gehuwden/samenwonenden: € 42.278 per jaar. - o het heffingsvrije vermogen kan voor ouderen met een laag inkomen op basis van de ouderentoeslag verhoogd worden naar maximaal € 50.000 per persoon per jaar	doorlopend
---	------------

Peiler: Leefbaarheid in kernen

1. (Programma)doelstelling: <i>Twee sporenaanpak om betrokkenheid en participatie van inwoners bij de integratie van de drie 'oude' gemeentes te doen slagen.</i>	
<u>Toelichting doelstelling:</u> Gerichte aanpak op de individuele kernen	
<u>Activiteiten</u> <i>1. Behoud van onderwijsvoorzieningen, sport- en gemeenschapsaccommodaties en winkelveorzieningen, waaronder zwembad De Lubert en bibliotheekvoorzieningen op meerdere plaatsen in de gemeente. Voorzieningen worden optimaal afgestemd op de behoefte van de inwoners en zo dichtbij mogelijk gerealiseerd.</i> - De beleidsmatige en financiële kaders voor de beschikbaarheid en het (mede)gebruik van accommodaties voor welzijn, onderwijs en sport van de 'MUG-gemeenten' worden geharmoniseerd en uitgewerkt in een nota "Accommodatiebeleid" die begin 2016 zal worden vastgesteld. Daarop wordt het nieuwe geharmoniseerde subsidiebeleid afgestemd dat vanaf 1 januari 2017 zal gaan gelden. - Voorzieningen voor school en sport worden zoveel mogelijk behouden in alle kernen. Dit kan ten koste gaan van overige voorzieningen, die zoveel mogelijk geconcentreerd en gebundeld worden. Niet alle kernen kunnen over alle en/of dezelfde voorzieningen beschikken. - We streven naar harmonisering van de twee aanwezige bibliotheken waarbij het de voorkeur heeft te komen tot één organisatie met als uitgangspunten: dichtbij en toegankelijk voor iedereen; bijzondere aandacht voor het voorkomen van laaggeletterdheid; het vergroten van het leesplezier en leesbeleving, vooral bij jeugd en jongeren. <i>2. Vrijwilligers binnen de zorg en bij verenigingen zijn de smeerolie van de samenleving en verdienen waardering en stimulans.</i> - Op basis van de startnotitie 'Mantelzorg in de gemeente Groesbeek', het plan van aanpak en het communicatieplan wordt samen met vrijwilligers van de steunpunten Mantelzorg ondersteuning en waardering geboden aan mantelzorgers. - Op basis van het vrijwilligersbeleid gemeente Berg en Dal dat in 2015 is vastgesteld wordt ondersteuning en waardering geboden aan vrijwilligers en worden actiepunten gerealiseerd.	<u>Realisatie</u> 2016 doorlopend 2016 doorlopend doorlopend doorlopend

3. <i>Verdergaande samenwerking tussen verenigingen biedt uitgelezen mogelijkheden om het voorzieningenniveau op een hoog niveau te houden</i> - het belang van (verdergaande) samenwerking tussen verenigingen wordt meegenomen en uitgewerkt in de nota accommodatiebeleid. - het sport- en accommodatiebeleid en de subsidieverordening worden zo vormgegeven dat zij samenwerking stimuleren.	2016 2016
4. <i>Per kern wordt samen met inwoners een actieplan gemaakt waarin de fysieke en sociale voorzieningen afgestemd worden op de behoeften in die kern.</i> - het opstellen en uitwerken van het accommodatiebeleid verloopt in twee fasen; - o Fase 1: harmonisatie accommodatie- en subsidiebeleid - o Fase 2: vernieuwing van (sport-)beleid en het op kernniveau naar een op elkaar afgestemd aanbod van voorzieningen komen. Waar nodig worden deze uitgewerkt in actieplannen. - inwoners worden nadrukkelijk betrokken bij de totstandkoming van de actieplannen.	na 2017
5. <i>Het budget voor inwonerinitiatieven wordt afgestemd op het te ontwikkelen kernenbeleid c.q. de actieplannen.</i> - Dit betrekken wij bij de uitwerking van de Sociaal Maatschappelijke Visie.	2016
De werkgroep Wijkwensen wordt gecontinueerd - De werkgroep wijkwensen is vormgegeven door gemeenteraadsleden welke tot doel heeft inwonerinitiatieven te stimuleren. De werkgroep werkt onder leiding van de raadsgriffier. - Het initiatief van de raad zal samen met het structureel vormgeven van inwonerinitiatieven door onze gemeente meegenomen worden. Dit wordt tevens bij de uitwerking van de Sociaal Maatschappelijke Visie meegenomen.	doorlopend

Pijler: Oog voor de samenleving en de individuele mens

1. (Programma)doelstelling: <i>Iedereen doet ertoe en doet mee in onze vitale en betrokken gemeenschappen</i>	
Toelichting doelstelling: In de ontwikkelde sociaal-maatschappelijke visie wordt een rolverdeling tussen gemeente en inwoners geschetst als het gaat om welzijn en welvaart. Uitgangspunt is niet langer een puur zorgende overheid, maar een gemeente die vooral uitgaat van de <u>zelfredzaamheid</u> en <u>samenredzaamheid</u> van onze inwoners.	
Activiteiten 1. De visie geeft een duidelijke richting voor grotere groepen binnen de samenleving rekening houdend met financiële, maatschappelijke en demografische ontwikkelingen. Om te zorgen dat wat zo mooi is geschreven ook daadwerkelijk gebeurt brengt de gemeente mensen <u>bij elkaar</u>, kweekt betrokkenheid, <u>stimuleert</u> en <u>regisseert</u>. - Bij de uitwerking van de Sociaal Maatschappelijke Visie geven we aan op welke manier de uitgangspunten in praktijk gebracht worden. Dit gebeurt in samenspraak met maatschappelijke organisaties, waaronder de regiegroep burgerparticipatie. - samen met een aantal maatschappelijke partners zetten we in gang gezette initiatieven uit de voormalige gemeenten voort. - Het budget voor inwonerinitiatieven wordt (pro)actief en breed ingezet	Realisatie doorlopend

voor alle doelgroepen. - We continueren ondersteuning van bestaande initiatieven gericht op het versterken van lokale verbindingen, contacten en de leefbaarheid in de kernen. Nieuwe initiatieven worden ook zoveel mogelijk ondersteund en gefaciliteerd. Hierbij als uitgangspunt niet vóór maar dóór inwoners. - We voeren overleg met de welzijnsinstelling SWG om de door hen uitgevoerde werkzaamheden zoveel mogelijk te harmoniseren voor een ondersteunende structuur voor de gehele gemeente. 2. Extra aandacht besteden aan preventie door een gezonde levensstijl met meer <u>sport en beweging</u> te stimuleren. - In 2015 is een plan van aanpak opgesteld om onze combinatiefunctie, of beter onze sportstimulering effectiever te organiseren. Het sportstimuleringsteam is een samenwerkingsverband tussen scholen, verenigingen en de gemeente. Het plan van aanpak wordt ten uitvoering gebracht. Het doel is om gezamenlijk zoveel mogelijk mensen in contact te brengen met beweegmogelijkheden en hen zo enthousiast te maken om meer te gaan bewegen. Specifieke aandacht is er voor kwetsbare groepen zoals jongeren, ouderen en mensen met een beperking. - In 2016 organiseert de Stichting 'Special Olympics Nationale Spelen' namens de gemeenten Berg en Dal, Wijchen en Nijmegen de Nationale Special Olympics. Het doel hiervan is om ook mensen met een verstandelijke beperking te stimuleren om ook na deze Spelen actief te blijven. - De extra middelen uit de decentralisatie-uitkering "Gezond in de stad", worden ingezet bij bestaande plannen rondom bijvoorbeeld sportstimulering en re-integratie, om een integrale aanpak te versterken met als doel gezondheidsachterstanden in Berg en Dal te verminderen. 3. Het ingezette succesvolle <u>integrale jeugdbeleid</u> voort te zetten, met aandacht voor preventie, gezondheid, tegengaan alcohol- en drugsmisbruik en overlast. - Contact met jongeren, ouders en andere inwoners wordt behouden door professionele inzet op straat en in de buurt. Preventie van overlast en het ondersteunen van daarbij behorende initiatieven staan daarbij voorop. Politie en welzijnswerk werken hierbij nauw samen met de Sociale teams. Het integrale jeugdbeleid wordt in smalle vorm ook ingezet in de dorpskernen van de voormalige gemeente Ubbergen.	2016 2016 doorlopend
---	---

Wat mag het kosten/ gaat het opbrengen?

De ontwikkeling van de totale lasten en baten van dit programma vindt u in onderstaande tabel. Voor een nadere toelichting op de ontwikkeling van het saldo verwijzen wij naar hoofdstuk 4.

Bedragen x € 1.000						
Exploitatie	Rekening 2014	Raming 2015	Raming 2016	Raming 2017	Raming 2018	Raming 2019
Lasten	0	-52.460	-52.754	-51.042	-50.398	-49.815
Baten	0	10.775	11.781	11.772	11.772	11.772
Totaal programma	0	-41.685	-40.973	-39.269	-38.626	-38.043
Verschil t.o.v. vorig begrotingsjaar			712			
Verschil t.o.v. huidig begrotingsjaar				1.704	2.348	2.931

In de volgende tabel vindt u een overzicht van de lopende investeringen van dit programma.

Tabel: Lopende investeringen

Bedragen x € 1.000

Beschrijving project	Jaar	Afdeling	Totaal krediet	Besteed tot 2015	Besteed in 2015	Restant krediet
Renovatie sportpark De Hove	2009	OPR	-568	-532	15	51
Kulturhus: uitvoering	2013	DIR	-1.063	-1.085	-21	-44
Kulturhus: subsidie	2013	DIR	375	455	0	80
Energiebesp. maatreg. Kulturhus-Bijenkorf	2013	DIR	-103	-111	0	-9
Kulturhus Leuth	2012	Beleid	-3.226	-2.985	-32	209
Werkenrode: herhuisvesting	2015	Beleid	-667	0	-214	453
Software Sociaal Domein	2015	Beleid	0	0	-13	-13
Aanschaf/vervanging inventaris sporthal	2013	Beleid	-30	-28	0	2
Vossenhol: vervangende nieuwbouw	2012	OPR	-1.100	-990	0	110
Achilles: kleedkameraccommodaties	2010	Beleid	-332	-334	0	-2
Stimulering werkgelegenheid	2013	DIR	-500	-421	-40	39
Verv.div.installaties De Lubert	2014	OPR	-250	0	-252	-2
Voorzieningen hart Op de Heuvel	2011	DIR	-1.872	-2.301	-9	-438

Er zijn van dit programma geen investeringen opgenomen op het meerjareninvesteringsplan.

In de volgende tabel vindt u een overzicht van de reserves en voorzieningen die betrekking hebben op dit programma. De ramingen hebben betrekking op de standen per 31 december van het betreffende jaar.

Programma 4

Tabel: Reserves en voorzieningen

Bedragen x € 1.000

Reserves en voorzieningen	Raming 2015	Raming 2016
Best.res.aankoop kunstwerken	84	84
Res.dekking expl.tekorten Kulturhus Den Ienloop	355	318
Res.onderhoud gymzalen	208	244
Best.res. Jeugd & WMO	0	746
Totaal reserves	647	1.391
Voorz. onderhoud sporthal De Duffelt	167	219
Voorz. onderhoud Kulturhus Den Ienloop	42	48
Voorz. onderhoud Dispel/Til	11	11
Voorz. onderhoud Heuvelland	14	-9
Voorz. onderhoud Biga	51	34
Voorz. onderhoud De Lubert	36	36
Voorz. onderhoud De Mallemolen	289	55
Voorz. onderhoud Kloosterstraat 7-9	76	-8
Voorz. BTW leerlingenvervoer	81	89
Voorz. De Ubburch	159	89
Totaal voorzieningen	926	564

3.3. Algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen

Algemeen

Portefeuillehouder: S. Fleuren

Ambtelijk
verantwoordelijk:

D. Pricken

Programma inhoud

Binnen de begroting bestaat onderscheid tussen algemene en specifieke dekkingsmiddelen. De algemene dekkingsmiddelen zijn dekkingsmiddelen die vrij aan te wenden zijn. De besteding van deze middelen is op voorhand niet gebonden aan een bepaald programma of doel, maar wordt ingezet ter dekking van de tekorten op de programma's. De algemene dekkingsmiddelen worden in de begroting afzonderlijk (buiten de programma's) zichtbaar gemaakt.

Specifieke dekkingsmiddelen zijn de middelen die direct samenhangen met een bepaald programma. Dat kunnen inkomsten zijn van het Rijk met een specifiek bestedingsdoel (bijvoorbeeld gebundelde uitkering voor de uitvoering van het inkomensdeel van de Participatiewet (voorheen Wet werk en bijstand) in Programma 4), de opbrengsten uit verkoop van gronden (de grondexploitatie in Programma 3) en opbrengsten uit verleende diensten, zoals het verstrekken van een paspoort (de leges in Programma 1). Ook de rioolheffing en de afvalstoffenheffing zijn specifieke dekkingsmiddelen. De specifieke dekkingsmiddelen beïnvloeden het (exploitatie)resultaat van een programma rechtstreeks en worden er dan ook rechtstreeks aan toegerekend.

In dit deel van de begroting geven we een toelichting op de algemene dekkingsmiddelen.

Doelstelling

Wij willen een financieel gezonde gemeente voor nu en in de toekomst zijn. Dit betekent dat wij een verantwoord financieel beleid voeren met sluitende begrotingen, waarbinnen ruimte wordt gemaakt voor noodzakelijke en gewenste veranderingen van beleid en het opvangen van onvoorziene omstandigheden. Wij maken voortdurend een afweging tussen onze bestuurlijke ambities en de daarvoor beschikbare middelen.

Beleidsruimte en kaders

De beleidsruimte betreffende "Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien" is beperkt. De belangrijkste regelgeving is opgenomen in de Gemeentewet, het Besluit begroting en verantwoording (het BBV), de Wet Financiering Decentrale Overheden (Fido) en de Wet Waardering Onroerende Zaken (Woz).

In het BBV is in artikel 8 het volgende opgenomen:

1. Het programmaplan bevat (..) het overzicht van algemene dekkingsmiddelen en het bedrag voor onvoorzien;
(..)

5. Het overzicht algemene dekkingsmiddelen bevat ten minste:

- a. lokale heffingen, waarvan de besteding niet gebonden is;
- b. algemene uitkeringen;
- c. dividend;
- d. saldo van de financieringsfunctie;
- e. overige algemene dekkingsmiddelen.

6. Het bedrag voor onvoorzien wordt geraamd voor de begroting in zijn geheel of per programma.

De gemeenteraad kan in de verordening art 212 GW aanvullende regels formuleren (zie ook hierna). De gemeenteraad zou bijvoorbeeld kunnen bepalen dat de post onvoorzien alleen gebruikt mag worden voor eenmalige lasten en niet voor structurele lasten. De gemeenteraad van Groesbeek heeft tot nu toe geen specifieke bepalingen opgenomen ten aanzien van de post onvoorzien.

Gemeentelijke beleidskaders

<i>Beleidsstuk</i>	<i>Jaar</i>	<i>Inhoud</i>
Financiële Verordening Groesbeek 2015 (art.212 GW)	2015	Financiële regelgeving, vastgesteld door de gemeenteraad.
Controleverordening Groesbeek 2015 (art. 213 GW)	2015	Verordening voor de controle op het financieel beheer en op de inrichting van de financiële organisatie van de gemeente.
Nota reserves en voorzieningen		
Nota rentebeleid	2015	Beleid met betrekking tot de reserves en voorzieningen.
Nota waardering, activering en afschrijving	2015	Beleid met betrekking tot de rente.
Financieringsstatuut	2015	Regels met betrekking tot de waardering, activering en afschrijving van activa.
	2015	Regels met betrekking tot de geldstromen van en naar de gemeente.
Verordeningen Belastingen	2015	Diverse verordeningen met afspraken over: Onroerende zaakbelasting, Afvalstoffenheffing, Marktgeden, Rioolheffing, Toeristenbelasting, Forensenbelasting, Baatbelasting, Lijkbezorgingsrechten en leges.

Wat mag het kosten/ gaat het opbrengen?

In de onderstaande tabel vindt u een overzicht van de algemene dekkingsmiddelen.

Tabel: Algemene dekkingsmiddelen

bedragen x € 1.000

Exploitatie	Rekening 2014	Raming 2015	Raming 2016	Raming 2017	Raming 2018	Raming 2019
Lokale heffingen						
- Baatbelasting	0	1	1	1	1	1
- Forensenbelasting	0	12	14	14	14	14
- OZB	0	4.784	4.951	4.951	4.951	4.951
- Toeristenbelasting	0	215	220	225	225	225
- Uitvoeringskosten	0	-431	-394	-386	-379	-379
	0	4.582	4.792	4.804	4.812	4.812
Algemene uitkering						
- Uitkering	0	31.564	30.465	29.762	29.680	28.240
- Uitvoeringskosten	0	-21	-18	-18	-18	-18
	0	31.543	30.446	29.743	29.662	28.222
Integratie uitkering SD						
- Uitkering	0	17.857	17.652	17.267	16.858	16.597
	0	17.857	17.652	17.267	16.858	16.597
Dividend						
- Kosten	0	-12	-12	-12	-12	-12
- Opbrengsten	0	143	145	145	145	145
	0	132	133	133	133	133
Saldo financ.functie	0	2.386	2.672	2.661	2.648	2.662
Stelposten	0	-2	-1	-172	-172	-172
Overigen	0	301	-16	-18	-83	-150
Totaal Algemene dekkingsmiddelen	0	56.799	55.678	54.419	53.858	52.104
Mutaties op reserves						
- Toevoeging aan reserves	0	-4.552	-3.367	-2.621	-2.621	-1.051
- Onttrekking aan reserves	0	5.206	3.679	2.162	2.162	2.162
	0	654	312	-459	-459	1.111
Totaal	0	57.453	55.990	53.960	53.399	53.216

Lokale heffingen

Onder de lokale heffingen worden de Onroerendzaakbelasting, de Toeristenbelasting, de Baatbelasting en de Forensenbelasting begrepen. Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar de paragraaf "Lokale heffingen". Om de ontwikkeling van de opbrengsten goed zichtbaar te maken, zijn de uitvoeringskosten in het overzicht apart opgenomen.

Algemene uitkering

De belangrijkste inkomstenbron van de gemeente bestaat uit de uitkering die wij uit het gemeentefonds ontvangen. De raming van de algemene uitkering is gebaseerd op de meicirculaire 2015. In de jaren 2015 tot en met 2018 ontvangen wij vanwege de herindeling een frictiekostenvergoeding van het rijk van in totaal afgerond € 7.850.000, als volgt verdeeld over de jaren:

2015: 3.140.000 (40%)

2016: 1.570.000 (20%)

2017: 1.570.000 (20%)

2018: 1.570.000 (20%)

Integratie-uitkering sociaal domein

Voor de uitvoering van de gedecentraliseerde taken in het kader van de Jeugdwet, de Participatiewet en de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015, ontvangt de gemeente middelen uit het gemeentefonds. De gemeente ontvangt deze middelen via een integratie-uitkering, hetgeen betekent dat deze middelen geheel vrij te besteden zijn voor de gemeente.

Dividend

Het geraamde dividend betreft de dividenduitkering van de NV Bank voor Nederlandse Gemeenten. Daarnaast is een klein bedrag aan kapitaallasten gerekend.

Saldo Financieringsfunctie

Onder "Saldo financieringsfunctie" wordt het saldo verstaan van de kosten en opbrengsten die samenhangen met de uitgezette en opgenomen gelden plus de renteopbrengsten die voortvloeien uit het inzetten van eigen financieringsmiddelen (reserves en voorzieningen).

Overige dekkingsmiddelen

Onder de overige dekkingsmiddelen worden verschillende stelposten, een aantal niet verdeelde posten van de kostenverdeelstaat en hulpkostenplaats kapitaallasten en de baten en lasten met betrekking tot grondzaken verstaan. In de volgende tabel vindt u een overzicht van de geraamde stelposten en overige kosten.

Tabel: Stelposten/Overigen

Bedragen x € 1.000

<i>Exploitatie</i>	Raming 2016	<i>Raming 2017</i>	<i>Raming 2018</i>	<i>Raming 2019</i>
Stelposten				
- Onvoorziene uitgaven	-50	-50	-50	-50
- Harmonisatie subsidiebeleid		-171	-171	-171
- Besparing verzekeringen	10	10	10	10
- Niet gerealiseerde bezuiniging	39	39	39	39
	-1	-172	-172	-172
Overigen				
Grondzaken				
- Urentoerekening	-222	-222	-222	-222
- Uitvoeringskosten	-3	-3	-3	-3
- Baten verkoop en beheer	74	74	74	74
	-151	-151	-151	-151
Saldo kostenplaatsen				
- Niet verdeeld saldo	25	27	27	30
- Frictiekosten personeel	-152	-114	-76	-38
- Frictiekosten gemeentehuis	-50	-50	-50	-50
	-177	-137	-99	-58
Hulpkostenplaats kapitaallasten	312	270	167	59
	312	270	167	59
Totaal	-17	-190	-255	-322

Hieronder volgt een toelichting op de stelposten/niet verdeelde kosten.

Stelposten

Onvoorziene uitgaven

De post onvoorziene uitgaven wordt voorgeschreven door het BBV en bedraagt € 50.000 structureel. Deze stelpost is bedoeld om onvoorziene uitgaven gedurende het begrotingsjaar op te vangen. Aanwending van deze middelen vereist een raadsbesluit.

Harmonisatie subsidiebeleid

Het gemeentelijke subsidiebeleid is op dit moment een voortzetting van het beleid van de drie afzonderlijke voormalige MUG-gemeenten. Met ingang van 2017 wordt dit beleid geharmoniseerd. De structurele extra lasten die hier naar verwachting mee gemoeid zijn bedragen € 171.000. Deze lasten zijn vanaf de jaarschijf 2017 als stelpost in de begroting opgenomen.

Besparing verzekeringen

Er is een (positieve) stelpost van € 10.000 opgenomen in verband met een mogelijke besparing op de kosten voor verzekeringen.

Niet gerealiseerde bezuiniging

In de Perspectiefnota 2015 is onder meer uitgegaan van een bezuiniging van € 39.000 op de griffie. Deze bezuiniging is in deze begroting niet gerealiseerd. Omdat het nog steeds de bedoeling is deze besparing te realiseren is er een positieve stelpost van € 39.000 opgenomen.

Overigen

Grondzaken

Specifiek betreft dit het saldo van de baten en lasten die verband houden met de verkoop en het beheer van gemeentelijke gronden, welke niet toerekenbaar zijn aan een specifiek programma, zogenaamde "eigendommen niet voor openbare dienst bestemd". Dit saldo bedraagt € 151.000 nadelig. Het BBV schrijft voor dat deze kosten worden opgenomen onder de algemene dekkingsmiddelen.

Saldo kostenplaatsen

Naast een (positief) saldo op de kostenverdeelstaat dat niet over de producten is verdeeld, bestaat het Saldo kostenplaatsen uit een doorbelasting van de salariskosten van boventallig personeel en frictiekosten van het gemeentehuis in Ubbergen. Deze kosten worden gedekt door een bijdrage uit de algemene reserve (frictiekostenvergoeding).

Saldo hulpkostenplaats kapitaallasten

Het saldo hulpkostenplaats kapitaallasten is een onderdeel van het saldo financieringsfunctie, maar wordt op een andere plek in onze begroting verantwoord.

Er zijn van dit programma geen lopende investeringen. Er zijn van dit programma ook geen investeringen opgenomen op het meerjareninvesteringsplan.

In de volgende tabel vindt u een overzicht van de reserves en voorzieningen die betrekking hebben op dit programma. De ramingen hebben betrekking op de standen per 31 december van het betreffende jaar.

Algemene dekkingsmiddelen

Tabel: Reserves en voorzieningen

Bedragen x € 1.000

<i>Reserves en voorzieningen</i>	<i>Raming 2015</i>	<i>Raming 2016</i>
Algemene reserve	7.062	7.798
Algemene reserve beklemd	17.629	16.883
Best.res.rekeningresultaten	1.820	1.213
Best.res.kapitaallasten	15.177	14.724
Best.lopende projecten	5.013	5.026
Best.res.structuurversterkende maatr.	469	469
Totaal reserves	47.170	46.113
Voorz.dubieuze debiteuren (saldo 1-1-2015)	1.788	1.788
Totaal voorzieningen	1.788	1.788

3.4. Paragrafen

Lokale heffingen

Op grond van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV), bevat de paragraaf betreffende de lokale heffingen ten minste:

- a. de geraamde inkomsten;
- b. het beleid ten aanzien van de lokale heffingen;
- c. een overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen;
- d. een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid;
- e. een aanduiding van de lokale lastendruk;

Geraamde inkomsten

Onderstaand een overzicht van de geraamde belastinginkomsten voor de jaren 2015 en 2016 en de gerealiseerde inkomsten 2014. Per verordening/ belastingsoort zijn de inkomsten afzonderlijk vermeld. De bedragen van 2014 zijn een optelsom van de bedragen in de afzonderlijke jaarrekeningen van de MUG-gemeenten.

Tabel: Geraamde belastinginkomsten

bedragen x € 1.000

<i>Exploitatie</i>	<i>Rekening 2014</i>	<i>Begroting 2015</i>	<i>Begroting 2016</i>	<i>Vershil Begroting- Begroting</i>
Legesverordening	1.157	1.004	1.131	127
Verordening marktgelden				
- Marktgelden	22	25	25	0
Verordening afvalstoffenheffing				
- Afvalstoffenheffing	2.102	2.226	2.226	0
- Huisvuilzakken	315	280	312	32
Verordening rioolheffing				
- Rioolheffing	3.192	3.154	3.161	7
Verordening Grafrechten				
- Grafrechten	102	45	45	0
Verordening OZB				
- Onroerendezaakbelasting	5.578	4.793	4.960	167
Verordening Forensenbelasting				
- Forensenbelasting	13	12	14	2
Verordening Hondenbelasting				
- Hondenbelasting	81	0	0	0
Verordening Toeristenbelasting				
- Toeristenbelasting	259	215	220	5
Totaal geraamde belastinginkomsten	12.821	11.754	12.094	340

Ten opzichte van de raming in 2015 is de raming van de totale opbrengsten in 2016, per saldo € 340.000 hoger.

De belangrijkste verschillen zijn: meer OZB-opbrengsten € 167.000 als gevolg van nieuwbouw en inflatiecorrectie 0,8%, meer inkomsten op de huisvuilzakken € 32.000 gebaseerd op het werkelijke inkomsten niveau 2015 en de legesopbrengsten worden voor 2016 € 127.000 hoger ingeschat. Per belastingsoort wordt hier nader ingegaan op ontwikkelingen en de voorgenomen wijzigingen van de tarieven voor 2016.

Uitvoering heffing en invordering

De uitvoering van de heffing en invordering van de gemeentelijke belastingen en de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken (wet WOZ) zijn in het kader van een groter samenwerkingsverband uitbesteed aan Munitax, ondergebracht bij de gemeente Beuningen. Dit betekent dat Munitax voor de burgers en bedrijven het aanspreekpunt is voor de vaststelling van de waarde op grond van de Wet WOZ, het opleggen van de belastingaanslagen en de (dwang) invorderingen. Onze gemeente blijft feitelijk verantwoordelijk voor een juiste en tijdige uitvoering van deze taken. De uitvoeringskosten worden door de gemeente Beuningen aan Berg en Dal doorberekend.

Beleid ten aanzien van de lokale heffingen

In de door de Raad vastgestelde Kadernota 2016 is het beleid ten aanzien van de lokale heffingen voor de komende jaren vastgesteld. Bij het opstellen van de ramingen voor 2016, en meerjarig, is van dit financiële kader uitgegaan.

Leges

Op basis van de legesverordening worden de rechten geheven van degenen die gebruik maken van de diensten, beschikbaar gesteld door het gemeentebestuur. De Tarieventabel bij de verordening is conform het VNG-model ingedeeld in drie titels zijnde:

Titel 1 Algemene dienstverlening;

Titel 2 Dienstverlening vallende onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunningen;

Titel 3 Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijnen.

In artikel 229b van de Gemeentewet is bepaald dat de tarieven zodanig dienen te zijn vastgesteld dat de geraamde baten van de rechten niet uitgaan boven de geraamde lasten ter zake. Voor de rijbewijzen en paspoorten zijn door het Ministerie normen en/of maximum tarieven vastgesteld. In de legesverordening worden deze maximumtarieven gehanteerd. De legestarieven welke zijn gebaseerd op het uurtarief en de geraamde tijdsbesteding zijn berekend op basis van het uurtarief van 2016. De overige tarieven in de legesverordening zijn – los van overige wijzigingen van de legesverordening - verhoogd met een inflatiecorrectie van 0,8%.

Marktgeden

Deze rechten worden geheven op grond van de marktgeldverordeningen van de voormalige gemeenten Groesbeek en Millingen aan de Rijn. De tarieven voor 2016 blijven ongewijzigd, in afwachting van de harmonisatie. Het dekkingspercentage, inclusief de inkomsten uit staangelden, bedraagt 74%. Het gevolg is een tekort op de exploitatie van € 8.634 voor 2016. Kostendekkende tarieven voor de dekking van het tekort op de exploitatie van de markt worden niet haalbaar geacht.

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing wordt geheven op grond van artikel 15.33 van de Wet milieubeheer. Belastingplichtig is degene, die in de gemeente feitelijk gebruik maakt van een perceel waarvan de gemeente verplicht is tot het inzamelen van de huishoudelijke afvalstoffen. De drie voormalige gemeenten Groesbeek, Ubbergen en Millingen aan de Rijn hadden ieder een eigen afvalstoffenverordening. Vanwege te grote verschillen is besloten deze op dit

moment niet te harmoniseren en de huidige tariefsystematiek en inzamelsysteem van de afzonderlijke gemeenten te handhaven. Inmiddels is het principebesluit genomen om met ingang van 2017 omgekeerd te gaan inzamelen. De voorbereidingen voor de harmonisatie zijn in 2015 opgepakt en zullen in 2016 worden afgerond. De tarieven en heffingsgrondslagen zijn naar verwachting vanaf 1 januari 2017 gelijk.

Uitgangspunt voor de afvalstoffenheffing is een kostendekkend tarief. Op basis van de begrotingsgegevens realiseren wij een dekkingspercentage van 87% in 2016. Er is sprake van een begroot tekort op de exploitatie van € 324.000. Met ingang van 2017 wordt een kostendekkend tarief gehanteerd.

Rioolheffing

Onder voorbehoud van vaststelling van het nieuwe Gemeentelijk RioleringsPlan (GRP) in 2015 wordt de mogelijkheid geschapen per 2016 één uniform tarief te hanteren. De ongewenste situatie dat onze inwoners verschillende tarieven betalen wordt daarmee beëindigd.

Het uitgangspunt is een kostendekkend tarief. In de begroting 2016 is uitgegaan van een dekkingspercentage van 100%.

Rioolaansluitrechten

Onder voorbehoud van het vaststellen van het nieuwe GRP zal ook de verordening "rioolaansluitrechten" in 2015 worden geharmoniseerd.

Lijkbezorgingsrechten/Grafrechten

Op grond van de verordening grafrechten en de verordening lijkbezorgingsrechten van de voormalige gemeenten Groesbeek en Millingen aan de Rijn, worden rechten geheven voor het gebruik van de begraafplaatsen en voor het door of vanwege de gemeente verlenen van diensten in verband met de exploitatie van de begraafplaatsen. Landelijk, maar ook in Groesbeek (Berg en Dal), zien wij, gelet op de maatschappelijke ontwikkelingen al jaren een terugloop van het aantal begravingen op de plaatselijke begraafplaatsen, omdat de voorkeur van de burgers steeds meer uit gaat naar een crematie in plaats van een ter aarde stelling van de overledene. Op basis van de begrotingsgegevens realiseren wij een dekkingspercentage van 38%. Het gevolg is een tekort op de exploitatie van € 73.272 voor 2016. Kostendekkende tarieven voor de dekking van het tekort op de exploitatie van de begraafplaatsen worden niet haalbaar geacht.

Onroerendezaakbelastingen

De inkomsten uit de heffing van de onroerendezaakbelastingen (OZB), worden ingezet als algemene dekkingsmiddelen. De OZB kent twee soorten belastingen, namelijk een eigenarenbelasting en een gebruikersbelasting. In tegenstelling tot de eigenarenbelasting wordt de gebruikersbelasting uitsluitend geheven van de gebruikers van niet-woningen. Deze belasting is een zogenaamde tijdstipbelasting, waarbij uitsluitend de toestand per 1 januari van het betreffende jaar bepalend is voor de OZB-heffing. Als heffingsgrondslag geldt de vastgestelde WOZ-waarde van het pand. Het tarief is een percentage van de op grond van de Wet Waardering Onroerende Zaken vastgestelde waarde van de onroerende zaak voor het betreffende belastingjaar.

Ten tijde van het opstellen van deze begroting was de verordening OZB nog niet vastgesteld. Voor de raming in de begroting is, conform de kadernota, voor 2016 uitgegaan van een tariefsverhoging van 0,8% (inflatie). De inkomsten in 2016 zijn geraamd op € 4.960.000. In het raadsvoorstel van december 2015 betreffende de berekening en vaststelling van de tarieven voor 2016 komen wij hier inhoudelijk op terug. Omdat de WOZ-waarde de grondslag is voor de heffing wordt er bij het berekenen van de tarieven eveneens rekening gehouden met de waardeontwikkeling van de onroerende zaken per 1 januari 2015

ten opzichte van 1 januari 2014 (waardepeildatum), zodat ondanks een hogere of lagere grondslag (WOZ-waarden) de geraamde inkomsten worden gerealiseerd.

Forensenbelasting

De inkomsten uit de heffing van de forensenbelasting zijn aan te merken als algemene dekkingsmiddelen. Binnen de grenzen van de gemeente Berg en Dal staan een aantal woningen welke aangemerkt kunnen worden als tweede (recreatie) woning, welke in eigendom zijn van particulieren en die niet worden verhuurd. Deze woningen kunnen op basis van de verordening toeristenbelasting niet in de heffing voor de toeristenbelasting worden betrokken. Op grond van Artikel 223 van de Gemeentewet heeft de oorspronkelijke gemeente Groesbeek de verordening Forensenbelasting vastgesteld en op grond hiervan de bevoegdheid om forensenbelasting te heffen van de natuurlijke personen die zonder in de gemeente een hoofdverblijf te hebben er gedurende het belastingjaar meer dan 90 dagen voor zich of voor hun gezin een gemeubileerde woning beschikbaar houden.

Op grond van artikel 28 van de Wet Arhi is er de mogelijkheid de verordening nog maximaal 2 jaar te laten gelden voor het oude gemeentegebied. De harmonisatie is gepland voor het 2e halfjaar van 2015.

Gelet op het gestelde in de kadernota wordt het tarief voor 2016 verhoogd met (omgerekend) 2%. Hiervoor is aansluiting gezocht met het tarievenbeleid voor de toeristenbelasting. Het tarief wordt afgerond op gehele euro's en komt voor 2016 uit op € 144. Voor 2016 is een opbrengst geraamd van € 14.000.

Toeristenbelasting

De inkomsten uit de heffing van de toeristenbelasting zijn aan te merken als algemene dekkingsmiddelen en kunnen door de gemeente vrij besteed c.q. ingezet worden. De toeristenbelasting is reeds geharmoniseerd. Het tarief voor 2016 wordt verhoogd met € 0,01. Hierbij is aansluiting gezocht bij de in het verleden gemaakte afspraken tussen de voormalige gemeente Groesbeek en de STER (Stichting Toerisme en Recreatie). De opbrengst voor 2016 is geraamd op € 220.000.

Kwijtscheldingsbeleid

Het is voor belastingplichtigen mogelijk om voor de onroerendezaakbelastingen, afvalstoffenheffing en de rioolheffing gebruiker kwijtschelding aan te vragen.

De volgende ramingen zijn in de begroting 2016 opgenomen:

- afvalstoffenheffing	€ 82.000
- rioolheffing	€ 80.000
- onroerendezaakbelastingen	p.m.

De bedragen zijn geraamd op basis van ervaringscijfers van de laatste twee jaren. De economische situatie heeft invloed op de financiële consequenties. Of de aanvrager in aanmerking komt voor kwijtschelding hangt af van zijn persoonlijke financiële situatie. Het percentage voor de berekening van "de kosten van bestaan" is vastgesteld op het maximale, zijnde 100%. De periodieke herziening van de landelijke normen en bedragen genoemd in de Participatiewet, heeft ook gevolgen voor de toetsingsnormen voor de kosten van bestaan bij de uitvoering van de kwijtschelding. Munitax is belast met de uitvoering van het kwijtscheldingsbeleid en maakt voor het verlenen van geautomatiseerde kwijtschelding gebruik van de informatie van het landelijk ingestelde Inlichtingenbureau. Het bureau toetst het gemeentelijke bestand met de huishoudens die in 2015 recht hebben op kwijtschelding aan de hand van gegevens van het UWV, de Belastingdienst en de RDW. Afhankelijk van het toetsingsresultaat wordt het recht op kwijtschelding wel/niet ambtshalve verleend.

Uitvoering Wet Waardering Onroerende Zaken

Op grond van de Wet WOZ wordt jaarlijks de herwaardering naar de nieuwe peildatum (belastingjaar min 1) uitgevoerd. Deze taxatiegegevens van alle onroerende zaken binnen de gemeente zijn de basis voor de vaststelling van de WOZ-waarden van de objecten in de

gemeente. Deze waarden zijn tevens de grondslagen voor de heffing van de onroerende zaakbelastingen. Ook is de vastgestelde WOZ-waarde van belang voor andere belastingen en mede van invloed op de hoogte van de Algemene uitkering van het Rijk voor de gemeente. De totale WOZ-waarde (exclusief uitbreiding) voor 2016 zal naar verwachting gelijk zijn aan de waarde van 2015.

Dit betekent echter niet dat alle individuele waarden van de panden ongewijzigd zullen zijn. Dit is per woningtype, per kern, wijk verschillend, wat betekent dat ook per 1 januari 2016 de waarde van een aantal panden licht kan zijn gestegen, en dat de waarde van andere panden in waarde kan dalen.

Ontwikkelingen lokale lastendruk

De tarieven voor de afvalstoffenheffing en rioolheffing zijn nog niet geharmoniseerd. Dat is de reden dat we in deze begroting geen overzicht van de lokale lastendruk presenteren.

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Het weerstandsvermogen is het vermogen van de gemeente om niet-reguliere kosten die onverwacht en substantieel zijn op te kunnen vangen, zonder dat de uitvoering van taken en de bedrijfsvoering in gevaar komen. Het weerstandsvermogen geeft aan hoe robuust de financiële positie van de gemeente is. Voor het beoordelen van de "weerstand" is inzicht nodig in de omvang en de achtergronden van de risico's en de aanwezige weerstandscapaciteit. Het gaat hierbij alleen om risico's waarvoor geen of wellicht onvoldoende verzekeringen zijn afgesloten, voorzieningen zijn gevormd of budgetten binnen de exploitatiebegroting beschikbaar zijn. In deze paragraaf gaan wij in op onze risico's en het vermogen om deze risico's op te kunnen vangen.

Wet- en regelgeving

De wettelijke kaders op het gebied van weerstandsvermogen zijn opgenomen in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Hierin is bepaald dat bij de begroting en jaarrekening een paragraaf weerstandsvermogen wordt opgenomen. De bepalingen luiden als volgt:

Artikel 11.

- 1. Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen:*
 - a. de weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover de provincie onderscheidenlijk gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken;*
 - b. alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.*
- 2. De paragraaf betreffende het weerstandsvermogen bevat ten minste:*
 - a. een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;*
 - b. een inventarisatie van de risico's;*
 - c. het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's.*

Gemeentelijke regelgeving op het gebied van het weerstandsvermogen is opgenomen in de verordening ex. artikel 212 Gemeentewet.

In de "Financiële verordening gemeente Groesbeek, " is het volgende opgenomen:

Artikel 18. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

- 1. In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing bij de begroting en de jaarstukken staan de verplichte onderdelen op grond van artikel 11 van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.*
- 2. Voor het in beeld brengen van de weerstandscapaciteit van de gemeente wordt beoordeeld of de gemeente bij een risicoscenario de schuldverplichtingen in de toekomst kan blijven nakomen zonder dat de uitgaven aan en de investeringen in noodzakelijke publieke voorzieningen in de knel komen.*
- 3. De raad stelt nadere regels op omtrent weerstandsvermogen en risicobeheersing in een nota weerstandsvermogen en risicobeheersing.*

Risicoregister

In het risicoregister hebben wij alle bekende risico's in beeld gebracht, beoordeeld en geanalyseerd. Vervolgens geven wij aan hoe wij met het risico willen omgaan in termen van beheersing. De risico's zijn gekwantificeerd en de risicoscore is bepaald. Per risico geven we het financiële belang aan, vervolgens bepalen wij de kans dat het risico zich daadwerkelijk voordoet, uitgedrukt in een percentage. Hierna hebben wij de risicoscore bepaald door het financieel belang te vermenigvuldigen met de kans.

Klasse-indeling

De gehanteerde klasse-indeling ziet er als volgt uit:

Tabel: klasse-indeling

Kans		
Klasse	Referentiebeelden	Kwantitatief
1	Zeer klein (< of 1 keer per 10 jaar) Zeer onwaarschijnlijk, komt niet voor in de branche, voor zover bekend	1-20%
2	Klein (1 keer per 5-10 jaar) Niet waarschijnlijk maar mogelijk, is binnen andere gemeenten wel eens voorgekomen (in de afgelopen 5 jaar)	21-40%
3	Gemiddeld (1 keer per 2-5 jaar) Komt zelden voor maar is wel al eens voorgekomen (in de afgelopen 5 jaar)	41-60%
4	Groot (1 keer per 1-2 jaar) Is verscheidene malen voorgekomen (3 x of vaker in de afgelopen 5 jaar)	61-80%
5	Zeer groot (1 keer per jaar of >) Komt met enige regelmaat voor (1 of meerdere keren per jaar)	81-100%

Beheersen van risico's

In deze fase definiëren wij oplossingen om de geïdentificeerde risico's te beheersen. Het is van belang dat wij ook iets met de risico's doen. Voor elk risico maken wij een keuze uit de volgende vier maatregelen:

1. Beëindigen (B)

Dit houdt in dat wij beleid waar een risico door ontstaat (adviseren te) beëindigen, op een andere manier vorm te geven of geen beleid te starten dat een risico met zich meebrengt. Ook kunnen wij werkprocessen zodanig invullen, dat bepaalde risico's worden vermeden.

2. Verminderen (V)

Door het risico af te dekken middels een verzekering, een voorziening of een ander budget in de begroting kunnen wij het risico verminderen. Hiermee worden de gevolgen van een risico dus beperkt. Tevens kan bij verminderen gedacht worden aan het aanpakken of wegnemen van de oorzaak van het risico.

3. Overdragen (O)

Dit kan door het beleid dat een risico met zich meebrengt, uit te laten voeren door een andere betrokken partij, die daarbij ook de financiële risico's overneemt.

4. Accepteren (A)

Als wij een risico niet (kunnen) vermijden, verminderen of overdragen accepteren wij het risico en zullen wij de eventuele financiële schade volledig middels de weerstandscapaciteit moeten afdekken. Dit betekent niet dat het risico niet beïnvloedbaar is en daarom maar geaccepteerd moet worden. Het betekent dat wij het risico op dit moment accepteren en niet op één of andere wijze afdekken. Mocht de wens bestaan om het risico in de toekomst anders te beheersen dan zullen wij moeten kiezen voor beëindigen, verminderen of overdragen.

Inventarisatie risico's

Bij dit onderdeel presenteren wij de risico's. Wij hebben een inventarisatie uitgevoerd, de risico's geanalyseerd en beoordeeld en vervolgens zoveel als mogelijk gekwantificeerd.

We kunnen de risico's als volgt onderverdelen:

- Aansprakelijkheidsrisico's
- Risico's op eigendommen
- Risico's van de bedrijfsvoering
- Financiële risico's
 - Grondexploitatie
 - Verbonden partijen
 - Open-einde regelingen
 - Grote projecten
 - Overige financiële risico's

Wij houden een risicoregister bij waarin alle bekende risico's uitvoerig zijn beschreven. Op hoofdlijnen zien onze risico's er als volgt uit:

Tabel: Risico's *Bedragen x € 1.000*

Categorie	Risico
1. Aansprakelijkheid	10
2. Eigendommen	195
3. Bedrijfsvoering	195
4. Financieel	2.001
Totaal risico's	2.401

Toelichting

1. Aansprakelijkheid (totaal risico € 10.000)

Binnen dit onderdeel vallen risico's op het gebied van:

Nalatigheid of onrechtmatig handelen

Planschade

Schadeclaims

De risico's zijn in de meeste gevallen verminderd door hier verzekeringen voor af te sluiten. Ook zijn er in de begroting diverse budgetten beschikbaar, bijvoorbeeld om ons eigen risico af te dekken. Planschade wordt zoveel mogelijk afgedekt in contracten met ontwikkelaars. In geval van een gemeentelijke ontwikkeling (waar geen verhaal kan plaatsvinden), wordt hiermee bij de kredietvoting rekening gehouden.

Tabel: Aansprakelijkheid

Bedragen x € 1.000

Categorie Onderwerp	Beh.	Fin. Belang €	Kans		Risico score €
			Kl.	%	
Nalatigheid of onrechtmatig handelen	V	100	1	5%	5
Planschade	O/V	50	1	10%	5
Schadeclaims	A	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Totaal		150			10

2. Eigendommen (risico € 195.000)

Eigen risico schadegevallen

De risico's met betrekking tot onze eigendommen hebben wij aanzienlijk beperkt door het afsluiten van brand- en stormverzekeringen. Er geldt hiervoor een eigen risico van € 2.500 per gebeurtenis. Zaken als bijvoorbeeld vandalisme en diefstal zijn uitgesloten van de verzekering.

Schade door vandalisme of diefstal

Vandalisme is niet verzekerd. De kosten worden opgevangen binnen de reguliere budgetten en leiden doorgaans niet tot grote overschrijdingen. Er worden bewuste keuzes gemaakt bij het gebruik van materialen in de openbare ruimte.

Onderhoud gemeentelijke gebouwen en terreinen

Wij voeren voor onze eigendommen planmatig beheer en onderhoud uit. Dit doen wij op basis van de beheerplannen en actuele inspecties. De onderhoudstoestand van de gebouwen is op peil en de noodzakelijke dotaties aan de onderhoudsvoorzieningen worden iedere drie jaar geactualiseerd.

Onkruidbestrijding

Er is een risico op hogere kosten voor onkruidbestrijding als gevolg van het niet meer chemisch mogen bestrijden van onkruid. In de Staatscourant is het voornemen gepubliceerd om het "Round-up" per 1 januari 2018 te verbieden. Alternatieve bestrijdingsmethoden zijn vier tot vijf keer zo duur en minder effectief.

Ruiming explosieven

Er is een risico dat bij grondwerken explosieven worden aangetroffen waarvoor onderzoeken, dan wel ruiming en plaatsvinden. De kosten hiervan worden zoveel mogelijk vooraf in de projectkosten geraamd en/of in rekening gebracht bij de ontwikkelaars.

Bodemsanering

Bij projecten worden partijkeuringen uitgevoerd op vrijgekomen grond. Bij het aantreffen van ernstige verontreiniging kan dit tot aanzienlijke verwerkingskosten leiden.

Tabel: Eigendommen

Bedragen x € 1.000

Categorie Onderwerp	Beh.	Fin. Belang €	Kans		Risico score €
			Kl.	%	
Eigen risico schadegevallen	V	25	3	50%	13
Schade door vandalisme of diefstal	V/A	40	3	50%	20
Onderhoud gemeentelijke gebouwen/terreinen	V/A	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Onkruidbestrijding	V	150	4	75%	113
Ruiming explosieven	V/A	50	1	10%	5
Bodemsanering	A	150	2	25%	38
Archeologie	A	25	2	25%	6
Totaal		440			195

3. Bedrijfsvoering (risico € 195.000)

Bedrijfsongevallen

Per 1 januari 2015 heeft de gemeente Groesbeek de "Goed Werkgeverschapsverzekering" afgesloten. Werkgevers hebben de wettelijke zorgplicht voor de veiligheid van werknemers en die zorgplicht wordt verder uitgebreid. De werkgever is aansprakelijk voor bedrijfsongevallen en beroepsziekten van werknemers. Ook molest is meeverzekerd. Naast ambtenaren vallen ook raadsleden, wethouders en de burgemeester onder de polis. In 2014 hebben zich in de voormalige drie gemeenten geen gevallen voorgedaan.

Fraude en diefstal

Er is een FOG-verzekering (Frauderisico-Onderlinge Gemeenten) afgesloten. Daarnaast worden fysieke en/of administratieve maatregelen opgenomen (functiescheiding, procesbeschrijvingen). De interne controle richt zich met name ook op deze zaken.

Afwezigheid van personeel wegens ziekte of anderszins

Kennis en kunde zijn (tijdelijk) niet beschikbaar waardoor de kwaliteit van de organisatie en de door de organisatie geleverde producten lager kan worden. Uitgangspunt is dat knelpunten zoveel mogelijk binnen de huidige formatie en budgetten opgevangen worden.

Vertrek personeel

Als gevolg van het vertrek van personeel kan er kennis en kunde verloren gaan. Daarnaast is er bij het huidige personeel veel ervaring en kennis van de lokale context aanwezig, welke bij vertrek verloren gaat. Dit kan leiden tot inefficiency.

Rechtspositionele kosten personeel

Uitgangspunt is 3 casussen per jaar. In de begroting is een bedrag van € 25.000 opgenomen. Hierbij worden ook zaken als algemene juridische bijstand, FUWA en toetsing sociaal plan betrokken. Bezuinigingen en uitbesteding van taken kunnen leiden tot een toenemend gebruik van deze post.

ICT

Computeruitval kan tot gevolg hebben dat onze dienstverlening niet meer uitgevoerd kan worden en onze medewerkers niet meer optimaal kunnen werken. Vooral de laatste tijd zijn bedreigingen van virussen in het nieuws. Vooralsnog hebben wij daar geen last van.

Tabel: Bedrijfsvoering

Bedragen x € 1.000

Categorie Onderwerp	Beh.	Fin. Belang €	Kans		Risiko score €
			Kl.	%	
Bedrijfsongevallen	V	250	1	2%	5
Fraude, diefstal	B	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Afwezigheid personeel wegens ziekte of anderszins	V	357	2	25%	89
Vertrek personeel	V	100	2	25%	25
Rechtspositionele kosten personeel	V	40	3	50%	20
ICT	V	112	3	50%	56
Totaal		859			195

4. Financieel (risico € 2.001.000)

De risico's bij dit onderdeel hebben betrekking op open-einde regelingen, schadeclaims, verbonden partijen, grondexploitatie, grote projecten en overige financiële risico's.

Open-einde regelingen (risico € 950.000)

Per 1 januari 2015 is de gemeente verantwoordelijk voor de uitvoering van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ), de Jeugdwet en de Participatiewet. Het open-einde karakter van de Nieuwe WMO/Decentralisatie AWBZ en de Jeugdwet brengt een risico met zich mee dat het budget niet toereikend zal zijn. Bovendien bestaat nog steeds (landelijk) onzekerheid over de daadwerkelijke aantallen cliënten, de te verwachten ontwikkeling van het aantal cliënten en de ontwikkeling van de rijksbudgetten. Gezien deze onzekerheid is het niet mogelijk om het financiële risico betrouwbaar te kwantificeren. In de begroting is een stelpost Sociaal Domein opgenomen. Over de periode 2016-2019 bedraagt deze stelpost cumulatief € 3.407.000. Daarnaast is ter afdekking van de risico's een bestemmingsreserve risicoreserve Jeugd en WMO gevormd. De actuele stand van deze reserve is € 746.000. Het meerjarige cumulatieve verschil tussen de integratie-uitkering Sociaal domein en de geraamde uitgaven in de begroting 2016-2019, de stelpost Sociaal Domein en het bedrag dat in de risicoreserve is gereserveerd, is tegen een kans van 50%, als risico meegenomen. Dit komt neer op een risicobedrag van € 296.000.

Als gevolg van de participatiewet kan het beroep op de Wet Werk en Bijstand (WWB) verder toenemen omdat de doelgroep een grotere afstand tot de arbeidsmarkt heeft. Daarnaast bestaat er - mede gelet op de nieuwe organisatie - een risico op een achterblijvende uitstroom via het Werkbedrijf, waardoor een groter beroep op de WWB ontstaat. In de begroting is voorts rekening gehouden met een vangnetuitkering (Voorheen IAU) van € 1 mln. Gerekend is dat de uitgaven boven 110% van de rijksvergoeding worden vergoed door het rijk. Er bestaat een risico dat de uitkering niet of slechts ten dele wordt verkregen.

Andere belangrijke open-einde regelingen waar wij in onze gemeente mee te maken hebben betreffen de bijzondere bijstand zelfstandigen (BBZ), de schuldhulpverlening en het leerlingenvervoer. Voorts zijn er risico's als gevolg van een mogelijke toename van bezwaar en kwijtschelding voor gemeentelijke belastingen, de vermindering van bouwleges, lagere OZB-opbrengsten, en lagere baten in het kader van de afvalstoffen- en rioolheffing als gevolg van leegstand van bedrijfspandgoed.

Verbonden partijen (risico € 325.000)

Hierbij gaat het om partijen waarin de gemeente zowel een financieel als een bestuurlijk belang heeft. De verbonden partijen met de grootste financiële belangen zijn de GR Veiligheidsregio Gelderland-Zuid, de Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst (GGD) Regio Nijmegen, de Omgevingsdienst Arnhem Nijmegen (ODRN) en het werkbedrijf Rijk van Nijmegen. Voor een nadere toelichting op de verbonden partijen wordt verwezen naar de paragraaf verbonden partijen in deze begroting. Het totale risico ten aanzien van verbonden partijen is vooralsnog gekwantificeerd op € 325.000.

- In de begroting 2016 van de ODRN zijn de totale risico's gekwantificeerd op € 648.000. Hiervan is € 200.000 afgedekt via het eigen weerstandsvermogen van de ODRN. Voorgesteld wordt dat de deelnemende gemeenten het resterende risicobedrag naar rato van deelname betrekken in de berekening van hun eigen weerstandsvermogen. Voor de gemeente Berg en Dal komt dit neer op een bedrag van € 67.200, zijnde 15% van de niet afgedekt risico's. Dit bedrag is als risico meegenomen in de berekening van het benodigde weerstandsvermogen.
- De risico's van de VRGZ zijn gekwantificeerd op € 5.752.000 (begroting 2016). De totale reservepositie van de VRGZ bedraagt: € 4.982.000. Het verschil is naar rato van het aandeel van de gemeente Berg en Dal in de totale kostenverdeling van de

VRGZ (6%) als risico meegenomen in de berekening van het benodigde weerstandsvermogen (€ 46.200).

- 2015 is het eerste operationele jaar van de MGR en het Werkbedrijf. In 2015 heeft MGR Rijk van Nijmegen een Notitie Weerstandsvermogen en Risico-inventarisatie opgesteld. Uitgangspunt is dat de MGR niet zelf weerstandsvermogen gaat opbouwen. Het totale gekwantificeerde risico van het Werkbedrijf bedraagt € 2,2 mln (Begroting 2016). De gemeente Berg en Dal dient naar rato rekening te houden met een risicobedrag van € 212.000.
- De Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) en de GR Milieusamenwerking en Afvalverwerking Regio Nijmegen (MARN) beschikken over voldoende eigen vermogen om risico's op te vangen. De risico's zijn daarom pro memorie opgenomen.

Grondexploitatie (risico € 581.000)

Om de risico's te beperken hanteert de gemeente een overwegend faciliterend grondbeleid. De specifieke risico's met betrekking tot de grondexploitaties zijn omschreven in de paragraaf grondbeleid.

De risico's in de sfeer van de grondexploitatie hebben vooral te maken met algemene economische ontwikkelingen die leiden tot lagere opbrengsten of hogere kosten. Hier valt bijvoorbeeld te denken aan vertraging van bouwprojecten (vooral rentekosten), het terugtrekken van partners, of het lager uitvallen van grondprijzen ten opzichte van de ramingen. Hoewel de economische vooruitzichten weer wat gunstiger lijken te zijn, is het in de huidige economische situatie nog steeds de vraag of de geraamde opbrengsten van de bouw kavels kunnen worden gerealiseerd en op welke termijn. Om de economische risico's te kwantificeren is uitgegaan van een scenario waarin de nog te realiseren opbrengsten na 1 januari 2015 10% lager uitvallen dan geraamd en de nog te realiseren kosten 5% hoger uitvallen dan geraamd in de meest recente rapportage grondexploitaties.

Een ander risico schuilt in de toerekening van apparaatskosten aan de grondexploitaties. Wanneer projecten niet doorgaan komen de apparaatskosten mogelijk ten laste van de exploitatie. Meer informatie over de complexen van de grondexploitatie staat in de paragraaf grondbeleid.

Grote projecten (risico € 41.000)

Ook hier geldt dat we een risico lopen ten aanzien van de toegerekende apparaatskosten. Net zoals bij de grondexploitatie komen deze kosten, bij het niet doorgaan van de projecten, ten laste van de exploitatie. We hebben voor de grote projecten een risico berekend van € 41.000.

Overige financiële risico's (risico € 104.000)

Dit betreft risico's met betrekking tot loon- en prijsontwikkelingen, de algemene uitkering uit het Gemeentefonds, het renterisico, de dividenduitkeringen, de decentralisatie van rijkstaken, de oninbaarheid van vorderingen, het ontvangen van bezwaarschriften, de belastingaangiften, de garanties en borgstellingen, de hypotheek voor het personeel en de wachtgeld voor bestuurders.

Stichting SONS 2016 draagt zorg voor een sluitende begroting van de Special Olympics. Bij de vaststelling van het bidbook (januari 2014) is de voorwaarde opgenomen dat de gemeenten garant zullen staan voor een eventueel tekort op de begroting van het evenement onder voorwaarde van een Go/No-Go moment eind 2015. Eind 2015 zal, indien een garantstelling noodzakelijk is, de maximale omvang hiervan bepaald worden. Op 1 juli 2015 is € 165.000 van de begroting SONS 2016 nog niet gedekt. Aangezien wij bij de Special Olympics met de gemeenten Nijmegen en Wijchen optrekken en de kosten en

risico's verdeeld worden over de 3 gemeenten aan de hand van het inwonertal, bedraagt het bedrag van een eventuele garantstelling voor de gemeente Groesbeek momenteel € 22.935 (13.9%). De kans op het optreden van het risico achten wij gering. De voorgaande edities van de Special Olympics hadden in de voorbereidingsfase ook (nog) geen sluitende begroting. De voorgaande edities hebben uiteindelijk een sluitende begroting gekregen, de afgegeven garanties zijn bij de gemeenten die deze hebben afgegeven, nooit gelicht.

Tabel: Financieel

Bedragen x € 1.000

Categorie Onderwerp	Beh.	Fin. Belang €	Kans		Risiko score €
			Kl.	%	
Open-einde regelingen					
Leerlingenvervoer	V/A	57	1	10%	6
Nieuwe WMO en Jeugdwet	V/A	592	1	50%	296
Toename uitkeringen Wwb (inkomensdeel)	V/A	375	2	25%	94
Vangnetuitkering (IAU) Wet Buig	A	1.000	3	50%	500
Toename aanvragen schuldhelpverlening	A	100	2	25%	25
Vermindering legesopbrengsten	A	85	1	10%	9
Toename bezwaar/kwijtschelding – kosten/minder opbrengsten	V	80	1	5%	4
Lagere opbrengst OZB, AH, en RH door leegstand	V/A	160	1	10%	16
Toename aanvragen bijzondere bijstand	V	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Toename aantal BBZ regeling (leningen)	A	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Verbonden partijen					
GR ODRN	V/A	448	1	15%	67
GR VRGZ	V/A	770	1	6%	46
MGR Werkbedrijf	V/A	2.172	1	10%	212
GR GGD	V/A	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
GR MARN	V/A	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Grondexploitatie					
Economische risico's en vertraging	V/A	834	p.m.	p.m.	574
Toerekening apparaatskosten grex	V/A	147	1	5%	7
Project specifieke risico's grondexploitaties	V/A	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Grote projecten					
Toerekenen apparaatskosten aan projecten	V	409	1	10%	41
Overige financiële risico's					
Algemene Uitkering	V/A	200	2	25%	50
Renterisico	A	25	2	30%	8
Beleggingen, dividend	A	100	1	15%	15
Bezwaarschriften	V	5	4	80%	4
Garanties en borgstellingen	A	250	1	5%	13
Hypotheken personeel	V/B	100	1	3%	3
Special Olympics 2016	A	23	3	50%	11
Loonontwikkeling	V/A	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Ontwikkelingen pensioenpremie	V/A	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Prijsontwikkelingen	A	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Oninbare vorderingen	V	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Decentralisatie van rijktaken	A	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Wachtgeld/pensioenen bestuurders	V/A	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Totaal		7.931			2.001

Berekening weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit geeft aan welke middelen wij beschikbaar hebben om eventuele tegenvallers op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van bestaande zaken. De weerstandscapaciteit wordt onderverdeeld in structureel en incidenteel.

Structurele weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit is opgebouwd uit de:

1. onbenutte belastingcapaciteit;
2. post onvoorzien;
3. vrije begrotingsruimte;
4. structurele bezuinigingsmogelijkheden.

1. Onbenutte belastingcapaciteit

De onbenutte belastingcapaciteit bestaat uit de mogelijkheden die wij als gemeente nog hebben om binnen de wettelijke grenzen onze belastingopbrengsten te verhogen.

De totale onbenutte belastingcapaciteit bedraagt:

Tabel: Onbenutte belastingcapaciteit

Bedragen x € 1.000

Belasting c.q. recht	Bedrag
1. OZB	3.298
2. Afvalstoffenheffing	323
3. Rioolheffing	0
4. Leges	p.m.
Totaal	3.621

Toelichting onbenutte belastingcapaciteit

Onroerende zaakbelastingen

Voor de OZB kan de zogenaamde artikel 12 norm gehanteerd worden. Op basis van de meicirculaire 2015 is deze norm 0,1889 %. De onbenutte capaciteit kan als volgt berekend worden:

Tabel: Berekening onbenutte belastingcapaciteit Ozb

Bedragen x € 1.000

Onderdeel	Bedrag
Berekende waarde woningen*	3.336.741
Berekende waarde niet-woningen - eigenaren*	545.638
Berekende waarde niet-woningen - gebruikers*	486.825
Totaal waarde	4.369.204
Minimale opbrengst artikel 12-norm	8.254
Opbrengsten 2015 (begroting)	4.956
Onbenutte capaciteit	- 3.298

* basis = overzicht totale capaciteit

Afvalstoffenheffing

Het uitgangspunt is volledige kostendekking. In de begroting 2016 is dit niet het geval. Zie hiervoor ook de paragraaf lokale heffingen. Er is sprake van een kostendekking van 87,31%. Dit betekent dat er sprake is van niet-benutte belastingcapaciteit m.b.t. de afvalstoffenheffing van € 323.000 in 2016.

Rioolheffing

Bij de rioolheffing is het uitgangspunt volledige kostendekking. De hoogte van de rioolheffing wordt bepaald aan de hand van het GRP dat in de loop van 2015 zal worden vastgesteld. Op basis van de begroting bedraagt het dekkingspercentage, gebaseerd op de tarieven en de gerealiseerde opbrengsten in 2015, 100%. Er is derhalve geen sprake van onbenutte belastingruimte.

Leges

Bij de heffing van leges wordt volledige kostendekking als uitgangspunt gehanteerd. Van belang hierbij is of het totale bedrag aan legesinkomsten binnen de begroting, de aan de specifieke dienstverlening toegerekende lasten al dan niet volledig dekken.

Wij kunnen deze kosten niet volledig in beeld brengen, hiervoor is een verfijning van de huidige kostenverdeelssystematiek noodzakelijk. De onbenutte capaciteit ramen wij daarom pro memorie.

2. Post Onvoorzien

In de begroting is € 50.000 geraamd als stelpost voor onvoorziene uitgaven. De actuele stand van deze stelpost in de meerjarenbegroting bedraagt € 50.000.

3. Vrije begrotingsruimte

Er is geen sprake van een structureel overschot in de begroting. Bij de bepaling van de weerstandscapaciteit is de vrije begrotingsruimte derhalve niet meegenomen.

4. Structurele bezuinigingsmogelijkheden

Eventuele structurele bezuinigingsmogelijkheden zijn naar verwachting noodzakelijk om de begroting meerjarig financieel sluitend te maken. Er zijn geen structurele bezuinigingsmogelijkheden die ingezet kunnen worden als onderdeel van de structurele weerstandscapaciteit.

Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit is opgebouwd uit de:

1. algemene reserve, inclusief rekeningresultaten;
2. bestemmingsreserves, waarvan de bestemming nog kan worden gewijzigd;
3. stille reserves;
4. incidentele bezuinigingsmogelijkheden.

1. Algemene reserve

De geraamde stand van de algemene reserve per 1 januari 2016 is € 7.062.070.

2. Bestemmingsreserves

Er zijn geen bestanddelen van de bestemmingsreserves beschikbaar als weerstandscapaciteit.

3. Stille reserves

Het gaat bij stille reserves om de overwaarde van gemeentelijke bezittingen die direct verkoopbaar zijn zonder dat de bedrijfsvoering of het gemeentelijke beleid hierdoor wordt beïnvloed. De overwaarde (stille reserve) betreft het verschil tussen de verwachte verkoopopbrengst (Woz-waarde met peildatum 1-1-2014) en de boekwaarde per 1 januari 2015.

Wij hebben onze bezittingen beoordeeld op de benoemde uitgangspunten. Een groot deel van onze bezittingen is nodig voor de bedrijfsvoering en de uitvoering van ons beleid. Ons gemeentehuis gebruiken we voor ons bestuur en de publieksservice. De onderwijs- en welzijnsgebouwen zijn beleidsmatig noodzakelijke voorzieningen. Er is derhalve geen sprake van stille reserves.

4. Incidentele bezuinigingsmaatregelen

Er is geen sprake van incidentele bezuinigingsmaatregelen die kunnen bijdragen aan de incidentele weerstandscapaciteit.

Totaaloverzicht weerstandscapaciteit

De totale weerstandscapaciteit van de gemeente ziet er per 1 januari 2016 als volgt uit:

Tabel: Totaaloverzicht weerstandscapaciteit

Bedragen x € 1.000

Onderdeel	Bedrag
Structurele weerstandscapaciteit:	
1. onbenutte belastingcapaciteit	3.621
2. post onvoorzien	50
3. vrije begrotingsruimte	0
4. structurele bezuinigingsmogelijkheden	0
Incidentele weerstandscapaciteit:	
1. algemene reserve	7.062
2. bestemmingsreserves	0
3. stille reserves	0
4. incidentele bezuinigingsmogelijkheden	0
Totaal weerstandscapaciteit per 01-01-2016	10.733

Ratio weerstandsvermogen

Op basis van het risicoprofiel en de inventarisatie van de weerstandscapaciteit bepalen wij ons weerstandsvermogen. Het weerstandsvermogen drukken wij uit in een verhoudingsgetal.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit} \text{ (= totaal risicoscore)}}$$

Op basis van de begroting 2016 ziet de weerstandsratio er als volgt uit:

	Begroting 2016	Begroting 2015	Rekening 2014 Millingen	Rekening 2014 Groesbeek	Rekening 2014 Ubbergen
Ratio weerstandsvermogen $\frac{10.733.000}{2.401.000}$	= 4,47	2,50	1,49	5,92	6,04

Conclusie

Onze weerstandsratio is positief en komt uit op een score van **4,47**.

Om het weerstandsvermogen te kunnen beoordelen dient dit genormeerd te worden. Hiervoor kan gebruik worden gemaakt van onderstaande waarderingstabel. Deze waarderingstabel is ontwikkeld door het Nederlands Adviesbureau Risicomanagement in samenwerking met de Universiteit Twente. Deze tabel wordt door diverse gemeenten gehanteerd en geeft een goed inzicht in de vraag of er genoeg weerstandscapaciteit is.

Tabel: Normering weerstandsvermogen

Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
> 2,0	Uitstekend
1,4 < x < 2,0	Ruim voldoende
1,0 < x < 1,4	Voldoende
0,8 < x < 1,0	Matig
0,6 < x < 0,8	Onvoldoende
< 0,6	Ruim onvoldoende

Met een weerstandsratio van 4,47 beschikken wij op dit moment over een uitstekend weerstandsvermogen. Er zijn voldoende middelen om de geïnventariseerde risico's op te kunnen vangen.

Financiële kengetallen

Op grond van het onlangs gewijzigde Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) dienen gemeenten een vijftal financiële kengetallen op te nemen in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing van de begroting en de jaarstukken (in de begroting vanaf 2016, in het jaarverslag van de jaarrekening vanaf 2015). Het doel is om op deze wijze gemakkelijker inzicht te verschaffen in de financiële positie van de gemeente.

De vijf kengetallen maken inzichtelijk over hoeveel (financiële) ruimte de gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of op te vangen. Ze geven zodoende inzicht in de financiële weer- en wendbaarheid. Hoe de kengetallen in relatie tot de financiële positie moeten worden beoordeeld, is voorbehouden aan de raad. Hiervoor zijn geen algemene normen gegeven.

Toelichting kengetallen

De kengetallen betreffen: De netto schuldquote en de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen, de solvabiliteitsratio, de structurele exploitatieruimte, de belastingcapaciteit en een kengetal met betrekking tot de grondexploitatie. Deze worden hieronder inhoudelijk toegelicht:

Netto schuldquote & de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. Omdat er bij leningen onzekerheid kan bestaan of ze allemaal worden terugbetaald, wordt bij de berekening van de netto schuldquote onderscheid gemaakt door het kengetal zowel inclusief als exclusief de doorgeleende gelden te berekenen. Op die manier wordt duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is én wat dat betekent voor de schuldenlast.

De solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt het eigen vermogen als percentage van het totale balanstotaal verstaan.

Kengetal grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. De accountant beoordeelt ieder jaar bij de jaarrekening of de gronden tegen een actuele waarde op de balans zijn opgenomen.

Structurele exploitatieruimte

De structurele exploitatieruimte is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte de gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB, de rioolheffing en reinigingsheffing voor een woning met gemiddelde waarde in die gemeente.

Berekening kengetallen

Tabel: Financiële kengetallen begroting 2016

	jaarrekening 2014*	begroting 2015	begroting 2016	normering
netto schuldquote	38,02%	41,39%	39,33%	Voldoende
netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekke leningen	17,92%	22,03%	20,50%	Voldoende
solvabiliteitsratio	47,38%	45,63%	46,72%	Matig
structurele exploitatieruimte	0,87%	-3,50%	1,83%	Voldoende
grondexploitatie	6,74%	3,23%	2,06%	Geen norm
belastingcapaciteit	nb	87,06%	87,14%	Voldoende

* betreft optelsom voormalige MUG Gemeenten Millingen aan de Rijn, Ubbergen en Groesbeek

Beoordeling kengetallen in relatie tot de financiële positie

Zoals reeds aangegeven bestaan er geen algemeen geldende of wettelijk voorgeschreven normen ten aanzien van de beoordeling van de financiële kengetallen in relatie tot de financiële positie van de gemeente. Voor een afgewogen beoordeling van de financiële positie dienen de financiële kengetallen immers in hun onderlinge samenhang en binnen de specifieke context van de gemeente te worden gezien.

Om de beoordeling te faciliteren hebben wij in de laatste kolom van voorgaande tabel een tentatieve normering opgenomen, conform de normen die de provincie Gelderland in het kader van haar financiële toezichtsfunctie hanteert. Hierbij wordt gewerkt met de drie categorieën 'voldoende', 'matig' en 'onvoldoende'. Voor het kengetal grondexploitatie heeft de provincie Gelderland geen normering aangegeven. De boekwaarde van de gronden in relatie tot de totale baten zegt op zichzelf immers betrekkelijk weinig over de vraag of de gemeente Berg en Dal financiële risico's loopt in het kader van de grondexploitaties. De vraag in hoeverre de opgebouwde boekwaarden kunnen worden terugverdiend en in hoeverre de gemeente hierbij risico's loopt is met name afhankelijk van de marktomstandigheden, welke zo realistisch mogelijk dienen te worden ingeschat.

In samenhang geven de voornoemde kengetallen een *gematigd positief* beeld van de financiële positie van de gemeente Berg en Dal. De schuldpositie van de gemeente is op een aanvaardbaar niveau, er is sprake van enige onbenutte belastingcapaciteit en mede gelet op het weerstandsvermogen van de gemeente achten wij de gemeente voldoende in staat om eventuele financiële tegenvallers op te kunnen vangen.

Ten aanzien van de grondexploitaties geldt dat deze jaarlijks worden geactualiseerd en dat de waardering van de grondexploitaties wordt betrokken in het oordeel van de accountant ten aanzien van de getrouwheid van de jaarrekening. Dit oordeel is tot op heden positief. Waar nodig zijn voor voorziene exploitatietekorten afdoende voorzieningen getroffen.

Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

Onze gemeente heeft een groot vermogen geïnvesteerd in kapitaalgoederen in de vorm van wegen, groen inclusief speelvoorzieningen, water, riolering, openbare verlichting en gebouwen. Het onderhoud van deze kapitaalgoederen is van groot belang voor het zo optimaal mogelijk functioneren van onze gemeente, onder meer op de gebieden van leefbaarheid, veiligheid, vervoer, recreatie, e.d. Wij het belangrijk de kwaliteit en de duurzaamheid van onze infrastructuur te handhaven. In het verleden is daarin veel geïnvesteerd en het is van belang om deze belangrijke maatschappelijke waarde in stand te houden, door goed onderhoud te plegen en waar nodig tijdig tot vervanging over te gaan. Onderhoud is ook nodig om kapitaalvernietiging te voorkomen. In deze paragraaf geven wij u op hoofdlijnen inzicht in het beleidskader, het onderhoudsprogramma en de kosten. Tevens geven wij u inzicht in de betreffende voorzieningen.

In onze gemeente gaat het specifiek om de volgende voorzieningen:

- Openbare wegen	- Riolering/Water
- Openbare verlichting	- Gebouwen, zoals:
- Binnensport Sportaccommodaties	- Sportaccommodaties
- Openbaar groen	- Gemeentelijke gebouwen
- Speeltuinen	- Dorps- en Kulturhusen

Het beheer en onderhoud van de buitensportaccommodaties in de voormalige gemeenten Groesbeek en Millingen is sinds 2013 in de handen gelegd van de sportverenigingen en daarmee volledig geprivatiseerd. De buitensportaccommodatie BVC '12 is in 2016 nog in beheer bij de gemeente.

Wet- en regelgeving

Wettelijke kaders op het gebied van kapitaalgoederen zijn opgenomen in diverse wetten en regelgevingen. Er is geen overkoepelend wettelijk kader waarin voor gemeenten alle rechten en plichten met betrekking tot het onderhoud van kapitaalgoederen vastgelegd zijn. Wel hebben wij te maken met specifieke wet- en regelgeving van onder andere provincies en waterschappen.

Als algemeen uitgangspunt geldt dat de gemeente een zorgplicht heeft voor het handhaven en bevorderen van de veiligheid in de openbare ruimte. Wij moeten kunnen aantonen dat door inspecties en onderhoud een optimale zorg heeft plaatsgevonden. Bij onvoldoende bewijs kan aansprakelijkstelling leiden tot toekenning van schadevergoedingen. De Provincie toetst in dit kader of er voldoende middelen in de begroting zijn opgenomen om het ontstaan van achterstallig onderhoud te voorkomen.

Wegen

De gemeente is verantwoordelijk voor het beheer en het onderhoud van alle op haar grondgebied liggende openbare wegen en de weguitrusting (verlichting, borden), die niet in beheer zijn van Rijk of Provincie. De verantwoordelijkheden van de gemeente als wegbeheerder zijn onder andere opgenomen in de Wegenwet en de Wegenverkeerswet. De Wegenwet vereist dat de beheerder door tijdig onderhoud zorgt voor het in stand houden van het in de wegen geïnvesteerde kapitaal. De Wegenverkeerswet legt de verantwoordelijkheid van de gemeente (als wegbeheerder) vast voor de publiekrechtelijke zorg voor de veiligheid. Verder is het convenant Duurzaam Veilig van belang. Het in 1997 afgesloten convenant tussen Rijk, provincies en gemeenten biedt een aantal handvatten voor het inrichten, beheren en onderhouden van de openbare ruimte. In het Programma Groesbeek / Berg en Dal 2015-2018 is aangegeven dat het onderhoudsniveau voor de wegen op basis van actuele beheerinformatie/onderhoudsplannen moet worden uitgevoerd, waarbij de lasten niet doorschuiven naar later.

Groen- en speelvoorzieningen

In het Attractiebesluit (Warenwetbesluit Attractie- en speeltoestellen) worden eisen gesteld aan de veiligheid van speeltoestellen. De beheerder is verantwoordelijk voor een goede plaatsing en installatie, inspectie en onderhoud. De resultaten van de inspecties worden bijgehouden in een logboek.

Er is een zorgplicht voor het beoordelen van schade door bomen, bijvoorbeeld door omwaaien.

Water en riolering

Aanleg en beheer van rioleringen en aanverwante voorzieningen zijn een gemeentelijke taak op basis van de Wet milieubeheer en de Waterwet. Wij hebben de zorgplicht voor:

1. het inzamelen en transporteren van stedelijk afvalwater;
2. het inzamelen en verwerken van het hemelwater;
3. grondwatermaatregelen.

Verder zijn van belang het Nationaal Bestuursakkoord Water en het Bestuursakkoord Waterketen 2007. Hierin staan afspraken om samen met het waterschap (het ruimtebeslag voor) watersystemen vóór 2015 op orde te brengen en te houden. Deze afspraken hebben vooral betrekking op de na te streven kwaliteit en hoeveelheid water (berging) binnen de gemeentegrenzen. In het GRP 2016-2020 is vastgesteld dat de gemeente Berg en Dal haar doelstelling hieromtrent grotendeels heeft bereikt.

Op 23 mei 2011 is het bestuursakkoord water ondertekend door diverse betrokken partners. Dit akkoord richt zich primair op het vergroten van de doelmatigheid van het beheer van het watersysteem en de waterketen. Het gaat dan voor gemeenten met name om het realiseren van kostenbesparingen in het beheer van de afvalwaterketen en het vergroten van kwaliteit en het verminderen van kwetsbaarheid bij de uitvoering van de beheerstaken.

De Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) is erop gericht de kwaliteit van watersystemen te verbeteren, onder meer door lozingen aan te pakken. Daarnaast is het de bedoeling het duurzaam gebruik van water te bevorderen en de verontreiniging van grondwater te verminderen.

Verder geeft het Waterschap in het Keur- en Peilbesluit regels voor het onderhoud van watergangen en oevers en heeft ook de Provincie regels gesteld, onder andere in het Gelders Milieuplan (GMP-3) en het Waterhuishoudingsplan 3. Hierin ligt de nadruk op de kwaliteit van de leefomgeving en het anders omgaan met regenwater.

Eind 2009 is de nieuwe Waterwet van kracht geworden. Deze vervangt alle bestaande wetten op het gebied van waterbeheer in Nederland.

Overige wettelijke kaders

Andere relevante wetten en regels zijn bijvoorbeeld de Wet Informatie Uitwisseling Ondergrondse Netten (WION), Flora- en Faunawet, het Bouwstoffenbesluit en de Arbeidsomstandighedenwet.

In het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) is bepaald dat bij de begroting en jaarrekening een paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen wordt opgenomen. Artikel 12 luidt:

1. *De paragraaf betreffende het onderhoud van kapitaalgoederen bevat ten minste de volgende kapitaalgoederen:*
 - a. *wegen;*
 - b. *riolering;*
 - c. *water;*
 - d. *groen;*
 - e. *gebouwen.*

2. *Van de kapitaalgoederen, bedoeld in het eerste lid, wordt aangegeven:*
 - a *het beleidskader;*
 - b *de uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties;*
 - c *de vertaling van de financiële consequenties in de begroting.*

Gemeentelijke regelgeving

Verder is in de verordening ex. artikel 212 Gemeentewet, "Financiële verordening Groesbeek 2015 (art. 212 Gemeentewet)" het volgende opgenomen:

Artikel 19. Onderhoud kapitaalgoederen

1. *Bij de begroting en de jaarstukken staan in de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen de verplichte onderdelen op grond van artikel 12 van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.*
2. *In een Nota onderhoud kapitaalgoederen worden door de raad aanvullende kaders vastgelegd met betrekking tot het beheer en onderhoud van de kapitaalgoederen.*

Gemeentelijke regelgeving op het gebied van de kapitaalgoederen is verder opgenomen in de diverse beheerplannen. Wij kennen de volgende beheerplannen:

Beheerplan	Jaar	Planperiode	Inhoud
Onderhoudsplan Wegen	2015	2015-2018	BOR-rapportage betreffende wegen
Openbare verlichting	2015	2016-2020	Beleids- en beheerplan
Groen	2010		Groenvisie
Vervangingsplan	2015	2015-2018	Onderhouds- en vervangingsplan speeltoestellen
Speelvoorzieningen			
Gemeentelijk Rioleringsplan	2015	2016-2020	Aanleg, beheer en onderhoud voorzieningen voor inzamelen en transport/verwerken van stedelijk afvalwater en hemelwater. Tevens wordt aangegeven hoe met grondwater moet worden omgegaan.
Gebouwen			Meerjarige onderhoudsinventarisatie gebouwen
- gemeentelijke gebouwen	2015	2015-2017	
- welzijnsaccommodaties	2015	2015-2017	
- binnensportaccommodaties	2015	2015-2017	

Onderhoud

Wegen

Algemeen

Ons gemeentelijke beleid is gericht op efficiënt en effectief onderhoud aan de wegen. Daarnaast willen wij ons wegennet inrichten volgens de principes van Duurzaam Veilig. Deze uitgangspunten zijn verwerkt in het aan u gepresenteerde "Wegenbeheerplan 2015-2018". De technische kwaliteit toetsen wij periodiek aan de hand van de door het CROW (Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de grond-, weg- en waterbouw en de verkeerstechniek) ontwikkelde en landelijke erkende normen. Het CROW is het landelijke kennisplatform voor beheer en onderhoud in de openbare ruimte. Eén keer per twee jaar wordt alle infrastructuur in onze gemeente geïnspecteerd en beoordeeld op kwaliteitsniveau en schades. Iedere wijk wordt twee maal per jaar integraal gecontroleerd. Op basis hiervan vinden reparaties plaats. Het wegenbeheerplan actualiseren wij eens per vier jaar. De eerstvolgende bijstelling zal plaatsvinden in 2016.

In het plan is opgenomen dat een uitgebalanceerd beeld de kwaliteitsnorm is. Dit kunnen wij in het kort als volgt vertalen:

Tabel: *Gehanteerde kwaliteitsnormen wegen*

Soort weg	Kwaliteitsnorm	Toelichting
Wegverharding centrum	Hoog	Visitekaartje gemeente
Ontsluitingswegen (rijbanen/fietspaden)	Hoog	Representatie en veiligheid
Binnen bebouwde kom	Minimaal basis	Comfort en veiligheid
Buiten bebouwde kom, m.u.v. wijk-ontsluitingswegen	Laag (tijdelijk)	Overig

In onze gemeente is sprake van een omvangrijk wegennet. Om u een beeld van de omvang te geven presenteren wij u de volgende tabel.

Tabel: *Basisgegevens wegen*

Hoeveelheden x 1.000 m²

Hoeveelheden	Hoofd-structuur	Wijk-ontsluiting	Centrum	Overige binnen kom	Overige buiten kom	Totaal
<u>Asfalt</u>						
Rijbanen	276	82	17	217	189	781
Fietspaden	38	2	0	22	5	67
Voetpaden	0	0	0	1	0	1
Parkeren en overig	0	0	1	4	0	5
<u>Elementen</u>						
Rijbanen	45	6	21	435	25	532
Fietspaden	23	1	0	9	0	33
Voetpaden	46	12	23	242	3	326
Parkeren en overig	21	3	11	132	3	170
Totaal	449	106	73	1.062	225	1.915

Huidige kwaliteit

Op basis van de laatste evaluatie wegen is de gemiddelde kwaliteit van de wegen in Berg en Dal is gestegen van rapportcijfer 5,9 in 2012 naar 6,3 in 2015 (op een schaal van 10). Pas wanneer bij de weginspectie 2016 dit zelfde rapportcijfer wordt gehaald durven wij te spreken van een stabiel kwaliteitsniveau. Ons streefcijfer op basis van het uitgebalanceerde niveau is 6,7. Dit komt (toevallig) overeen met het landelijk gemiddelde kwaliteitcijfer.

Financiën

Voor het onderhoud van wegen hebben wij een voorziening "Onderhoud wegen" beschikbaar. De extern opgestelde BOR-rapportage geeft aan dat een jaarlijkse budget van gemiddeld € 1.800.000 noodzakelijk is. Op basis van eerder behaalde uitvoeringsresultaten hebben wij u geadviseerd dat 75% van dit bedrag = € 1.350.000 voldoende is. Dit is inclusief € 105.000 inzet van eigen stratenmakers, zodat de dotatie 2015-2018 aan de voorziening op € 1.245.000 uitkomt. De volgende inspectie wegen en toetsing van de genoemde jaarlijkse dotatie vindt plaats in de eerste helft van 2016.

Per 1 januari 2016 is het geraamde saldo van deze voorziening € 2.876.735. De dotatie bedraagt € 1.245.000. Volgens het gepresenteerde onderhoudsplan 2015-2018 wordt voor 2016 een uitname van € 1.821.000 uit de voorziening geraamd. Voor een globale specificatie hiervan wordt verwezen naar onderstaande tabel.

Tabel: *Onderhoudsplanung Wegen 2016*

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Bedrag 2016
Groot onderhoud	
- Morgenstraat	60
- Eversberg	35
- Fietspad Biesseltsebaan	475
- Knapheideweg (wegkantverbetering)	70
- Kwakkenberglaan/Julianalaan	270
- Ketelstraat	75
Kleinschalig groot onderhoud volgens GBI-inspectie	836
Klein onderhoud (door eigen stratenmakers)	PM
Totaal 2014	1.821

Risico's

- De kwaliteit van het asfalt in oude woonwijken is laag, maar dit is gezien de beperkte verkeersintensiteit niet risicovol. De risico's liggen in beperkte mate op het lagere onderhoudsniveau van de overige wegen buiten de kom, gezien de hogere snelheden waarmee hier wordt gereden.

Openbare verlichting

Algemeen.

Vanaf 2011 is in de voormalige gemeenten Groesbeek en Millingen aan de Rijn grootschalig verlichting vervangen in de woonwijken, waardoor:

- De lichtkwaliteit, gelijkmatigheid en sociale veiligheid sterk wordt verbeterd
- Energiekosten sterk omlaag gaan; duurzaamheid
- Doorgeroeste lichtmasten worden vervangen
- Aansprakelijkheidsrisico wordt verminderd

De kwaliteit van de OV in voormalige gemeente Ubbergen is in kwaliteit wat achtergebleven. De komende jaren zullen we hier een inhaalslag maken.

Gangbare oude 60 tot 100 Watt armaturen zijn in de periode 2011-2012 vervangen door armaturen met 36 Watt PLL lampen en vanaf 2013 door duurzame 24 Watt LED-armaturen. Voorlopig is de prognose dat wij in de periode 2016-2025 1.600 lichtmasten gaan vervangen die nu 30 jaar en ouder zijn. Wij concentreren ons daarbij op de woonwijken waar flinke resultaten zijn te behalen in duurzaamheid en sociale veiligheid. Wij verwachten in de komende periode van 10 jaar een energiebesparing van 38% t.o.v. 2011 te gaan behalen.

Bij het huidige onderhoud gaan wij uit van de zogenaamde groepremplace, dit betekent dat wij jaarlijks 1/3 deel van de klassieke lampen vervangen. LED-lampen gaan veel langer mee. Het onderhoudsbestek gaat verder uit van een 6 wekelijkse controle en tweewekelijks herstel van meldingen. Per jaar is er sprake van 5 tot 10% schadegevallen en lampuitval.

Ontwikkelingen

Eind 2015 zullen wij u het beleids- en beheerplan Openbare Verlichting Berg en Dal 2016-2020 ter behandeling en vaststelling aanbieden. De kern hiervan is dat we de verduurzaming van de OV doorzetten, waarbij we actief inspelen op nieuwe ontwikkelingen.

De verwachting is dat de komende jaren moderne grote LED-armaturen beschikbaar komen voor toepassing op de hoge masten langs de verbindingswegen. De eerste exemplaren van de grote LED-lampen staan/hangen in de Dorpsstraat/Pannenstraat en Ottenhofstraat in Groesbeek. Vervangen we in de woonwijken de lichtmasten gelijk bij de vernieuwing van de armaturen, de hoge masten langs de verbindingswegen worden getest op hun stabiliteit en restlevensduur, gezien de hoge aanschafwaarde.

Met het verder toepassen van LED-verlichting zal het onderhoudsregime geleidelijk wijzigen, want LED-armaturen hebben een vier keer hogere levensduur. Hierdoor verschuiven de jaarlijkse kosten van onderhoud en energie naar vervanging eens de 10 á 12 jaren.

Financiën

In 2016 is naast het jaarlijks onderhoud voor € 160.000 aan onttrekkingen geraamd voor het vervangen van OV in de woonwijken:

- Beek
- Herwendaalsehoek/Binnenveld (Groesbeek)
- Schrouwenberg/Stekkenberg/Dries (Groesbeek)

De geraamde stand van de voorziening “onderhoud openbare verlichting” bedraagt per 1 januari 2016 € 227.845. De jaarlijkse dotatie aan de voorziening op basis van een eerste analyse in het voorjaar 2015 bedraagt € 292.132.

Risico's

- De gemeente loopt op dit moment een beperkt risico met betrekking tot de stabiliteit van lichtmasten t.g.v. doorroesten van de mastvoet. Door het grootschalige vervangingsplan voor de komende 10 jaar zullen de risico's geleidelijk afnemen.
- De risicoaansprakelijkheid voor ongevallen ten gevolge van niet brandende, oude openbare verlichting hebben wij grotendeels ondervangen door een hoge onderhoudsfrequentie van 6 weken (reguliere onderhoudsronde) en 2 weken (de zogenaamde klachtenronde).

Groen

Algemeen

De groenvisie van de voormalige gemeenten Groesbeek en Millingen aan de Rijn voorlopig als norm gesteld voor de gemeente Berg en Dal. In dit plan zijn de onderhoudsnormen op A-kwaliteit (hoogste niveau) vastgesteld. Op basis hiervan laten wij het onderhoud uitvoeren.

Financiën

De in de begroting 2016 opgenomen bedragen zijn voldoende om het groenonderhoud op A-niveau uit te laten voeren met een grote component Social Return On Investment (SROI). Onze doelstelling is 24 fte van het werkbedrijf/Breed in de zomerperiode en 12 fte in de winter. Een dergelijk grote SROI kost wat extra geld, maar wordt “terugverdiend” door minder hoge kosten bij het werkbedrijf.

Ontwikkelingen

De deregulering van het kapbeleid en het bomenbeleid is in 2013 voor Groesbeek en Millingen vastgesteld. Het voormalige Ubbergse grondgebied gaat hier in 2016 bij aansluiten. In de afgelopen jaren is de snoeifrequentie van de bomen op een dusdanig niveau gekomen en voeren wij structureel de wettelijk verplichte VTA-inspecties uit, zodat de aansprakelijkheidsrisico's welke wij in de afgelopen 10 jaar steeds bij de risico's moesten noemen inmiddels verleden tijd zijn.

Risico's

- De vervanging van de beplanting gaat op basis van financiële overwegingen in een cyclus van 60 jaar, terwijl een reële vervangingscyclus uitgaat van 25 à 30 jaar. De kwaliteit van dit oude groen wordt door de burger als onvoldoende aangemerkt. Wij vervangen de saaie bodembedekkers steeds vaker door fraaiere beplanting plus meer gazon, hetgeen een hogere belevingswaarde heeft tegen gelijkblijvende onderhoudskosten.
- Een aandachtspunt is verder ons gebruik van het onkruidbestrijdingsmiddel "Round-up". Door aangescherpte wetgeving is het al jaren verboden dit glyfosaat te gebruiken. Hiervoor wordt telkens voor een bepaalde periode ontheffing gegeven bij gebrek aan redelijke alternatieven. De huidige ontheffing loopt nu tot 2016 en naar alle waarschijnlijkheid wordt deze nog één maal verlengd tot 2018. In de Staatscourant is het voornemen gepubliceerd om het middel per 1 januari 2018 te verbieden. De inspraak loopt nog. Alternatieve bestrijdingsmethoden zijn vier tot vijf keer zo duur en minder effectief.

Speelruimten

Algemeen

Ons gemeentelijke beleid is gericht op efficiënt en effectief onderhoud aan onze speeltoestellen. In 2015 hebben wij hiervoor het onderhouds- c.q. vervangingsplan "Vervanging speeltoestellen 2015-2018" vastgesteld. In dit plan hebben wij de planning van het onderhoud en de vervanging van speeltoestellen opgenomen tot 2030.

In het plan hebben wij betreffende de dichtheid van de speeltoestellen in relatie tot de loopafstand en leeftijdscategorie (geschiktheid) de volgende uitgangspunten vastgesteld:

Leeftijd van 0 – 6 jaar = loopafstand niet meer dan 100 meter

Leeftijd van 6 - 12 jaar = loopafstand maximaal 500 meter, zonder oversteek van ontsluitingswegen

Oudere jeugd = loopafstand 1 kilometer (trapveldjes en speeltoestellen)

Vier keer per jaar worden alle speeltoestellen in onze gemeente geïnspecteerd en beoordeeld op kwaliteitsniveau en schades. Op basis hiervan wordt het onderhouds- en vervangingsplan geactualiseerd.

De gemeente Berg en Dal kent onderstaand areaal:

Tabel: *Basisgegevens aantal speelplaatsen*

Omschrijving	Aantal
Speelplekken	76
Speeltoestellen	± 300
Overige speelvoorzieningen	35

Financiën

Voor het vervangen van de speeltoestellen is een voorziening gevormd. De geraamde stand van de voorziening per 31 december 2015 is € 102.169. De jaarlijkse dotatie bedraagt € 48.093.

Voor 2016 is de vervanging van de volgende speelplekken voorzien:

- Mesdagweg (Groesbeek) € 15.000
- De Bats (Groesbeek) € 20.000
- De Haarhamer (Groesbeek) € 20.000
- Krekelstraat (Groesbeek) € 25.000

Ontwikkelingen

In onze ogen is de verdeling van speelplekken in de gemeente voldoende gespreid.

Risico's

Het onderhoud voeren wij uit conform de eisen in het Attractiebesluit (Warenwetbesluit Attractie- en speeltoestellen). Er is geen sprake van bijzondere risico's. Bij de inspecties in afgelopen jaren hebben wij goede tot uitstekende beoordelingen, zowel technisch als administratief, gekregen.

Riolering

Algemeen

Op het gebied van rioleringen hebben zich de afgelopen jaren diverse ontwikkelingen voorgedaan. Vooral op het gebied van wet- en regelgeving. Naast de inzameling en het transport van stedelijk afvalwater hebben wij tegenwoordig ook de zorgplicht voor het inzamelen en verwerken van hemelwater en een grondwaterzorgplicht.

In onze gemeente is sprake van een omvangrijk rioleringsnet. Om u een beeld te schetsen presenteren wij u de volgende tabel:

Tabel: Basisgegevens riolering per 1 januari 2015

Object	Hoeveelheid
Vrijvervalriolering, onderverdeeld in:	266 km
- Gemengde riolering + DWA	196 km
- Regenwaterafvoerriool	52 km
- Infiltratie transportriool	8 km
- Transportriool	1 km
- Drainage	8 km
Bergbezinkvoorzieningen	5 st
Rioolgemalen	20 st
Persleidingen	1,6 km
Minigemalen	241 st
Drukriolering	80 km

In Groesbeek Noord moet een aanzienlijke onderhoudsachterstand worden ingehaald. In de huidige raadsperiode staat vervanging van 4 kilometer riolering gepland

Financiën

Voor het onderhoud van rioleringen is een voorziening riolering beschikbaar, waarvan de stand per 1 januari 2016 € 1.075.811 is. De dotatie 2016 bedraagt € 114.787. Deze wordt ingezet wanneer hogere onderhoudskosten dan geraamd niet meer binnen de begroting kunnen worden opgevangen. De investeringen in ons rioleringsnetwerk worden geactiveerd en drukken door middel van de kapitaallasten op onze exploitatie. Zie hiervoor het MIP.

Het GRP Berg en Dal 2016-2020 is/wordt eind 2015/begin 2016 door de raad vastgesteld. Volgens de hierin opgenomen financiële prognose wordt in 2023 een kostendekkend niveau gehaald met 5% jaarlijkse tariefstijging vanaf 2014, uitgaande van de laagste rioolheffing voor een gemiddeld huishouden uit de voormalige gemeente Groesbeek. Effectief betekent dit voor huishoudens in Ubbergen en Millingen een flinke daling van het tarief.

Ontwikkelingen

In het Nationaal Waterplan en ook in andere landelijke en regionale documenten wordt steeds meer het belang van samenwerking benadrukt om de efficiency te vergroten en kostenbesparingen te realiseren. In het Bestuursakkoord Waterketen van 2007 is al afgesproken dat gemeente en waterschap de afvalwaterketen (riolering en zuivering) beheren als ware het één systeem en als ware zij één verantwoordelijke partij. In 2012 is het bestuursakkoord water ondertekend, waarin ook ruime aandacht is voor deze onderwerpen.

Risico's

- Overlast door hevige regenbuien komt steeds vaker voor. Het rioolstelsel is ooit aangelegd om een regenbui van ongeveer 20 mm per uur te kunnen verwerken. De hevige regenbuien van de afgelopen jaren hadden een intensiteit van 40 mm of zelfs meer (100 mm regio Apeldoorn). Hierdoor blijft water op straat staan en in enkele gevallen is water in gebouwen gestroomd.
- De openbare ruimte is nog niet volledig ingericht op het opvangen en wegleiden van regenwater, maar de afgelopen jaren is hieraan vooral in het centrum van Beek en in het centrum van Groesbeek hard gewerkt. De grootste knelpunten zijn de gemeente zijn in beeld en worden de komende jaren aangepast.

Buien komen echter op wisselende plaatsen met wisselende intensiteiten voor. Het kan in de toekomst voorkomen dat een zware bui op een onbekende plaats een nu nog onbekend probleem gaat veroorzaken. De komende jaren gaan we met moderne rekentechnieken, krachtige computers en op basis van eigen meetgegevens nieuwe modellen voor de Berg en Dalse rioleringssystemen doorrekenen, om zo verdere kennis van ons rioolstelsel te vergaren.

- Er is 4 kilometer onderhoudsachterstand in het rioleringsstelsel van Groesbeek Noord. Instortingsgevaar en lekkage in de bodem zijn niet ondenkbeeldig en daarom wordt hier de komende jaren flink op vervanging geïnvesteerd. Het risico is aanvaardbaar omdat in dit gebied geen sprake is van regulier zwaar vrachtverkeer.

Gebouwen en terreinen

Algemeen

Op basis van de driejaarlijkse inventarisaties voeren wij planmatig onderhoud uit aan onze bezittingen. Daadwerkelijk onderhoud voeren wij overigens pas uit na een actuele inspectie. Bij deze inspectie beoordelen wij of de geplande onderhoudswerkzaamheden echt noodzakelijk zijn of nog uitgesteld kunnen worden.

Het beheer en onderhoud van onze gemeentelijke eigendommen is voortdurend in beweging. Het komende jaar wordt het accommodatiebeleid geactualiseerd. Dit kan effecten hebben op het beheer van de gebouwen.

Financiën

Op het gebied van groot onderhoud hebben wij voorzieningen "onderhoud gebouwen en kapitaalgoederen" gevormd. Het saldo van deze voorzieningen bedraagt per 1 januari 2016 € 1.496.019.

De geraamde toevoeging in de begroting 2016 bedraagt in totaal € 300.779.

De afgelopen jaren hebben wij met aanpassingen op de onderhoudsstrategie substantieel weten te besparen op de onderhoudsreserveringen. Alleen het gemeentehuis wordt nog op hoog kwaliteitsniveau onderhouden; dit is ook nodig gezien de open en transparante structuur van het gebouw. Alle overige gebouwen worden op sober en doelmatig niveau onderhouden. De kwaliteit van de gebouwen is gemiddeld goed te noemen

In totaal wordt er volgens de planning in 2016 € 517.899 onttrokken aan de voorzieningen onderhoud gebouwen en kapitaalgoederen. De onderhoudskosten die voor 2016 gepland zijn staan in de volgende tabel. Planmatig onderhoud 2015 dat in verband met voldoende kwaliteit is uitgesteld, staat in 2016 opnieuw opgenomen (dit is in 2015 niet onttrokken aan de voorziening en kan in 2016 daarom eenvoudig opnieuw worden opgevoerd). De totale onttrekking in 2016 bedraagt derhalve € 870.341.

Onderhoud ten laste van Voorziening onderhoud en kapitaalgoederen

	Uitgesteld 2015	2016	Totaal	Opmerkingen
Gemeentelijke gebouwen				
Gemeentehuis (Gbk)	206.583	39.538		
Gemeentewerf (Gbk)	17.278	10.048		
Gemeentewerf (Beek)	519	4.652		
Overkapping werf Molenveld (Madr)	4.775	211		
Trouwzaal Zalmkerkje (Madr)	7.557	1.430		
<i>Subtotaal</i>	<i>236.712</i>	<i>55.879</i>	<i>292.591</i>	
Welzijnsaccommodaties				
Kultuurhus den Ienloop (Madr)	10.812	3.528		
Mallemolen (Gbk)	(237.816)	(21.921)		Uitgesteld onderhoud
Kloosterstraat 7-9 Maddogs/Wilhelmina (Gbk)	83.258	9.927		
Jeugdsoos/Duivenvereniging (Ooij)	594	892		
De Ubburgh (Ubb)	(79.700)	(8.054)		Uitgesteld onderhoud
<i>Subtotaal</i>	<i>412.180</i>	<i>44.322</i>	<i>456.502</i>	

	Uitgesteld 2015	2016	Totaal	Opmerkingen
Sportaccommodaties				
Sporthal Heuvelland (Gbk)	32.201	23.414		
Sportzaal BIGA (Gbk)	15.029	5.930		
Sporthal de Duffelt (Madr)	4.420	4.408		
Zwembad de Lubert (Gbk)	(MIP)	(MIP)		Uitgesteld onderhoud
<i>Subtotaal</i>	<i>51.650</i>	<i>33.752</i>	<i>85.402</i>	
Begraafplaatsen				
Dienstgebouw de Heselenberg (Gbk)	5.625	414		
Ontvangstgebouw de Heselenberg (Gbk)	14.906	86		
Dienstgebouw (Madr)	58	323		
Aula algemene begraafplaats (Madr)	(4.673)	(278)		Uitgesteld onderhoud
Drenkelingenbegraafplaats (Madr)	159	18		
<i>Subtotaal</i>	<i>25.421</i>	<i>1.119</i>	<i>26.540</i>	
Kunstwerken en objecten				
Waco-glider (Gbk)	50	200		
Stadsmuur Kasteelhof (Gbk)	1.514	8		
Uitkijplateau's Romeins waterwerk (BenD)	1.500	1.650		aquaduct
NH toren (Gbk)	178	1.389		
Trafo Wercheren (Ubb)	2.685	132		
<i>Subtotaal</i>	<i>5.927</i>	<i>3.379</i>	<i>9.306</i>	
Totaal (incl. uitgesteld onderhoud)	731.890	138.451	870.341	
Totaal (excl. uitgesteld onderhoud)	409.701	108.198	517.899	

De onderhoudslasten van onderstaande gebouwen zullen na vaststelling van de beheerplannen ten laste van een voorziening onderhoud gebouwen en kapitaalgoederen geraamd worden. Ter dekking van de kosten van het onderhoud aan gymzalen en kunstwerken zijn in het verleden reeds reserves gevormd. Na vaststelling van de beheerplannen zullen deze reserves omgezet worden in onderhoudsvoorzieningen. In onderstaande tabel is aangegeven met welke onderhoudslasten er in 2016 in dit kader rekening wordt gehouden.

	Uitgesteld 2015	2016	Totaal	Opmerkingen
Gymzaal Vossenhol (Gbk)	(105.086)	(4.943)		Uitgesteld onderhoud
Kunstwerken/monumenten (Gbk)	14.175	2.875		
Kunstwerken/monumenten (Madr)	5.000	2.200		
Kunstwerken/monumenten (Ubb)	12.030	5.995		
Draisinegebouw (Gbk)	2.214	1.450		
Steense gemeente beheerdersgebouw	39.022	708		
Steense gemeente loods (Madr)	480	457		
Beheerdersgebouw speelplaats (Beek)	1.180	84		
Totaal (incl. uitgesteld onderhoud)	179.187	18.712	197.899	
Totaal (excl. uitgesteld onderhoud)	74.101	13.769	87.870	

Ontwikkelingen

Het nieuwe accommodatiebeleid zal na 2016 van invloed worden. Voor de begroting 2017 zal het totaal aan dotaties dan ook worden aangepast.

- De Kulturhusen Leuth en Kekerdome zijn nog niet opgenomen in dit overzicht.
- Bij een vijftal gebouwen is onderhoud al enige tijd uitgesteld in afwachting wat de toekomst voor deze gebouwen brengen gaat. Het onderhoud van vier van deze gebouwen staat tussen haakjes genoemd; we reserveren wel voor deze gebouwen, maar we geven alleen het hoognodige uit om het gebouw in stand te houden.
- Voor zwembad “de Lubert” zijn de afgelopen zes jaar geen dotaties meer gedaan aan de onderhoudsvoorziening, terwijl er wel onderhoud is uitgevoerd ten laste hiervan. De onderhoudsvoorziening voor dit gebouw is nu dan ook zo goed als leeg. Zodra we definitief besluiten om het zwembad open- en ook in eigendom te houden, dan zullen er kredieten voor de 2^e en 3^e fase onderhoud beschikbaar gesteld moeten worden. Vervolgens gaan we ook weer reserveren voor het structurele onderhoud.

Risico's

Niet noemenswaardig

Financiering

Inleiding

De Wet Fido (Financiering Decentrale Overheden) en de Wet Schatkistbankieren bevat instrumenten om de risico's te beperken bij het lenen en het uitzetten van financiële middelen.

Een van de verplichte paragrafen voor de begroting is de paragraaf financiering.

In deze paragraaf staan de beleidsvoornemens ten aanzien van het risicobeheer van de financieringsportefeuille.

Financieringsstatuut

In het financieringsstatuut Groesbeek 2015 zijn door het college de richtlijnen vastgesteld voor het sturen en beheersen van, het verantwoorden over, en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's.

Financiële verordening (artikel 212 Gemeentewet)

Met het vaststellen van deze verordening geeft de raad de kaders aan voor de inrichting van de financiële functie en de uitgangspunten voor het financieel beleid en het financieel beheer. Daarbij is een relatie gelegd met het financieringsstatuut.

Financieringspositie

De financieringspositie van de gemeente wordt o.a. beïnvloed door de bestaande investeringen, de voorgenomen investeringen en de grondexploitatie (GREX). Aan de eigen financieringsmiddelen, met name bestemmingsreserves, wordt 4,5% rente toegerekend. Bij het onderdeel GREX is een percentage aangehouden van 3% dat in overeenstemming is met de markt. Hierdoor wordt voorkomen dat in het geval van noodzakelijke externe financiering (langlopende geldleningen) er nadelige consequenties ontstaan voor het begrotingssaldo.

In 2015 zijn een drietal langlopende geldleningen van elk 4 miljoen afgesloten met een looptijd van resp. 10, 20 en 40 jaar.

Rentevisie

Zowel de korte als de lange rente is momenteel laag. De verwachting is dat de rente in 2016 nagenoeg gelijk blijft of licht stijgt. In de begroting van 2016 hebben wij gerekend met een vaste rente van 4,5%, m.u.v. de grondexploitatie (3%). Eind 2015 zal een nota rentebeleid worden opgesteld. De verwachting is dat dit percentage op basis van deze nota naar beneden bijgesteld gaat worden.

Langlopende leningen

Op 1 januari 2016 bedraagt het totaal aan opgenomen geldleningen € 27,0 miljoen.

Rekening houdend met de reguliere aflossingen wordt het bedrag aan het einde van 2016 berekend op ruim € 25,2 miljoen.

Liquiditeitenplanning

In 2016 zal een liquiditeitenplanning worden opgesteld. De planning is sterk afhankelijk van de tijd en de mate waarin de voorgenomen investeringen feitelijk worden gerealiseerd. De verwachting is dat er in 2016 geen beroep op de kapitaalmarkt (lang geld) moet worden gedaan.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is een door de Wet financiering decentrale overheden (Fido) voorgeschreven sturings- en verantwoordingsinstrument ter beperking van het renterisico op de korte schuld met een rentetypische looptijd korter dan een jaar. De norm van de kasgeldlimiet is bepaald op 8,50% van het begrotingstotaal, exclusief de mutaties met betrekking tot de reserves. Het aldus berekende bedrag wordt door de toezichthouder getoetst aan de werkelijke omvang. Verzoeken om ontheffing, bij overschrijding van de norm langer dan 2 kwartalen, moeten bij de toezichthouder worden ingediend. Voor 2016 bedraagt de limiet 8,50% van (afgerond) € 81 miljoen. Dit betekent dat de gemeente bij een bedrag van € 6,9 miljoen (debet) verplicht is tot het aangaan van een vaste financiering.

Renterisiconorm

De renterisiconorm heeft tot doel het renterisico bij herfinanciering te beheersen, ofwel hoe meer de aflossing van de schuld in de tijd wordt gespreid, hoe minder gevoelig de begroting wordt voor renteschommelingen bij herfinanciering. De renterisiconorm houdt in dat de jaarlijks verplichte aflossingen en de renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal. Het renterisico op de vaste schuld is de komende jaren nihil.

Relatiebeheer

De NV Bank voor Nederlandse Gemeenten treedt als huisbankier op voor de gemeente. Dit betekent dat nagenoeg al het gemeentelijk betalingsverkeer via deze bank loopt. Uit oogpunt van doelmatig kasbeheer trachten wij het contante geldverkeer zo veel mogelijk te beperken.

Algemene ontwikkeling

De treasury activiteiten kunnen worden beïnvloed door zowel interne als externe ontwikkelingen. De interne ontwikkelingen bestaan uit het oppakken van grondbeleid, investeringsplannen en besluitvorming over uit- en inbesteding van taken. De belangrijkste externe ontwikkelingen zijn (internationale) economische indicatoren en de invloed hiervan op de geld- en kapitaalmarkt, alsmede wijzigingen in wet- en regelgeving.

Bedrijfsvoering

Inleiding

Op grond van artikel 14 van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) bevat de paragraaf betreffende de bedrijfsvoering ten minste inzicht in de stand van zaken van de beleidsvoornemens ten aanzien van de bedrijfsvoering

Organisatieontwikkeling

Ter voorbereiding op de herindeling is voor de nieuwe gemeente een beknopt visiedocument nieuwe gemeente opgesteld, waarmee een stevige basis is gelegd voor de ontwikkeling van de dienstverlening, de besturingsfilosofie, de organisatie, de harmonisatie en de koers voor de organisatie gedurende de eerste raadsperiode. In dit tweede jaar zullen de harmonisaties worden afgerond en zal de dienstverlening van de gemeente Berg en Dal worden geëvalueerd.

Externe ontwikkelingen

De ontwikkelingen op het sociaal domein hebben ook gevolgen voor de bedrijfsvoering van onze organisatie. Zo wordt er meer op regionaal niveau samengewerkt en is er een monitoring op dit gebied wat nog in de opstartfase zit en in 2016 en verder wordt uitgebouwd. Bedrijfsvoering en dienstverlening worden hierop afgestemd.

Personeelsbeleid

Een van de ontwikkelingen die op het personele vlak wordt opgepakt in 2016 is doorstroombeleid in relatie tot de flexibiliteit van de organisatie en de ontwikkelingen in een steeds sterk veranderende gemeentelijke omgeving. Het doorstroombeleid wordt deels regionaal opgepakt. Daarnaast zal er in 2016 een start worden gemaakt met de evaluatie van het functieboek.

Individueel Keuze Budget (IKB)

In het CAO-akkoord 2013-2015 was afgesproken om per 1 januari 2016 het individueel keuzebudget (IKB) in te voeren. Inmiddels is de landelijke invoeringsdatum verplaatst naar 1 januari 2017. Gemeenten die op tijd klaar zijn met de voorbereidingen mogen, als pilotgemeente, het IKB op de oorspronkelijke datum invoeren. Onze gemeente heeft zich aangemeld als pilotgemeente.

In het kort gezegd houdt het IKB in dat een medewerker voortaan maandelijks zelf mag bepalen wanneer en hoe hij zijn opgebouwde vakantiegeld, eindejaarsuitkering, levensloopbijdrage en bovenwettelijk verlof wil ontvangen. Dit kan bijvoorbeeld in geld, in verlof, maar ook als een eigen bijdrage in studiekosten.

Formatie

In de begroting 2015 is uitgegaan van een totale formatie van 177,3 fte. Dit was incl. een flexibele schil van 12,42. Hierdoor kwam de formatie in het functieboek uit op 164,88.

In de begroting 2016 is rekening gehouden met een formatie van 173,24. De toename wordt met name veroorzaakt door gebruik te maken van de flexibele schil en door een uitbreiding van de formatie vanwege het sociaal domein. Met dit laatste was nog geen rekening gehouden in de begroting 2015.

Administratieve Organisatie

In 2016 gaat de vennootschapsbelasting voor gemeenten in. Daarnaast zijn er nieuwe ontwikkelingen in de verslaggevingsvoorschriften (BBV). Deze hebben gevolgen voor toekomstige begrotingen. De voorbereidingen zijn in 2015 opgestart.

Digitale dienstverlening

De ontwikkelingen op het gebied van informatievoorziening volgen elkaar in snel tempo op. Ze zijn in belangrijke mate bepalend voor de wijze waarop wij onze dienstverlening aanbieden en ook hoe wij onze bedrijfsprocessen inrichten. De snelheid waarmee de technologische ontwikkelingen zich voltrekken, vraagt in toenemende mate om flexibiliteit van onze medewerkers, maar ook van onze ICT-systemen. Het inspelen op deze flexibiliteit is een aandachtspunt voor het personeelsbeleid en voor de toekomstige ICT-begrotingen. Wij sluiten ons aan bij het Programma Digitaal 2017 van het Rijk: bedrijven en burgers kunnen uiterlijk in 2017 zaken die ze met de overheid doen digitaal afhandelen. Ons dienstverleningsconcept is dan ook gebaseerd op het uitgangspunt "wat digitaal kan, doen we digitaal". Onze website is daarbij een belangrijk toegangskanaal. Via de website kunnen burgers en bedrijven digitaal een afspraak inplannen, producten en diensten aanvragen en hebben ze toegang tot allerlei relevante overheidsinformatie, over de overheid in het algemeen, de gemeente, maar ook over zichzelf.

Het jaar 2016 staat in het teken van het herijken van ons dienstverleningsconcept en het doorontwikkelen van de digitale dienstverlening zoals DigiD Machtigingen, Berichtenbox, eHerkenning en het zaakgericht werken.

Gegevensbeheer

De gemeente is bronhouder van enkele belangrijke basisregistraties. De meest bekende zijn basisregistratie Personen (BRP), basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG) en de basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT). De implementatie van een aantal andere basisregistraties is vertraagd als gevolg van technische problemen bij landelijke voorzieningen (Nieuwe Handelsregister en WOZ) en/of vertraging in de landelijke besluitvorming (Basisregistratie Ondergrond). De verwachting is dat hier in 2016 vervolgstappen kunnen worden gezet.

Regiegemeente en regionale samenwerking

Wij ontwikkelen ons naar een regiegemeente die zich richt op de kerntaken, kwaliteit en strategisch vermogen. Dat betekent dat wij ons steeds meer richten op het stellen van de kaders (beleid), het voeren van regie op processen en de uitvoering van de wettelijke taken. Overige uitvoeringstaken worden steeds meer overgelaten aan externe partijen, waarbij sommige taken zijn afgestoten en andere taken onder verantwoordelijkheid en regie van de gemeente uitgevoerd worden.

Het betreft de doorontwikkeling van reeds in gang gezet beleid en is als trend in gemeenteland terug te zien. In de afgelopen jaren zijn tal van concrete mogelijkheden van uitbesteding en regionale samenwerking onderzocht en concreet aangegaan. Inmiddels nemen we deel aan de belastingsamenwerking in Beuningen, via het belastingkantoor Munitax, hebben we de brandweer geregionaliseerd in de Veiligheidsregio Gelderland Zuid (VRGZ), zijn de Wabotaken ondergebracht bij de omgevingsdienst regio Nijmegen (ODRN) en is voor de uitvoering van de Participatiewet het Werkbedrijf opgericht, als onderdeel van een Modulaire Gemeenschappelijke Regeling. Verder wordt er gewerkt aan regionale samenwerking op het gebied van ICT en de organisatie van het doelgroepenvervoer op de schaal van de voormalige stadsregio Arnhem-Nijmegen. De deelnemende gemeenten hebben aan de in 2016 te liquideren Stadsregio Arnhem-Nijmegen aangegeven een bepaalde mate van samenwerking te willen behouden op de gebieden wonen, mobiliteit, economie en duurzaamheid. Dit moet vorm krijgen in een Gemeenschappelijk Orgaan (GO) en Triple Helix.

Verbonden partijen

Inleiding

Op grond van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV), titel 2.3., artikel 15, dient de gemeente in de begroting aandacht te besteden aan derderechts-persoonen, waarmee de gemeente een bestuurlijke en financiële band heeft. Er zijn immers bestuurlijke, beleidsmatige en/of financiële belangen en risico's, die uit gemeenschappelijke regelingen, deelnemingen in NV's, stichtingen of verenigingen of andere overeenkomsten kunnen voortvloeien. Om te spreken van een verbonden partij, dient de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang in de betreffende partij te hebben. De paragrafen betreffende de verbonden partijen dient ten minste te bevatten:

- de visie op verbonden partijen in relatie tot de realisatie van de doelstellingen die zijn opgenomen in de begroting;
- de beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen;
- de lijst van verbonden partijen.

Bestuurlijk belang

Onder bestuurlijk belang wordt verstaan: een zetel in het bestuur van een bestuurlijke participatie of het hebben van stemrecht. Het uitoefenen van bestuurlijke invloed op het bestuur van een bestuurlijk verbonden organisatie door de gemeente is er op gericht het publieke belang te dienen. In het nastreven van het publieke belang dient de reden gelegen te zijn van het aangaan van een relatie met een derde rechtspersoon.

Financieel belang

Alleen een bestuurlijk belang maakt een partij nog geen zogenaamde verbonden partij, daarvoor is ook een financieel belang vereist. Onder financieel belang worden niet alleen eigendomsrechten, zoals die voortvloeien uit het bezit van aandelen begrepen, maar ook constructies als het verstrekken van leningen, het verlenen van subsidies en het stellen van garanties.

Centraal advies

Met de gemeente Nijmegen zijn afspraken gemaakt over de advisering van begroting- en rekeningstukken van de belangrijkste gemeenschappelijke regelingen. Vanuit de afdeling stadscontrol van de gemeente Nijmegen wordt een advies uitgebracht aan de besturen van de gemeenschappelijke regelingen en aan de gemeentebesturen. Ook komen de adviezen altijd terecht bij een centrale coördinator per gemeente. De gemeenten zijn uiteraard vrij om dit advies over te nemen, te amenderen of te negeren. De uiteindelijke beslissingsbevoegdheid over begroting- en rekeningstukken ligt bij het algemeen bestuur van de GR.

Lijst verbonden partijen

Bedragen x € 1.000

Verbonden partij	Vestigingsplaats	Bijdrage 2016	Product
Euregio Rijn Waal	Kleve	-9	005.00 Bestuurlijke samenwerking
Gemeenschappelijk orgaan en de Triple Helix(voorheen Stadsregio)	Nijmegen	-51	005.00 Bestuurlijke samenwerking
Veiligheidsregio Gelderland-Zuid	Nijmegen	-1.972	120.00 Regionale brandweer
Vitens	Arnhem	36	330.00 Nutsbedrijven
Stichting RBT-KAN	Elst	-46	560.10 Recreatie en toerisme
Grenzland Draisine GMBH	Kranenburg	-	560.10 Recreatie en toerisme

Verbonden partij	Vestigingsplaats	Bijdrage 2016	Product
Instituut Bijzonder Onderzoek(BO)	Wijchen	-91	610.00 Wet Buig
GGD-Gelderland Zuid	Nijmegen	-320	714.00 Basisgezondheidszorg
Dar NV	Nijmegen	-1.042	721.00 Afval
ODRN	Nijmegen	-1.405	723.00 Milieuactiviteiten en 822.00 Bouw
Nazorg Bodem Holding BV	Ede	-	723.00 Milieuactiviteiten
Milieusamenwerking en afvalverwerking regio Nijmegen(MARN)	Nijmegen	41	723.00 Milieuactiviteiten
Bank voor Nederlandse Gemeenten	Den Haag	143	913.00 Beleggingen
Belastingsamenwerking(M unitax)	Beuningen	-526	Diverse
MGR Rijk van Nijmegen	Nijmegen	-2.245	623.01 Participatiewet en 506 BMO/ICT
GR Breed	Nijmegen	- 5.255	611.00 Sociale werkvoorziening
Leisurelands	Arnhem	-	913.00 Beleggingen

Toelichting verbonden partijen

Euregio Rijn Waal

Doelstelling

Stimuleren van de grensoverschrijdende samenwerking in het Nederlands-Duits grensgebied.

Financiële gegevens

Gemeentelijke bijdrage in 2016 is geraamd op € 8.750,-

Gemeenschappelijk Orgaan en de Triple Helix (voorheen Stadsregio)

Per 1 juli 2015 is de Stadsregio Arnhem-Nijmegen opgeheven. De Stadsregio-gemeenten hebben aangegeven te willen blijven samenwerken/afstemmen op bepaalde werkvelden. Hiervoor wordt een nieuwe samenwerkingsvorm opgericht.

Doelstelling

Samenwerking van de deelnemende gemeenten op het gebied van mobiliteit, economie en wonen.

Financiële gegevens

De bijdrage in 2016 ad € 51.500 is bepaald op basis van het aantal inwoners. De bijdrage per inwoner bedraagt € 1,50.

Veiligheidsregio Gelderland-Zuid

Doelstelling

Vanaf 1-1-2013 is de gemeentelijke brandweerorganisatie opgeheven en de gemeentelijke brandweerbzorg (incl. ambulancevervoer) is per die datum ondergebracht in de Veiligheidsregio Gelderland Zuid. De VRGZ behartigt de belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van hulpverlening en veiligheid.

Financiële gegevens

Het bijdrage voor de gemeente Berg en Dal is in 2016 geraamd op € 1.972.479.

Vitens

Doelstelling

Vitens is het grootste drinkwaterbedrijf van Nederland en voorziet 5,5 miljoen zakelijke en particuliere klanten elke dag opnieuw van schoon en veilig drinkwater. Drinkwater dat wordt gewonnen uit grondwater. Vitens wil de kosten van de drinkwaterwinning, -zuivering en -levering zo laag mogelijk houden en investeert in procesoptimalisatie en innovatie. Daarnaast staat de verduurzaming van het totale drinkwaterproces hoog op de agenda.

Financiële gegevens

De gemeente heeft 13.352 aandelen Vitens. In 2016 wordt naar verwachting € 36.000 aan dividend ontvangen.

Stichting RBTKAN

Doelstelling

Het doel van het RBTKAN is om door middel van (vernieuwende) marketing en promotie-inspanningen meer bezoekers te genereren die langer blijven en meer besteden en tot herhalingsbezoek overgaan, teneinde het toeristisch marktaandeel van de regio Arnhem Nijmegen in het algemeen en dat van de diverse deelgebieden in het bijzonder te vergroten.

Financiële gegevens

De gemeentelijke bijdrage in 2016 ad € 46.000 is bepaald op basis van het aantal inwoners.

Grenzland Draisine GMBH

Doelstelling

Toeristische exploitatie vanaf 2008 van het spoortracé Groesbeek-Kranenburg-Kleve.

Financiële gegevens

In 2008 is door de gemeente Groesbeek een eenmalige exploitatiebijdrage verstrekt. Verder is door elk van de deelnemende gemeenten bij de oprichting een bedrag van € 10.000 ingelegd.

Instituut Bijzonder Onderzoek

Doelstelling

Het Instituut Bijzonder Onderzoek werkt vanuit de centrumgemeente Wijchen, voor de gemeenten Beuningen, Heumen, en Berg en Dal, op het terrein van de opsporing van uitkeringsfraude. De gemeente draagt bij op basis van het inwoneraantal en het aantal afgegeven opdrachten in de verhouding 50:50.

Financiële gegevens

De gemeentelijke bijdrage in 2016 is geraamd op € 90.528.

GGD-Gelderland Zuid

Doelstelling

Gemeenten hebben de wettelijke taak om de gezondheid van de burgers te bevorderen en te beschermen. Naast de verantwoordelijkheid voor de jeugdgezondheidszorg en infectieziektebestrijding is deze er ook voor de preventieve gezondheidszorg voor ouderen.

Financiële gegevens

De gemeentelijke bijdrage voor 2016 is geraamd op € 319.751.

Dar NV

Doelstelling

Samen met andere regiogemeenten is er nu een intensieve samenwerking op het gebied van afvalbeheer. Het is de bedoeling de komende jaren het afvalbeheer verder te verduurzamen en schaalvoordelen te realiseren.

Financiële gegevens

De kosten voor de inzameling van afval in 2016 zijn € 1.041.507.

ODRN

Doelstelling

De voormalige MUG gemeenten zijn vanaf 1 april 2013 deelnemer aan de gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Rijk van Nijmegen (ODRN).

De ODRN is ingesteld ter gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemers ter zake van vergunningverlening, toezicht en handhaving, in het kader van het omgevingsrecht, waarbij de deelnemers in ieder geval de basistaken onderbrengen bij het openbaar lichaam.

Financiële gegevens

De gemeentelijke bijdrage voor het jaar 2016 voor milieuactiviteiten is geraamd op € 401.200. De bijdrage voor bouwactiviteiten is geraamd op € 905.000.

Milieusamenwerking regio Nijmegen (MARN)

Doelstelling

De Milieusamenwerking en Afvalverwerking Regio Nijmegen is een samenwerking tussen een tiental gemeenten in de regio Nijmegen. Deze samenwerking van de aan de MARN deelnemende gemeenten richt zich op het brede terrein van milieu. De GR Milieusamenwerking afvalverwerking regio Nijmegen is de aandeelhouder van de ARN BV, die de afvalverwerkingsinstallatie exploiteert. Voor de ARN BV heeft de gemeente geparticipeerd in aanzienlijke garantiestellingen.

Financiële gegevens

In 2016 wordt van de MARN een uitkering verwacht van € 41.363.

Bank voor Nederlandse gemeenten

Doelstelling

Primaire doelstelling van de BNG is uitoefening van het bankbedrijf ten dienste van overheden

Missie en strategie hierbij zijn:

- behoud van een substantieel marktaandeel in de Nederlandse(semi)publieke sector;
- behalen van een redelijke rendement voor aandeelhouders;
- behoud van een excellente kredietwaardigheid.

Financiële gegevens

Groesbeek (Berg en Dal) heeft 103.116 aandelen BNG. In 2016 wordt naar verwachting € 143.294 aan dividend ontvangen.

Belastingssamenwerking

Doelstelling

De gemeente is een van de deelnemers aan de Regeling Gemeenschappelijk Belastingkantoor Beuningen (Munitax).

Deze gemeenschappelijke regeling is aangegaan ter behartiging van het belang van een goede uitvoering van de taken van de deelnemende gemeenten op het gebied van het heffen en invorderen van gemeentelijke rechten en belastingen en de uitvoering van de Wet WOZ.

Financiële gegevens

De gemeentelijke bijdrage in 2016 is geraamd op € 526.352.

MGR Regio Rijk van Nijmegen

Doelstelling

Het werkbedrijf is als eerste module van de MGR per 1 januari 2015 van start gegaan. Met het werkbedrijf worden door de deelnemende gemeenten, het SW-bedrijf-Breed, het UWV en andere organisaties de handen ineen geslagen om de doelstellingen uit de Participatiewet te realiseren. Eén regeling voor de onderkant van de arbeidsmarkt waarbij zoveel mogelijk mensen aan de slag gaan bij reguliere werkgevers.

Per 1 januari 2016 wordt de module ICT toegevoegd aan de MGR, mits de raden van de deelnemende gemeenten de wijziging van de MGR vaststellen.

Doelstelling van de samenwerking in deze module is om te komen tot een efficiënte uitvoeringsorganisatie op het gebied van informatiemanagement en automatisering die de dienstverlening aan de deelnemende gemeenten centraal stelt.

Financiële gegevens

Voor het werkbedrijf is een bijdrage van € 1.551.190 geraamd.

Voor de module ICT is de bijdrage geraamd op € 693.366 en voor bestuursondersteuning (incl. ondersteuning regioplatform) € 27.000.

GR Breed

Doelstelling

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wet sociale werkvoorziening (Wsw). De Wsw voorziet in werk onder aangepaste omstandigheden voor mensen met een lichamelijke, verstandelijke of psychische beperking. De gemeenten Nijmegen, Beuningen, Druten, Groesbeek, Heumen, Wijchen en West Maas en Waal werken bij de uitvoering van de Wsw samen in de 'Gemeenschappelijke Regeling WNO-bedrijven'. Breed is als openbaar lichaam van de gemeenschappelijke regeling verantwoordelijk voor de uitvoering.

Met ingang van 2016 is Breed ondergebracht bij het werkbedrijf. De GR Breed zal in de loop van 2016 worden geliquideerd.

Financiële gegevens

De bijdrage aan de MGR Regio Rijk van Nijmegen - onderdeel Sociale werkvoorziening bedraagt op basis van de begroting 2016 van de MGR € 5.104.000. Daarnaast wordt er in 2016 bijgedragen in de reorganisatiekosten Breed. Deze bijdrage bedraagt in 2016 € 151.000 en daalt naar € 26.000 in 2017, € 15.000 in 2018 en € 0 voor volgende jaren.

Leisurelands

Doelstelling

Leisurelands (voormalig RGV, Recreatie Gemeente Veluwe) heeft de ambitie om in deze sterk concurrerende en snel veranderende markt een toonaangevende rol te spelen en verder uit te groeien tot een nog slagvaardiger en ambitieuzer recreatiebedrijf. Daar is een bij de tijd passend aanbod, afgestemd op de wensen en eisen van bezoekers, de op de terreinen gevestigde vrijetijdsondernemers en -organisatoren van evenementen voor nodig.

Zij voeren onze activiteiten op een maatschappelijk en economisch verantwoorde wijze uit. Daarbij willen zij een actieve bijdrage leveren aan de verdere professionalisering van de recreatiebranche. Het Wylerbergmeer is één van de recreatiegebieden die onderdeel uitmaken van Leisurelands.

Financiële gegevens

De voormalige gemeenten Millingen aan de Rijn en Ubbergen waren aandeelhouder van de RGV Holding B.V. (Leisurelands). Deze aandelen zijn nu overgegaan op de gemeente Groesbeek. In totaal gaat het om 3.098 aandelen (1.192 Millingen aan de Rijn en 1.906 Ubbergen). De aandelen zijn € 1,- per stuk en in totaal bedragen deze 3.098 aandelen 1,57% van het totale aantal uitgegeven aandelen.

Grondbeleid

1.1. Inleiding

In het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (in het vervolg van deze paragraaf afgekort met BBV) wordt in artikel 9.2 aangegeven dat de paragraaf grondbeleid een verplicht onderdeel vormt van de begroting. De verplichte paragraaf grondbeleid moet ten minste ingaan op (artikel 16 van het BBV):

- a. Een visie op het grondbeleid in relatie tot de doelstellingen van de programma's die zijn opgenomen in de begroting;
- b. Een aanduiding van de wijze waarop de gemeente het grondbeleid uitvoert;
- c. Een actuele prognose van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie;
- d. Een onderbouwing van de geraamde winstneming;
- e. De beleidsuitgangspunten omtrent de reserves voor grondzaken in relatie tot de risico's van de grondzaken.

1.2. Visie op en wijze van het grondbeleid

Algemeen

Met het invoeren van de nieuwe Wet op de ruimtelijke ordening in 2008 is de gemeente verplicht om haar ruimtelijk beleid vast te leggen in een structuurvisie. In onderstaande tabel volgt een korte toelichting op de ruimtelijke visie voor de drie voormalige gemeenten:

Visie	Toelichting
Millingen aan de Rijn	Op 29 januari 2013 heeft de gemeenteraad van Millingen aan de Rijn de Structuurvisie Millingen aan de Rijn 2025 "Millingen is het Waard" vastgesteld. In de structuurvisie legt de gemeente de hoofdlijnen vast van het ruimtelijk beleid tot 2025, evenals de manier waarop dit bereikt kan worden. Aan de structuurvisie is een uitvoeringsprogramma gekoppeld. Door de gemeenteraad is, in aanvulling op de structuurvisie, een strategische visie vastgesteld. De strategische visie bestaat uit 10 punten die de bevolking het meest belangrijk vindt voor de toekomst van Millingen aan de Rijn.
Ubbergen	Op 6 oktober 2011 heeft de gemeenteraad van Ubbergen de structuurvisie "Buitengewoon Ubbergen 2020" vastgesteld. De structuurvisie geeft het ruimtelijk beleid voor een periode van 10 jaar weer.
Groesbeek	Op 21 juni 2012 heeft de gemeenteraad van Groesbeek de Strategische Visie Groesbeek 2025 vastgesteld. Hiermee schetst de gemeente de koers van de gemeente richting het jaar 2025. Deze koers is integraal, gemeente breed en vraagt om een nadere ruimtelijke concretisering in de vorm van een structuurvisie. Op 27 juni 2013 heeft de gemeenteraad van Groesbeek dan ook de Structuurvisie Groesbeek 2025 vastgesteld. Met deze structuurvisie schetst het gemeentebestuur de strategie en kaders op hoofdlijnen voor de ruimtelijke ontwikkeling van Groesbeek. De structuurvisie zelf volgt in haar opbouw de pijlers uit de strategische visie.

Ondanks de herindeling per 1 januari 2015 blijven de visies ten aanzien van de kernen geldig. Vooralsnog zal dan ook geen nieuwe gemeentelijke structuurvisie opgesteld worden.

Nota grondbeleid

Het gemeentelijke grondbeleid is een instrument om ruimtelijke doelstellingen te bereiken op het terrein van volkshuisvesting, ruimtelijke ordening, economische ontwikkeling, openbare ruimte, infrastructuur, recreatie en natuur. Het grondbeleid is geen doel op zich, maar dienstbaar aan de hiervoor benoemde beleidsvelden. De wijze waarop deze doelstellingen kunnen worden bereikt, is vastgelegd in de nota grondbeleid. In onderstaande tabel zijn de hoofdlijnen van het grondbeleid weergegeven, zoals ze voor de datum van de herindeling gelden:

Grondbeleid	Toelichting
Millingen aan de Rijn	Het grondbeleid voor voormalig gemeente Millingen aan de Rijn is verantwoord in de nota grondbeleid gemeente Millingen aan de Rijn. Daarin is vastgelegd dat het voeren van actief grondbeleid als klassiek model niet langer toereikend is, vanwege het risico, de beperkte grondpositie en het ontbreken van middelen, waardoor grondverwerving en zelfstandige gronduitgifte niet vaak voorkomen. De voormalige gemeente heeft dan ook gekozen voor het voeren van overwegend faciliterend beleid.
Ubbergen	Voormalig gemeente Ubbergen kende geen separate nota grondbeleid. In de paragraaf grondbeleid van de voormalige gemeente Ubbergen uit de programmabegroting 2014 (paragraaf 3.3.) is aangegeven dat ook hier overwegend faciliterend grondbeleid wordt gevoerd.
Groesbeek	Het grondbeleid voor voormalig gemeente Groesbeek is vastgelegd in de nota grondbeleid gemeente Groesbeek 2012. Daarin is, evenals bij Millingen aan de Rijn, vastgelegd dat het voeren van actief grondbeleid als klassiek model niet langer toereikend is, vanwege het risico en de beperkte grondposities. De voormalige gemeente heeft dan ook gekozen voor het voeren van overwegend faciliterend beleid.

De nota grondbeleid is een kaderstellend gemeentelijk beleidsstuk waarin de gemeenteraad de kaders aangeeft waarbinnen het college en de ambtelijke organisatie het grondbeleid kunnen uitvoeren. In het eerste kwartaal van 2016 zal het grondbeleid voor de gemeente geharmoniseerd worden.

Visie in relatie tot de begroting - Programma 3 Wonen en Werken

In het kader van het grondbeleid is programma 3 – Wonen en Werken – van betekenis en de belangrijkste ontwikkelingen zijn:

Pijler economie en werkgelegenheid

In 2013 is door de Stadsregio het Regionaal Programma Bedrijventerreinen (RPB) op detailniveau aangepast. In het RPB worden afspraken vastgelegd over de afstemming van vraag en aanbod (tot 2025) naar bedrijventerreinen, zorgvuldig ruimtegebruik, intensivering, segmentering en de herstructurering van verouderde bedrijventerreinen. In het RPB is voor Berg en Dal rekening gehouden met de ontwikkeling van de eerste fase van het Hulsbeek terrein als nieuw bedrijventerrein. Op dinsdag 7 oktober 2014 heeft het College besloten tot het voorlopig “on hold” zetten van de ontwikkeling van het nieuwe bedrijventerrein. Binnen de kern van Groesbeek is een voorraad van circa 25.000 m² aan nog uit te geven oppervlak voor handen binnen het bedrijventerrein Mies voor dezelfde doelgroep. Rekening houdend met de ladder voor duurzame verstedelijking (eerst afstemmen op de regionale behoefte, dan inbreiding, dan uitbreiding), is dan ook besloten om de gronden in het complex Niet In Exploitatie Genomen Gronden te houden en af te waarderen. Lieskes Wengs in Leuth wordt ook genoemd in het RPB. Voor het plangebied geldt een onherroepelijk bestemmingsplan (verantwoord in het IEGG complex).

Pijler wonen

De ambitie is een gedifferentieerd aanbod van duurzame betaalbare en levensloopbestendige woningen. De voorziene woningbouwprogrammering is voldoende om te voorzien in de woningbouwbehoefte voor de komende 10 jaar en verder. In de 2e helft van 2015 wordt een woningmarktonderzoek uitgevoerd. Op basis van het onderzoek kunnen o.a. nieuwe prestatieafspraken gemaakt worden met woningcorporaties. Met het actualiseren van de grondexploitaties op peildatum 1 januari 2016 (in kader van jaarrekening 2015) zal bezien worden of de uitkomsten van het onderzoek gevolgen hebben voor de lopende grondexploitaties.

Het toevoegen van nieuwe woningbouwplannen aan de al lopende plannen is niet aan de orde. In aansluiting op de nota grondbeleid (geen actief grondbeleid) zullen dan ook geen nieuwe gronden voor planontwikkeling aangekocht worden.

De gevolgen van de veranderde woningmarkt zijn echter ook zichtbaar in het IEGG en het NIEGG complex. Met het actualiseren van de grondexploitatie op peildatum 1 januari 2015 is de ontwikkeling van Mariënhof als deellocatie binnen het Centrumplan van Groesbeek afgewaardeerd (collegebesluit d.d. 18 november 2014 (VB/14/02139)).

Het heeft ook gevolgen voor Het Hemeltje in Groesbeek (verantwoord in het NIEGG complex). De uitbreidingslocatie wordt in de Structuurvisie Groesbeek 2025 als “zacht” aangeduid met een toevoeging van circa 20 woningen. Echter, de ontwikkeling is onzeker geworden (lange termijn). Bij de jaarrekening 2014 heeft dan ook een afwaardering plaatsgevonden.

Pijler grondzaken

Doelstelling is het opzetten van actuele beleidskaders en administratie, teneinde adequaat te kunnen handelen bij vastgoed – en grondtransacties in het algemeen en bij illegale situaties in het bijzonder. In 2015 is begonnen met de inventariserende werkzaamheden ten behoeve van het opzetten van een eigendomsadministratie (vastgoed – en grondregistratiesysteem). Naar verwachting zal het systeem in 2016 opgeleverd worden.

Relevante ontwikkelingen op rijksniveau met gevolgen voor gemeente

Per 1 januari 2016 wordt de vennootschapsbelastingplicht voor publieke organisaties ingevoerd. Het heeft tot gevolg dat de gemeente belasting moet afdragen over de winst die met “commerciële activiteiten” wordt gemaakt. Onder commerciële activiteiten worden in dit verband activiteiten verstaan die zowel door de gemeente als door private partijen (kunnen) worden verricht. Binnen de gemeente is een werkgroep in het leven geroepen die de gevolgen van de invoering van de vennootschapsbelasting in beeld zal brengen.

Recentelijk heeft de commissie BBV (d.d. 10 juli 2015) een notitie uitgebracht waarin het voornemen tot herziening van verslaggevingregels grondexploitatie in het BBV met ingang van 1 januari 2016 wordt weergegeven. Een aantal ontwikkelingen hebben de aanleiding gevormd om eens kritisch te kijken naar de afbakening, definiëring en verslaggevingregels rondom grondexploitaties. Deze afbakening is mede van belang in het kader van de aankomende vennootschapsbelastingplicht en kan helpen in de fiscale discussie over de afbakening van de ondernemersactiviteiten en toe te rekenen kosten en opbrengsten. Ter verbetering van de transparantie en de vergelijkbaarheid en een vermindering van de administratieve lasten is in het rapport een aantal voornemens tot wijziging van het BBV opgenomen. In de tweede helft van 2015 zal hier vanuit de afdeling bedrijfsvoering aandacht aan worden geschonken.

1.3. Prognose van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie

Algemeen

Op 25 juni 2015 heeft de gemeenteraad van Groesbeek de geactualiseerde grondexploitaties vastgesteld als financieel kader voor de in het complex Bouwgrond In Exploitatie projecten. De prognoses van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie zijn dan ook op het vastgestelde financiële kader gebaseerd.

Binnen de gemeente is ten aanzien van de gronden een onderscheid te maken in de vaste activa en in de vlottende activa.

Bij vaste activa gaat het om gronden die een vaste bestemming hebben en niet in een transformatieproces zitten. Denk hierbij aan ondergronden van gebouwen, wegen, parken

pleinen of aan land – en bosbouwgronden. De gemeente is in 2015 begonnen met het volledig in beeld brengen van de voorraad aan gronden (eigendomsadministratie).

Bij vlottende activa gaat het om gronden die in een transformatieproces zitten. Hierbij gaat het dan om de lopende grondexploitaties en om de gronden die veelal anticiperend of strategisch zijn aangekocht. De grondexploitaties zijn verantwoord in het complex In Exploitatie Genomen Gronden en in het complex Niet In Exploitatie Genomen Gronden zijn de gronden verantwoord die veelal anticiperend of strategisch zijn aangekocht.

In het complex In Exploitatie Genomen Gronden zijn de projecten (grondexploitaties) verantwoord waarvoor de kaders door de raad zijn vastgesteld. Hieronder vallen ook de financiële kaders. Voor elke project heeft de raad een grondexploitatiebegroting vastgesteld. Het gaat daarbij om projecten waarbij sprake is van actief grondbeleid, maar ook om projecten waarbij sprake is van faciliterend grondbeleid. Bij actief grondbeleid opereert de gemeente risicodragend bij een gebiedsontwikkeling. Bij het faciliterend grondbeleid opereert de gemeente minder risicodragend, maar faciliteert de gemeente een ontwikkeling (denk aan planologische medewerking).

In het complex Niet In Exploitatie Genomen Gronden worden de gronden verantwoord die meestal anticiperend of strategisch zijn aangekocht. Er is dan veelal nog geen exploitatiebegroting, maar de gronden passen al wel in de gemeentelijke ontwikkelvoornemens. Er is sprake van een voornemen dat de grond in de nabije toekomst zal worden bebouwd. Deze verwachting is gebaseerd op interne besluitvorming of op de structuurvisie.

Inzicht in boekwaarden

Bij een project, waarvoor geldt dat per saldo meer kosten dan opbrengsten zijn gerealiseerd, wordt gesproken van een negatieve boekwaarde in plaats van een positieve boekwaarde. De boekwaarde wordt op de balans onder de post vlottende activa – voorraden verantwoord. In onderstaande tabel wordt de boekwaarde per 31 december 2014 weergegeven:

Project	Boekwaarde per 31.12.2014
<i>Voorraad gronden onderhanden werken (IEGG)</i>	
Bedrijventerrein Mies	€ -1.488.839
Centrumplan	€ -4.600.244
Drulse Beek	€ -1.276.494
Hogeweg - Bremstraat	€ 59.210
Dekkerswald	€ 60.219
Heikant in de Horst	€ 12.249
Uitbreidingsplan Husenhoff	€ 17.561
Lieskes Wengs	€ -141.740
Ooijse Graaf	€ -
Hubertushof	€ -
Bouwkamp	€ -120.081
Pastoor van Tielstraat	€ -
Jan Arntzstraat	€ -
Morgenbad	€ -
Totaal boekwaarde IEGG per 31.12.2014	€ -7.478.158
<i>Voorraad gronden zonder kostprijsberekening (NIEGG)</i>	
Complex Algemeen	€ -242.588
Hemeltje in Groesbeek	€ -53.430
Bedrijventerrein Hulsbeek in Groesbeek	€ -135.822
Voormalig sportpark De Hove in Millingen aan de Rijn	€ -20.460
Totaal boekwaarde NIEGG per 31.12.2014	€ -452.300
Totaal boekwaarde voorraad gronden per 31.12.2014	€ -7.930.458

De boekwaarde per 31 december 2014 (voorraad gronden) bestaat uit het saldo van de gerealiseerde opbrengsten minus de gerealiseerde kosten. Uit het overzicht volgt de totale boekwaarde per 31 december 2014: € 7.930.458.

Complex in Exploitatie Genomen Gronden

In totaliteit is binnen de gemeente sprake van 14 lopende grondexploitaties, waarbij een onderscheid te maken is in projecten waarbij de gemeente een actieve rol inneemt op de markt en in projecten waar de gemeente een faciliterende rol heeft. In onderstaande tabel wordt het resultaat van het complex In Exploitatie Genomen Gronden weergegeven:

Project	Boekwaarde per 31.12.2014 A	Te verwachten na 01.01.2015			Saldo op startwaarde E = A + D	Saldo contant per 01.01.2015
		Kosten B	Opbrengsten C	Saldo D = C - B		
Bedrijventerrein Mies	€ -1.488.839	€ 838.885	€ 2.429.415	€ 1.590.530	€ 101.691	€ -27.175
Centrumplan*	€ -4.600.244	€ 5.038.046	€ 6.174.556	€ 1.136.510	€ -3.463.734	€ -2.844.615
Drulse Beek	€ -1.276.494	€ 135.372	€ 2.633.546	€ 2.498.174	€ 1.221.680	€ 1.048.433
Hogeweg - Bremstraat	€ 59.210	€ 59.849	€ -	€ -59.849	€ -639	€ 239
Dekkerswald	€ 60.219	€ 50.070	€ -	€ -50.070	€ 10.149	€ 12.211
Heikant in de Horst	€ 12.249	€ 36.168	€ 12.251	€ -23.917	€ -11.668	€ -10.921
Uitbreidingsplan Husenhoff	€ 17.561	€ 5.000	€ -	€ -5.000	€ 12.561	€ 12.682
Lieskes Wengs	€ -141.740	€ 7.447	€ 154.940	€ 147.493	€ 5.753	€ -
Ooijse Graaf	€ -	€ 92.320	€ 1.292.320	€ 1.200.000	€ 1.200.000	€ 1.126.291
Hubertushof	€ -	€ 5.088	€ 300.000	€ 294.912	€ 294.912	€ 290.634
Bouwkamp	€ -120.081	€ 4.800	€ 287.232	€ 282.432	€ 162.352	€ 151.381
Pastoor van Tielstraat	€ -	€ 20.205	€ 20.469	€ 264	€ 264	€ -
Jan Arntzstraat	€ -	€ 31.519	€ 32.509	€ 991	€ 991	€ -
Morgenbad	€ -	€ 355.026	€ 359.251	€ 4.225	€ 4.225	€ -
Totaal	€ -7.478.158	€ 6.679.795	€ 13.696.490	€ 7.016.695	€ -461.463	€ -240.839
Voorziening bedrijventerrein Mies						€ 27.175
Voorziening Centrumplan Groesbeek*						€ 2.908.535
Voorziening Heikant in de Horst						€ 10.921
Totaal aan voorzieningen						€ 2.946.632
Totaal resultaat						€ 2.705.793

* Stand van de voorziening is de actuele stand van de jaarrekening 2014. De boekwaarde per 01-01-2015 wijkt af door bijstelling van de exploitatie van het centrumplan in 2015, deze worden bij de jaarrekening 2015 verwerkt.

Uit de tabel volgt dat op totaal niveau sprake is van een tekort van € 240.839 netto contant op peildatum 1 januari 2015. In het besluit begroting en verantwoording is aangegeven dat het treffen van een afboeking of voorziening direct gebeurt bij een geprognosticeerd verlies ter grootte van dit volledige verlies. Uit de tabel blijkt dat de projecten bedrijventerrein Mies, het Centrumplan en Heikant in de Horst een tekort kennen en daarvoor is dan ook een voorziening getroffen van in totaal € 2.946.632 netto contant per 1 januari 2015. Daarmee komt het resultaat van de grondexploitaties uit op een overschot van € 2.705.793 netto contant op peildatum 1 januari 2015.

Hieronder volgt een korte toelichting op de stand van zaken met betrekking tot de projecten waarvoor een voorziening is getroffen en voor de projecten met een aanzienlijk aandeel in het uiteindelijk positief resultaat van de grondexploitaties (na correctie voorziening).

Bedrijventerrein Mies

Bedrijventerrein Mies is een duidelijk voorbeeld van een project waarbij actief grondbeleid wordt toegepast. Daarmee ligt het risico van de ontwikkeling bij de gemeente. De vastgestelde grondexploitatie kent een tekort van € 27.175 netto contant per 1 januari 2015. Ten aanzien van de uitgifte van bouwrijpe kavels geldt dat rekening wordt gehouden met een nog uit te geven oppervlak van 24.578 m². Daarvan komt eerst 18.357 m² voor uitgifte beschikbaar nadat een "opschortende voorwaarde" betreffende levering van de gronden aan de gemeente is komen te vervallen. Het overig uitgeefbaar oppervlak van 6.221 m² is wel beschikbaar voor verkoop. Uitgifte van het direct beschikbare oppervlak is voorzien in 2015 en in 2016. Deze fasering is in overleg met de bedrijfscontactmanager vastgesteld.

In de eerste helft van 2015 is duidelijk meer interesse aanwezig vanuit de markt voor bouwrijpe kavels. De interesse is echter nog niet omgezet in de verkoop van bouwrijpe kavels en daarmee lijkt de uitgifte van bouwrijpe kavels toch minder voorspoedig te verlopen dan aanvankelijk voorzien is in de vastgestelde grondexploitatie per 1 januari 2015. Dit kan tot gevolg hebben dat het tekort van de grondexploitatie op zal lopen. Met het actualiseren van de grondexploitatie per 1 januari 2016 zal dit duidelijk worden.

Centrumplan Groesbeek

Het centrumplan bestaat uit diverse deellocaties (en daarmee uit meerdere deelexploitaties) binnen de bebouwde kern van Groesbeek. De vastgestelde grondexploitatie voor het Centrumplan met het tekort van € 2.844.615 netto contant per 1 januari 2015 is een consolidatie van meerdere deelexploitaties. Daarbij is een onderscheid te maken in de financieel afgewikkelde projecten, de lopende projecten en de te verwachte ontwikkelingen.

De lopende projecten bestaan uit Dorpsstraat Mariendaal en de Spoorlaan. Voor Dorpsstraat Mariendaal is de verwachting dat het project, in overeenstemming met de gehanteerde uitgangspunten in de vastgestelde grondexploitatie, in 2015 opgeleverd wordt. Voor de ontwikkeling Spoorlaan geldt dat de samenwerkingsovereenkomst met de ontwikkelende partij – met enige vertraging – in juli 2015 definitief tot stand is gekomen. Mede op basis hiervan heeft sloop van het Zoma gebouw inmiddels plaatsgevonden. De planologische procedure start met de terinzagelegging van het voorontwerp bestemmingsplan in het vierde kwartaal van 2015. Het ontwerp van de omgevingsvergunning voor de eerste fase (beide supermarkten en de hierbij behorende parkeervoorzieningen) van het project zal begin 2016 ter inzage worden gelegd. Vergunningverlening – op basis van een te doorlopen afwijkingsprocedure – vindt vervolgens plaats aan het eind van het eerste kwartaal van 2016. Na het onherroepelijk worden van deze vergunning vindt de overdracht van het eigendom, levering en betaling van de grond plaats. Daarmee is een afwijking aan de orde ten opzichte van de gehanteerde fasering in de vastgestelde grondexploitatie. In de grondexploitatie wordt uitgegaan van uitgifte van bouwrijpe gronden in 2015. De verwachting nu is dat de bouw van de eerste fase start in juni 2016. Uiteraard is één en ander afhankelijk van eventuele beroepsprocedures. Oplevering van de eerste fase vindt naar verwachting plaats aan het einde van vierde kwartaal van 2016. Parallel aan het traject voor de eerste fase zal de bestemmingsplanprocedure worden doorlopen, eindigend met vaststelling van het bestemmingsplan door de gemeenteraad aan het eind van het tweede kwartaal 2016. Op basis hiervan kan de tweede fase (marktfront/dagwinkels) worden gerealiseerd. De bouw hiervan begint - in verband met de looptijd van de bestaande huurovereenkomsten - op zijn vroegst in 2018.

Heikant in de Horst

De gemeente faciliteert de ontwikkeling en in 2009 is een overeenkomst gesloten met Hofmans Vastgoed voor de realisering van het uitbreidingsplan. Als gevolg van de veranderingen op de woningmarkt is vertraging in de ontwikkeling aan de orde. Dit heeft er onder andere toe geleid dat het woonrijp maken van het plangebied gefaseerd plaatsvindt met als gevolg dat extra kosten van voorbereiding, toezicht en uitvoering (VTU) aan de orde zijn. Ook is sprake van een mogelijke herdifferentiatie van het woningbouwprogramma, als reactie op de huidige markt, waardoor extra overleggen hebben plaatsgevonden. Dit betekent uiteindelijk dat de tot nu toe gemaakte kosten in het kader van de RO procedure en de VTU hoger zijn uitgevallen dan waarin de bijdrage voorziet. In de vastgestelde grondexploitatie, met het tekort van € 10.921 netto contant per 1 januari 2015, is hier rekening mee gehouden.

Drulse Beek

In de vastgestelde grondexploitatie voor Drulse Beek (Sportpark Zuid), met een overschot van € 1.048.433 netto contant op peildatum 1 januari 2015, is rekening gehouden met de uitgifte van tien bouwrijpe kavels in heel 2015. Halverwege dit jaar zijn de betreffende kavels al verkocht en daarmee verloopt zowel de voorziene uitgifte als de begrote grondopbrengst voor wat betreft het jaar 2015 overeenkomstig de gehanteerde uitgangspunten in de vastgestelde grondexploitatie per 1 januari 2015.

Ooijse Graaf

Oosterpoort heeft aangegeven geen mogelijkheden te zien in de ontwikkeling van de 2e fase van de Ooijse Graaf. Daarvoor in de plaats heeft Kondor Wessels Projecten te kennen gegeven dat zij in principe bereid zijn om niet alleen de 2e fase, maar ook het Reomieterrein te willen herontwikkelen. Partijen onderzoeken nu de mogelijkheden om tot een integrale gebiedsontwikkeling te komen en zijn in gesprek over de voorwaarden waaronder Oosterpoort uitstapt en KWP instapt. Er wordt gesproken over de bouw van 100 vrije sector woningen op het grondgebied van de 2e fase en het Reomieterrein gezamenlijk. Uiteindelijk zal één en ander in een anterieure overeenkomst vastgelegd moeten worden. De gemeente heeft met het opstellen van de jaarrekening over 2014 al een verlies genomen in verband met het mogelijk beëindigen van de overeenkomst met Oosterpoort. In de vastgestelde grondexploitatie wordt rekening gehouden met de verkoop van de gronden voor de 2e fase voor een bedrag van € 1,2 miljoen op peildatum 1 januari 2015.

Kondor Wessels Projecten heeft aangegeven dat overeenstemming tussen hen en de directie van Reomie met betrekking tot de herontwikkeling van het Reomieterrein aanstaande is. Daarop vooruitlopend wordt, in opdracht van Kondor Wessels Projecten, door Nysingh Advocaten uit Arnhem, gewerkt aan een 1e concept realiseringsovereenkomst tussen de gemeente en Kondor Wessels Projecten. Pas nadat hierover binnen de gemeente besluitvorming heeft plaatsgevonden kan de bestaande overeenkomst tussen de gemeente en de woningbouwvereniging worden beëindigd. De verwachting is dat eind 2015 de realiseringsovereenkomst tussen de gemeente en Kondor Wessels Projecten getekend zal worden.

Complex Niet In Exploitatie Genomen Gronden

In onderstaande tabel wordt de boekwaarde per 31 december 2014 met betrekking tot het complex Niet In Exploitatie Genomen Gronden weergegeven:

Project	Boekwaarde per 31.12.2014
Complex Algemeen	€ -242.588
Hemeltje in Groesbeek	€ -53.430
Bedrijventerrein Hulsbeek in Groesbeek	€ -135.822
Voormalig sportpark De Hove in Millingen aan de Rijn	€ -20.460
Totaal voorraad gronden zonder kostprijsberekening	€ -452.300

Met het opstellen van de jaarrekeningen over 2014 heeft voor drie projecten uit het complex een afwaardering plaatsgevonden. Het betreft het Hemeltje, bedrijventerrein Hulsbeek en het voormalig sportpark De Hove. De afwaardering was noodzakelijk omdat de boekwaarde per 31 december 2014 (totaal kosten ten laste gebracht van de projecten) niet meer in verhouding stond tot de actuele waarde van de gronden. De gronden zijn afgewaardeerd naar agrarische waarde (€ 6 per m²).

1.4 Beleid omtrent reserves en voorzieningen

Reserves

Binnen (voormalig gemeente) Groesbeek is sprake van een reserve Omslag Grote Werken. Er zijn vooralsnog geen onttrekkingen voorzien. Het saldo bedraagt € 638.690 per 31 december 2014. In de nog vast te stellen nota reserves en voorzieningen in 2015 wordt voorgesteld om deze reserve te laten vervallen ten gunste van de algemene reserve. Tot slot is sprake van een reserve centrumontwikkeling (Millingen aan de Rijn) van in totaal € 240.791 per 31 december 2014. In dezelfde nog vast te stellen nota reserves en voorzieningen wordt voorgesteld om deze reserve te laten vervallen ten gunste van een Bestemmingsreserve Lopende projecten.

Voorzieningen

In het Besluit begroting en verantwoording is aangegeven dat het treffen van een afboeking of een voorziening direct gebeurt bij een geprognosticeerd verlies ter grootte van dit volledige verlies. Als sprake is van een voorziening ingericht ter bestrijding van de (verwachte) tekorten in grondexploitaties, dan moet die worden gepresenteerd als een waardecorrectie op de post bouwgrond in exploitatie (voorraden). De volgende grondexploitaties kennen een tekort en daarvoor is dan ook een voorziening getroffen:

- Voorziening bedrijventerrein Mies: € 27.175
- Voorziening Centrumplan Groesbeek : € 2.908.535
- Voorziening Heikant in de Horst: € 10.921

Jaarlijks zal bij de jaarrekening de hoogte van de voorziening in overeenstemming worden gebracht met de geprognosticeerde tekorten van de grondexploitaties.

4. Financiële begroting

4.1. Overzicht van baten en lasten inclusief meerjarenraming

Inleiding

Met het vaststellen van de Programmabegroting geeft u ons college opdracht tot het realiseren van het programmaplan en autoriseert u ons tot het doen van de daarvoor benodigde uitgaven (lasten) en het realiseren van inkomsten (baten). In dit deel van de financiële begroting vindt u naast een overzicht van de baten en lasten per programma ook een overzicht van het verloop van het financieel meerjarenperspectief met een toelichting daarop.

Kaderstelling

Voor het opstellen van de financiële begroting hebben wij de volgende uitgangspunten gehanteerd.

Tabel: Gehanteerde begrotingsuitgangspunten

<i>Ontwikkelingspercentages</i>	
Loonontwikkeling	n.v.t.*
Prijsontwikkeling / inflatiecorrectie	0,80%
Rente	3% / 4,5%
Leges m.u.v. bouwleges	div.
Bouwleges	volgt bouwkosten
Toeristenbelasting	laagste tarief
OZB - woningen	0,80%
OZB - niet-woningen	0,80%
Overige rechten	0,80%
Afvalstoffenheffing	tarief oude gemeente
Rioolheffing	tarief oude gemeente
Aantal inwoners	
- per 01-01-2016	34.300
- per 01-01-2017	34.300
- per 01-01-2018	34.300
- per 01-01-2019	34.300

* in afwachting van nog af te sluiten CAO.

Wij werken in onze kostenraming niet met algemene indexen. Er wordt voor het betreffende begrotingsjaar (in dit geval 2016) zo reëel mogelijk geraamd, en dit prijsniveau wordt constant gehouden in de meerjarenraming. Hiermee sluiten we aan bij de methodiek die we hanteren bij het ramen van de algemene uitkering ("constante prijzen").

Voor de prijsontwikkeling, die gebruikt wordt bij de berekening van tarieven, wordt aansluiting gezocht bij informatie van het Rijk, die opgenomen is in de meicirculaire. Dat betekent dat er voor 2016 sprake is van een prijsontwikkeling van 0,80%.

Voor verdere informatie over de tariefstijgingen wordt verwezen naar de paragraaf lokale heffingen.

Het overzicht van baten en lasten

In onderstaande tabel vindt u een overzicht van de baten en lasten per programma en de algemene dekkingsmiddelen. Dit levert een raming op van het saldo van de rekening van baten en lasten. Vervolgens wordt een aantal toevoegingen en onttrekkingen uit de reserves geraamd, wat resulteert in het resultaat van de rekening van baten en lasten.

Tabel: Baten en lasten per programma

Bedragen x € 1.000

	Rekening 2014	Begroting 2015 Actueel	Begroting 2016			Vershil 2015/ 2016
	Saldo	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Saldo
P1:Dienstverlening, bestuur en veiligheid	0	-6.557	796	-7.112	-6.316	241
P2:Openbare ruimte	0	-6.381	3.422	-9.484	-6.062	318
P3:Wonen en werken	0	-2.772	4.043	-6.682	-2.639	134
P4:Maatschappelijke zaken	0	-41.685	11.781	-52.754	-40.973	712
A5:Algemene dekkingsmiddelen	0	56.799	56.864	-1.186	55.678	-1.122
Saldo rekening baten en lasten	0	-596	76.905	-77.217	-312	283
Toevoeging aan reserves	0	-4.552	0	-3.367	-3.367	1.185
Onttrekking aan reserves	0	5.206	3.679	0	3.679	-1.526
Resultaat rekening baten en lasten	0	58	80.584	-80.584	0	-58

Toelichting op de ontwikkelingen van het saldo

In de vastgestelde Programmabegroting 2015 liet de jaarschijf 2016 een tekort zien van ruim € 1,9 miljoen. In de Programmabegroting 2016 sluit het jaar 2016 met een nihil saldo. De verklaring van dit verschil vindt u in de volgende tabel "belangrijke ontwikkelingen".

Tabel: belangrijke ontwikkelingen

Bedragen x € 1.000

	2016	2017	2018	2019
FMP vastgestelde begroting 2015 (inclusief meerjarenraming 2016-2019)	-1.943	-1.723	-1.744	-1.744
Voorjaarsnota 2015	1	113	77	77
FMP na Voorjaarsnota 2015	-1.942	-1.610	-1.667	-1.667
<i>Kadernota 2016</i>				
- Stelpost loonontwikkeling naar € 270.000	-230	-230	-230	-230
- Inzet reserve rekeningresulaten	606	606	606	606
FMP na Kadernota 2016	-1.565	-1.234	-1.291	-1.291
- onvoorzien naar € 50.000	38	41	44	44
- schrappen stelpost loonontwikkeling	270	270	270	270
- actualisatie kapitaallasten	-134	-479	-711	-764
- kostenverdeelstaat / bedrijfsvoering	-139	-141	-163	-152
<i>Ontwikkelingen per programma, excl. kapitaallasten en kostenverdeelstaat</i>				
Programma 1:				
- burgerzaken / verkiezingen	60	-8	-8	-65
- legesopbrengsten	51	97	53	-67
- stadsregio	27	27	27	27
- MGR Regio Rijk van Nijmegen	-34	-34	-34	-34
- VRGZ	-25	-25	-25	-25
- publicatiekosten	65	65	65	65
- overig incl. afrondingen	49	54	49	50
Programma 2:				
- wegen	243	243	243	243
- riolering	43	115	130	154
- overig incl. afrondingen	24	25	25	25
Programma 3:				
- Afval	-373	-52	-55	-56
- Bestemmingsplannen	33	33	33	33
- Bouw / Wabo	153	153	153	153
- overig incl. afrondingen	6	35	34	34
Programma 4:				
- Basisgezondheidszorg (begroting GGD 2016)	66	66	66	66
- BBZ - herberekening uitkeringslasten	101	101	101	101
- Tegemoetkoming kinderopvang	-30	-30	-30	-30
- Exploitatietekort voorzieningenhart	-20	-20	-20	-20
- Eigen bijdrage maatwerkvoorzieningen WMO	35	35	35	35
- Kunstbevordering	8	14	14	14
- Leerlingenvervoer	42	42	42	42
- Projectondersteuning WMO	27	27	27	27
- Sociaal maatschappelijk werk (bewonersinitiatieven)	50	50	50	50
- Bijzondere bijstand	143	143	153	153
- Onderwijsbegeleiding	8	8	8	8
- Lokale media		4	4	4
- Minder meerwerk DVO Werkbedrijf			56	106
<i>Participatiewet reintegratie</i>				
- Eenmalige transitiekosten 2016	-42			
- Inkoop werkbedrijf	-60	-109	-188	-228
- Verhaal loonkosten werkbedrijf	9	9	9	9
<i>Sociale werkvoorziening</i>				
- Exploitatietekort werkbedrijf	-155	-136	-59	-59
- Rijksbijdrage WSW	167	202	277	539
- Reorganisatiekosten werkbedrijf	41	25	-2	13
<i>Wet BUIG</i>				
- Loonkostensubsidie werkbedrijf	-133	-133	-133	-133
- Advieskosten werkbedrijf (vervallen)	21	21	21	21
- Bijstelling uitkeringen	26	26	26	26
<i>Overige programma 4</i>				
- Inhuur transformatie WMO	-368			
- Toelage Huishoudelijke hulp	-394			
- Uitstel harmonisatie subsidiebeleid	171			
- Lokale toegangspoort	100			
- Bijstelling Sociaal Domein	-140	-428	-312	-272
- Stelpost Sociaal domein (WMO en Jeugd)	0	335	411	591
- overig incl. afrondingen	222	230	230	228
Algemene dekkingsmiddelen:				
- OZB	163	163	163	163
- Rentebaten hypotheek	-142	-142	-146	-148
- Dotatie algemene reserve	-10	-10	-10	1.560
- Beschikking algemene reserve	504	-247	-247	-247
- Aanpassing IU SD obv meircirc. 2015	32	337	224	-37
- Aanpassing AU obv meircirc. 2015	734	134	265	-1.174
- Bovenformatief		38	76	114
- Overig < € 25.000 en afrondingen, per saldo	32	34	35	33
Nieuw Financieel Meerjaren Perspectief	0	-26	-15	199

Algemeen

In het begrotingsproces zijn alle ramingen kritisch tegen het licht gehouden en waar mogelijk bijgesteld. De ramingen zijn zo realistisch mogelijk berekend. Stelposten en open einde regelingen zijn deels afgeraamd. De tegenhanger hiervan is dat het risico op eventuele overschrijdingen is toegenomen. Tenslotte zijn de ramingen zo veel mogelijk "voordelig" afgerond op veelvouden van € 1.000 bij posten tot € 100.000 en op veelvouden van € 5.000 bij posten van meer dan of gelijk aan € 100.000.

Toelichting mutaties

De ramingen die verwerkt zijn in het eerste deel van het Financieel Meerjaren Perspectief betreffen reeds genomen besluiten (voorjaarsnota en kadernota). Hierin waren diverse ontwikkelingen en actualisaties van bestaand beleid meegenomen.

Daaronder staan de mutaties die verwerkt zijn na de Kadernota 2016.

Voorjaarsnota 2015

De Voorjaarsnota 2015 leidde tot een bijstelling van de raming 2016 van per saldo € 1.000 voordelig. Voor een toelichting op de mutaties verwijzen wij u naar deze nota.

Kadernota 2016

In de tabel vindt u de posten die bij de vaststelling van de Kadernota gemuteerd zijn. Voor een toelichting op de mutaties verwijzen wij u naar deze nota.

Onvoorzien naar € 50.000

In deze begroting is de post onvoorzien structureel opgenomen voor een bedrag van € 50.000.

Schrappen stelpost loonontwikkeling

De stelpost die was bedoeld voor de gevolgen van de nieuwe CAO bedroeg na de kadernota € 270.000 (€ 40.000 "oude" stand + € 230.000 uit de kadernota). Deze stelpost is volledig geschrapt. Dit betekent dat er voor de (eventuele financiële) gevolgen van de nieuwe, nog af te sluiten, CAO ter zijner tijd dekking moet worden gezocht. Momenteel is niet duidelijk wanneer de nieuwe CAO afgesloten wordt.

Actualisatie kapitaallasten

In deze begroting zijn de kapitaallasten meerjarig geactualiseerd. In de begroting 2015 was dit meerjarig (nog) niet volledig verwerkt. In de huidige ramingen is rekening gehouden met het meerjarig verloop. Daarnaast zijn de rentelasten verwerkt van de in 2015 afgesloten langlopende geldleningen.

Kostenverdeelstaat / bedrijfsvoering

Er heeft een nadelige bijstelling plaatsgevonden, met name omdat er in deze begroting minder uren op projecten (lasten drukken niet op het saldo) en meer op de exploitatie (lasten drukken wel op het saldo) geraamd zijn.

Programma 1 Dienstverlening, bestuur en veiligheid

De ramingen Burgerzaken zijn geactualiseerd op basis van de geplande verkiezingen in de komende jaren. Daarnaast zijn de legesopbrengsten bijgesteld. Op basis van recente cijfers is het aantal af te geven rijbewijzen, paspoorten en identiteitsbewijzen naar boven bijgesteld. In de raming is rekening gehouden met de nieuwe geldigheidstermijn van reisdocumenten.

Met betrekking tot bestuurlijke samenwerking kon een besparing van € 27.000 ingeboekt worden, mede omdat de bijdrage per inwoner aan ROL-KAN (Regionaal openbaar lichaam - knooppunt Arnhem-Nijmegen) verlaagd is. De bijdragen aan de Modulaire Gemeenschappelijke regelingen Rijk van Nijmegen (voor taken bestuursondersteuning) en aan de VRGZ zijn geactualiseerd op basis van de jongste informatie. Tenslotte kon er op publicatiekosten naar aanleiding van gehouden aanbesteding een besparing van structureel € 65.000 ingeboekt worden.

Programma 2 Openbare ruimte

Op basis van het actuele wegenbeheersplan kan de jaarlijkse storting met ingang van 2016 met € 225.000 verlaagd worden. Daarnaast leidde de bijstelling van enkele kleinere posten tot een voordeel van circa € 18.000.

De mutaties met betrekking tot riolering laten op deze plek eveneens een voordeel zien. Hiertegenover staat echter een nadeel dat verwerkt is bij het onderdeel "Kostenverdeelstaat / bedrijfsvoering". Voor nadere informatie over de riolering wordt verwezen naar het Gemeentelijk RioleringsPlan (GRP).

Programma 3 Wonen en werken

In het saldo van de Kadernota 2016 is de afvalstoffenheffing meerjarig kostendekkend berekend en verwerkt. Na vaststelling van de Kadernota is bekend geworden dat de harmonisatie niet voor 1-1-2016 zal ingaan. In deze begroting is hier rekening mee gehouden en is uitgegaan van harmonisatie met ingang van 2017. De gedeelde inkomsten in 2016 bedragen € 340.000 (het oorspronkelijke bedrag). Het nadeel van € 373.000 ten opzichte van de stand van de kadernota 2016, bestaat uit voornoemde € 340.000, plus enkele aantal aanvullende kosten. Tegenover deze meerjarige nadelen op de directe kosten, staan voordelen die verwerkt zijn bij het onderdeel "Kostenverdeelstaat / bedrijfsvoering". De actualisatie van de raming voor bestemmingsplannen levert een structureel voordeel van € 33.000 op. De raming van de bijdrage aan de ODRN is verlaagd op basis van de cijfers van 2015. De minimale bijdrage van de gemeente bedraagt € 905.000 conform afspraak en op basis van de cijfers van de ODRN gaat het die kant op. Dat wil zeggen dat de raming met € 143.000 is verlaagd (€ 1.048.000 naar € 905.000). Daarnaast is een besparing op advieskosten ingeboekt van € 10.000.

Programma 4 Maatschappelijke zaken

De raming voor basisgezondheidszorg is aangepast op basis van de begroting 2016 van de GGD. Naar aanleiding van een herberekening van de uitkeringslasten en de rijksvergoeding BBZ kan een structureel voordeel van € 101.000 ingeboekt worden. De raming voor de tegemoetkoming kinderopvang is met € 30.000 verhoogd op grond van de Verordening Tegemoetkoming kosten kinderopvang op grond van een sociaal-medische indicatie (SMI) gemeente Groesbeek 2015.

De raming van het exploitatietekort van het Voorzieningshart is met € 45.000 nadelig bijgesteld. Momenteel wordt met een aantal gebruikers van het voorzieningshart overleg gevoerd over hun bijdrage in de exploitatiekosten. Hierover is op dit moment nog geen duidelijkheid. In de begroting is hiervoor met ingang van 2016 een opbrengst van € 25.000 geraamd. Per saldo resteert een nadeel van € 20.000.

De bijstelling met betrekking tot kunstbevordering betreft het schappen van het budget voor kunstuitingen in het gemeentehuis (€ 8.500) en het aframes van het budget voor kunstsubsidies i.v.m. het aflopen van het Cultuurpact met ingang van 2017 (€ 5.500). Leerlingenvervoer betreft een open-einde regeling. Deze geraamde uitgaven voor taxikosten zijn met € 42.000 neerwaarts bijgesteld.

Het budget voor projectondersteuning WMO dat nog niet bestemd was, is in deze begroting afgeraamd.

Het oorspronkelijke budget voor incidentele subsidies in het kader van bewoners- en organisatie initiatieven bedroeg € 90.000. Op basis van de realisatie in voorgaande jaren is hiervan een bedrag van € 50.000 afgeraamd in deze begroting.

Met betrekking tot de bijzondere bijstand is in deze begroting uitgegaan van een handhaving van het uitgavenniveau van 2015 en is de post onvoorzien van € 17.000 afgeraamd. Het budget ten behoeve van subsidie aan scholen voor de onderwijsbegeleiding van leerlingen is vervallen. Met ingang van 2017 is het budget voor lokale omroepen met € 4.000 verlaagd. In deze begroting is ervan uitgegaan dat er met ingang van 2018 minder meerwerk wordt ingekocht bij het Werkbedrijf.

Participatiewet/ re-integratie

Er is in 2016 eenmalig budget geraamd voor een bijdrage in de transitiekosten van het werkbedrijf in verband met de integratie van BREED. De re-integratieuitkering in het kader van de re-integratietrajecten wordt 1-op-1 doorbetaald aan het werkbedrijf. De gemeentelijke loonsom in verband met het werkbedrijf (€ 415.399) wordt verhaald bij het werkbedrijf. De voordelige correctie aan de batenkant bedraagt € 9.000.

Sociale werkvoorziening

De bijdrage aan het Werkbedrijf is in de periode 2016 - 2019 € 347.000 hoger dan de Rijksbijdrage. De mutaties betreffen de bijstelling ten opzichte van de oorspronkelijke begroting. De rijksbijdrage WSW wordt 1-op-1 doorbetaald aan het Werkbedrijf en is in 2016 € 167.000 lager dan oorspronkelijk begroot. De bijdrage in de reorganisatiekosten Breed daalt naar € 26.000 in 2017, € 15.000 in 2018 en € 0 in volgende jaren

Wet Buig

In de rijksuitkering is een bedrag opgenomen voor loonkostensubsidie. De uitvoering van de loonkostensubsidie zal door het werkbedrijf plaatsvinden. Op basis van de Ontwerpbegroting 2016 van de MGR wordt voor loonkostensubsidie € 133.000 geraamd. De advieskosten worden met ingang van 2016 door het werkbedrijf bekostigd. Op basis van de realisatiecijfers zijn de uitkeringslasten neerwaarts bijgesteld.

Overige programma 4

Voor inhuur transformatie Wmo is in 2016 eenmalig een bedrag van € 368.000 geraamd. Dit betreft een eenmalig uitvoeringsbudget ten behoeve van beoordeling huidige cliënten HH1 en het uitvoeren van de inkomstentoets (1e helft 2016). Tegenover de eenmalige extra lasten in verband met de Toelage Huishoudelijke hulp staat extra Rijksbudget via de Algemene Uitkering. Omdat de harmonisatie van het subsidiebeleid nog niet heeft plaatsgevonden valt er in 2016 een bedrag van € 171.000 vrij.

Het budget voor externe inhuur t.b.v. de Lokale Toegangspoort is in 2016 met € 100.000 afgeraamd. Het betreft een incidentele post voor externe inhuur die aanvankelijk € 200.000 bedroeg.

De mutaties in de integratie-uitkering Sociaal Domein zijn resultaatneutraal verwerkt in de begroting, waarbij de stelpost Sociaal Domein in eerste instantie als sluitpost is gebruikt. Het restant van de stelpost is vervolgens vanaf 2017 (gedeeltelijk) afgeraamd. Hier tegenover staat de vorming van een bestemmingsreserve Jeugd en Wmo ter dekking van de exploitatierisico's in verband met het Sociaal Domein. Bij de jaarrekening zullen onder- en overschrijdingen verrekend worden met deze reserve.

Algemene dekkingsmiddelen

De raming van de OZB is geactualiseerd op basis van de jongste gegevens, inclusief indexering. De rentebaten met betrekking tot verstrekte hypotheeklen zijn bijgesteld op basis van de actuele (lagere) rentepercentages. De bijstelling van de dotatie aan de algemene reserve houdt verband met de actualisatie van de bespaarde rente op basis van de staat van reserves en voorzieningen en met de frictiekostenvergoeding welke in 2019 vervalt en dan niet meer wordt toegevoegd aan de algemene reserve. De onttrekking uit de algemene reserve is op het juiste niveau gebracht en bedraagt na bijstelling € 400.793 Structureel. In 2016 wordt daarnaast incidenteel een bedrag van € 751.000 aan de algemene reserve onttrokken. Hiermee is de jaarschijf 2016 sluitend gemaakt. De bijstelling van de integratie-

uitkering Sociaal Domein is resultaat neutraal in de begroting verwerkt. De bijdrage vanuit de algemene uitkering is bijgesteld op basis van de meicirculaire 2015.

Het sociaal statuut m.b.t. de herindeling loopt tot 1 januari 2017. Naar verwachting zullen de kosten van bovenformatieve medewerkers daarna afnemen. Daarom is de raming voor de komende jaren afgebouwd, in 2017 met 25%, in 2018 met 50% en in 2019 met 75%. Dit is min of meer een correctie op het onderdeel "kostenverdeelstaat / bedrijfsvoering".

Financieel MeerjarenPerspectief

Het Financieel MeerjarenPerspectief (FMP) ziet er voor de komende jaren als volgt uit:

Tabel: Financieel MeerjarenPerspectief

Bedragen x € 1.000

	2016	2017	2018	2019
FMP na vastgestelde Kadernota 2016	-1.565	-1.234	-1.291	-1.291
Ontwikkeling saldo	814	1.208	1.276	1.490
Actueel FMP	-751	-26	-15	199
<i>waarvan incidenteel</i>	-604	-26	-15	0
<i>structureel</i>	-147	0	0	199
Dekking tekort uit algemene reserve	751			
FMP in begroting 2016	0	-26	-15	199

Een begroting is structureel sluitend als deze sluitend is op basis van de structurele lasten en structurele baten. Incidentele lasten en baten blijven hierbij buiten beschouwing. Wanneer in dit kader het begrotingsjaar zelf (2016) niet structureel sluitend is, wordt gekeken of het laatste jaar van de meerjarenraming (2019) structureel sluitend is. Dit laatste is het geval.

Voorgesteld wordt om in 2016 een bijdrage uit de algemene reserve van € 751.000 te ramen, waardoor de jaarschijf in 2016 sluitend is.

Incidentele baten en lasten

Een goed beeld van de financiële positie van de gemeente vereist ook inzicht in de incidentele baten en lasten die in de begroting zijn verwerkt.

Tabel: Incidentele baten en lasten per programma

Bedragen x € 1.000

	2016	2017	2018	2019
Programma 1				
Verkiezingen 2017-2019	-	0	0	0
Totaal programma 1	-	0	0	0
Programma 2				
	-	0	0	0
Totaal programma 2	-	0	0	0
Programma 3				
Advieskosten economische zaken (restant SEV)	-90	0	0	0
Groenblauwe diensten (vensters Groesbeek)	-40	0	0	0
Provinciale bijdrage Groenblauwe diensten	40	0	0	0
Wandelpadenkaart Groesbeek	-25	0	0	0
Totaal programma 3	-115	0	0	0
Programma 4				
Advieskosten harmonisatie accommodatie en subsidiebeleid	-20	0	0	0
Vervanging armaturen hoofdveld De treffers	-15	0	0	0
Bijdrage reorganisatiekosten Breed	-151	-26	-15	0
Scholingstrajecten inburgering	-10	0	0	0
Transitiekosten werkbedrijf 2016	-43	0	0	0
Transformatie WMO	-368	0	0	0
Toelage Huishoudelijke hulp	-394	0	0	0
Afkoop regresrecht	8	0	0	0
Extra inzet LTP	-527	0	0	0
Extra inzet Sociale teams/ontwikkeltijd	-287	0	0	0
Totaal programma 4	-1.807	-26	-15	0
Algemene dekkingsmiddelen				
Extra geld rijk herindeling (gestort in algemene reserve) *	1.571	1.571	1.571	0
Algemene uitkering i.v.m. Toelage Huishoudelijke hulp	394	0	0	0
Inzet stelpost WMO-jeugd t.b.v. Lokale toegangspoort	527	0	0	0
Inzet stelpost WMO-jeugd t.b.v. Sociale teams/ontwikkeltijd	287	0	0	0
Totaal algemene dekkingsmiddelen	2.779	1.571	1.571	0
Totaal exploitatie	857	1.545	1.556	0
Bijdrage reserve lopende projecten (restant SEV)	90	0	0	0
Bijdrage algemene reserve accommodatie en subsidiebeleid	20	0	0	0
Storting in algemene reserve *	-1.571	-1.571	-1.571	0
Subtotaal	-604	-26	-15	0
Dekking tekort uit algemene reserve	751	0	0	0
Totaal-generaal	147	-26	-15	0

In onderstaande tabel is zichtbaar welke structurele toevoegingen en onttrekkingen geraamd zijn met betrekking tot de reserves.

Tabel: Structurele toevoegingen/onttrekkingen reserves

Bedragen x € 1.000

Naam Reserve	2016	2017	2018	2019
Algemene reserve	63	63	63	63
Reserve kapitaallasten	453	453	453	453
Reserve groenblauwe diensten	-13	-13	-13	-13
Reserve onderhoud gymzalen	-36	-36	-36	-36
Reserve rekeningresultaten	606	606	606	606
Reserve exploitatietekorten Den Ienloop	38	38	38	38
Totaal	1.111	1.111	1.111	1.111

4.2. Uiteenzetting van de financiële positie

Inleiding

Het is niet verplicht om in de programmabegroting een volledige balans op te nemen. Volstaan kan worden met een overzicht van de investeringen, de financiering, de stand en het verloop van de reserves en de stand en het verloop van de voorzieningen.

In het vierde kwartaal van 2015 wordt een nota reserves en voorzieningen aangeboden met daarin het (meerjarige) beleid ten aanzien van onze reserves en voorzieningen. In de begroting 2016 is reeds deels geanticipeerd op de wijzigingen die samenhangen met deze nota. Bij de vaststelling van de nota reserves en voorzieningen worden de financiële consequenties in de begroting aangepast.

Investeringen

Voor een overzicht van de investeringen verwijzen wij naar het programmaplan en de bijlagen.

Financiering

Voor het onderwerp financiering verwijzen wij naar de betreffende paragraaf in de beleidsbegroting.

Reserves

In de onderstaande tabel is de stand en het verloop van onze reserves opgenomen. De beginstand is gebaseerd op de stand van de reserves in de jaarrekeningen 2014 van de drie voormalige gemeenten en de mutaties die voor 2015 zijn geraamd.

Nummer	Naam Reserve	Stand 1 januari 2016	Bespaarde rente	Toegevoegde rente	Onttrekking	Toevoeging	Stand 31 december 2016
1. Reserves							
1.1. Algemene reserves							
891400000	Algemene reserve MUG	7.062.070	317.793	317.793	-1.151.793	1.570.003	7.798.073
891400010	Algemene reserve beklemd MUG	17.629.072	793.308	-	-746.000	-	16.883.072
	Totaal 1.1. Algemene reserves	24.691.142	1.111.101	317.793	-1.897.793	1.570.003	24.681.145
1.2. Bestemmingsreserves							
896000000	Bestemmingsreserve Kapitaallasten	15.177.108	682.970	682.970	-1.135.870	-	14.724.208
892200000	Bestemmingsreserve Lopende projecten (gelabeld)	5.012.905	225.581	-	-1.500	14.220	5.025.625
800200000	Bestemmingsreserve Structuurversterkende maatregelen	469.000	21.105	-	-	-	469.000
881000000	Bestemmingsreserve Natuur en Landschap	93.558	4.210	-	-	-	93.558
853000000	Bestemmingsreserve onderhoud Gymzalen	207.587	9.341	-	-	36.000	243.587
854000000	Bestemmingsreserve Aankoop kunstwerken	83.626	3.763	-	-	-	83.626
867000000	Reserve egalisatietekort Kulturhus den Ienloop	355.480	15.997	-	-37.730	-	317.750
899000010	Bestemmingsreserve rekeningresultaten	1.819.500	81.878	-	-606.500	-	1.213.000
866200000	Bestemmingsreserve Jeugd en WMO	-	-	-	-	746.000	746.000
	Totaal 1.2. Bestemmingsreserves	23.218.764	1.044.844	682.970	-1.781.600	796.220	22.916.354
	Totaal 1. Reserves	47.909.906	2.155.946	1.000.763	-3.679.393	2.366.223	47.597.499

Door de beschikbaarheid van reserves (intern financieringsmiddel) is er minder behoefte aan vreemd vermogen en wordt bespaard op (externe) rentekosten. Door ook voor interne financieringsmiddelen rente te berekenen ontstaat een zuiver beeld van de lasten die ontstaan wanneer we voor de financiering wel op vreemd vermogen aangewezen zouden zijn.

Hierna volgt een per reserve een korte toelichting:

Algemene reserve

Algemeen inzetbare reserve voor onvoorziene uitgaven en het afdekken van risico's. De berekende rente wordt aan de reserve toegevoegd. De frictievergoeding die wij ontvangen voor de herindeling wordt ook aan deze reserve toegevoegd.

Algemene reserve beklemd

De bespaarde rente van deze reserve wordt opgenomen als bate in de exploitatie.

Bestemmingsreserve Kapitaallasten

Deze reserve dient ter dekking van de kapitaallasten van geactiveerde activa (investeringen).

Bestemmingsreserve Lopende projecten (gelabeld)

Deze reserve dient voor lopende projecten, waarvoor de raad krediet beschikbaar heeft gesteld door middel van een raadsbesluit.

Bestemmingsreserve Structuurversterkende maatregelen

Deze reserve dient ter dekking van kosten in het kader van verbetering van de structuur van de gemeente. Hiertoe zijn door de "oude" gemeenteraden projecten/kredieten geautoriseerd.

Bestemmingsreserve Natuur en Landschap

Het beschikbaar houden van toegezegde middelen voor natuur en landschap. De werkelijke uitgaven en de begrote uitgaven worden niet altijd binnen een boekjaar afgewikkeld. Om middelen beschikbaar te houden wordt deze reserve gevormd en worden tekorten en overschotten via deze reserve verrekend.

Reserve onderhoud Gymzalen

Deze reserve is gevormd door de voorziening onderwijs over te hevelen naar een reserve en deze in te zetten voor het onderhoud aan de gymzalen, welke in beheer blijven van de gemeente.

Bestemmingsreserve Aankoop kunstwerken

Reserve is bedoeld ter dekking van de kosten voor aankoop en onderhoud van kunstwerken.

Reserve exploitatietekort Kulturhus Den Ienloop

Deze reserve is gevormd om toekomstige exploitatietekorten van Kulturhus den Ienloop in Millingen aan de Rijn op te kunnen vangen.

Bestemmingsreserve rekeningresultaten

Bij de vaststelling van de jaarrekeningen 2014 van de voormalige gemeenten Millingen aan de Rijn, Ubbergen en Groesbeek heeft de gemeenteraad deze reserve ingesteld. De meerjarige structurele bijdrage uit deze reserve is bedoeld ter dekking van structurele lasten in de begroting.

Bestemmingsreserve Jeugd en WMO

Deze reserve is bij de begroting 2016 gevormd vanuit de algemene reserve beklemd en strekt der dekking van exploitatierisico's die samenhangen met de nieuwe taken binnen het Sociaal Domein (WMO en Jeugdwet).

Het meerjarige cumulatieve verschil tussen de middelen die de gemeente tussen 2016 en 2018 ontvangt via de integratie-uitkering Sociaal Domein en de in de begroting opgenomen lasten met betrekking tot de uitvoering van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) 2015 en de Jeugdwet, is als risicobuffer toegevoegd aan deze reserve.

Wanneer gedurende het jaar blijkt dat de op begrotingsbasis geraamde lasten naar verwachting niet toereikend zullen zijn, kunnen aanvullende uitgaven gedekt worden uit deze reserve. Verschillen tussen begroting en realisatie die op rekeningbasis blijken naar aanleiding van de nieuwe WMO en Jeugdwet, worden toegevoegd dan wel onttrokken aan deze reserve. Dit geldt voorlopig tot en met 2018.

Voorzieningen

In de onderstaande tabel is de stand en het verloop van onze voorzieningen opgenomen. De beginstand is gebaseerd op de stand van de voorzieningen in de jaarrekeningen 2014 van de drie voormalige gemeenten en de mutaties die voor 2015 zijn geraamd.

Nummer	Naam Voorziening	Stand 1 januari 2016	Bespaarde rente	Toegevoegde rente	Uitgave	Dotatie	Stand 31 december 2016
2. Voorzieningen							
2.1. Voorzieningen t.b.v. verplichtingen e/o risico's							
800102000	Voorziening Pens.verpl.vm wethouder	3.267.475	147.036	-	-190.188	148.628	3.225.915
896000010	Voorziening Voormalig personeel	630.066	28.353	-	-80.039	-	550.027
891400000	Voorziening Dubieuze debiteuren	-	-	-	-	-	-
883000000	Voorziening Exploitatiekortten grondexploitatie	-	-	-	-	-	-
	Totaal 2.1. Voorzieningen t.b.v. verplichtingen e/o risico's	3.897.541	175.389	-	-270.227	148.628	3.775.942
2.2. Voorzieningen t.b.v. lastenegalisisatie							
<i>Voorzieningen onderhoud gebouwen en kapitaalgoederen</i>							
850600000	Voorziening onderhoud Gemeentehuis	282.893	12.730	-	-246.121	92.541	129.313
850300000	Voorziening onderhoud Gemeentewerf	186.595	8.397	-	-37.483	24.152	173.264
800300000	Voorziening onderhoud Trouwzaal (M)	11.258	507	-	-8.987	3.133	5.404
853001000	Voorziening onderhoud Heuveland	13.661	615	-	-55.615	32.756	-9.198
853001020	Voorziening onderhoud Sporthal De Duffelt	167.050	7.517	-	-8.828	60.794	219.016
853001030	Voorziening onderhoud Dispel/Til (U)	10.689	481	-	-1.486	1.638	10.841
853002000	Voorziening onderhoud De Lubert	36.384	1.637	-	-	-	36.384
854100010	Voorziening onderhoud N.H. Toren	8.040	362	-	-1.567	-	6.473
854100020	Voorziening onderhoud Kasteelmuur	794	36	-	-1.522	-	-728
854100030	Voorziening onderhoud Trafo Wercheren	7.058	318	-	-2.817	-	4.241
855000000	Voorziening onderhoud Aquaduct	5.804	261	-	-3.150	2.902	5.556
867000010	Voorziening onderhoud De Mallemolen	288.593	12.987	-	-259.737	25.981	54.837
867000020	Voorziening onderhoud Kloosterstraat 7-9	76.254	3.431	-	-93.185	8.474	-8.457
867000030	Voorziening onderhoud De Ubburgh	158.665	7.140	-	-87.754	18.407	89.318
867000040	Voorziening onderhoud Kulturhus den Ienloop	42.348	1.906	-	-14.340	20.000	48.008
853001010	Voorziening onderhoud Biga	51.485	2.317	-	-20.959	3.101	33.627
854000010	Voorziening onderhoud Waco-glider	18.000	810	-	-250	-	17.750
872400000	Voorziening onderhoud Gebouw begraafplaats Heselenberg	11.892	535	-	-21.031	6.900	-2.239
872400010	Voorziening onderhoud Aula begraafplaats (M)	37.150	1.672	-	-4.951	-	32.199
872400020	Voorziening onderhoud Drenkelingen begraafplaats (M)	5.306	239	-	-177	-	5.129
	Voorziening onderhoud begraafplaats (M)	76.100	3.425	-	-381	-	75.719
	<i>Totaal voorziening onderhoud gebouwen en kapitaalgoederen</i>	<i>1.496.019</i>	<i>67.321</i>	<i>-</i>	<i>-870.341</i>	<i>300.779</i>	<i>926.457</i>
821000000	Voorziening onderhoud Wegen	2.876.735	129.453	-	-1.821.000	1.245.000	2.300.735
821010000	Voorziening onderhoud Openbare verlichting	227.845	10.253	-	-160.000	292.132	359.977
858000000	Voorziening Speeltuinen	102.169	4.598	-	-80.000	48.093	70.262
<i>Overige voorzieningen t.b.v. lasten egalisisatie</i>							
872500000	Voorziening afvalstoffen	-	-	-	-	-	-
872600000	Voorziening riolering	1.075.811	48.411	-	-	114.787	1.190.598
848000000	Voorziening BTW leerlingenvervoer (U)	81.292	3.658	-	-	8.000	89.292
	Totaal 2.2. Voorzieningen t.b.v. lastenegalisisatie	5.859.871	263.694	-	-2.931.341	2.008.791	4.937.321
	Totaal 2. Voorzieningen	9.757.412	439.084	-	-3.201.568	2.157.419	8.713.263

Hieronder volgt per voorziening een korte toelichting. Daarnaast wordt voor meer informatie verwezen naar de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

Voorziening Pensioen verplichtingen voormalige wethouders

De voorziening heeft tot doel het afdekken van de pensioenverplichtingen van (voormalige) wethouders. Jaarlijks wordt getoetst of het beschikbare bedrag toereikend is voor nakoming van de pensioenverplichtingen.

Voorziening Voormalig personeel

De voorziening heeft tot doel het afdekken van de verplichtingen aan (voormalig) personeel.

Voorziening Dubieuze debiteuren

De voorziening dubieuze debiteuren is gevormd om het risico van oninbare vorderingen af te dekken.

Voorziening Exploitatiekortten grondexploitatie

De voorziening is getroffen ter dekking van de nadelige exploitatieresultaten van de gemeentelijke grondexploitaties en is op het niveau van de exploitatiekortten gebracht.

Voorzieningen onderhoud gemeentelijke gebouwen en kapitaalgoederen

Voorziening onderhoud Gemeentehuis
Voorziening onderhoud Gemeentewerf
Voorziening onderhoud Trouwzaal (M)
Voorziening onderhoud Heuveland
Voorziening onderhoud Sporthal De Duffelt
Voorziening onderhoud Dispel/Til (U)
Voorziening onderhoud De Lubert
Voorziening onderhoud N.H. Kerk
Voorziening onderhoud Kasteelmuur
Voorziening onderhoud Trafo Wercheren
Voorziening onderhoud Aquaduct
Voorziening onderhoud De Mallemolen
Voorziening onderhoud Kloosterstraat 7-9
Voorziening onderhoud De Ubburgh
Voorziening onderhoud Den Ien loop
Voorziening onderhoud Biga
Voorziening onderhoud WACO-glider
Voorziening onderhoud Gebouw begraafplaats Heselenberg
Voorziening onderhoud Aula begraafplaats (M)
Voorziening onderhoud Drenkelingen begraafplaats (M)
Voorziening onderhoud Begraafplaats (M)
Voorziening onderhoud Wegen
Voorziening onderhoud Openbare verlichting
Voorziening Speeltuinen

Deze voorzieningen dienen ter dekking van kosten voor het groot onderhoud van genoemde kapitaalgoederen. Het doel is de egalisatie van de kosten in de exploitatie over een langere periode. De Voorziening Speeltuinen dient tevens ter vervanging van speeltuinen en speeltoestellen.

Voorziening afvalstoffen

De voorziening afvalstoffen dient ter egalisatie van toekomstige baten en lasten met betrekking tot de afvalinzameling en -verwerking.

Voorziening riolering

De voorziening riolering is ontstaan vanuit in het verleden verkregen middelen van derden in het kader van de rioolheffing en dient ter egalisatie van toekomstige lasten in verband met groot onderhoud en vervangingsinvesteringen.

Voorziening BTW leerlingenvervoer (U)

Deze voorziening is in de voormalige gemeente Ubbergen gevormd ter afdekking van het risico van terugbetaling van BTW in het kader van het leerlingenvervoer.

5. Bijlagen

Bijlage 1 - MeerjarenInvesteringsPlan

Inleiding

In deze bijlage is het MeerjarenInvesteringsPlan 2016-2019 opgenomen.

Leeswijzer tabellen

Voor een aantal investeringen ontvangen we bijdragen (subsidies) van derden. U vindt daarom een drietal kolommen:

- Bruto inv.: de bruto investering bestaat uit de totale kosten (of waarde) van de investering.
- Bijdragen: de bijdragen (subsidies e.d.) die we van derden krijgen voor deze investering
- Netto inv.: de netto investering bestaat uit de bruto investering minus de bijdragen van derden. De netto investering heeft dus betrekking op de kosten die uiteindelijk voor onze eigen rekening komen.

De kosten van de netto investering worden op grond van het Besluit begroting en verantwoording (BBV) en ons eigen activabeleid, over een aantal jaren uitgespreid (de kapitaallasten, KL). Ook bij de kapitaallasten maken we onderscheid tussen bruto en netto kapitaallasten:

- Bruto KL: de bruto kapitaallasten zijn de totale kapitaallasten die voortvloeien uit (het activeren van) de (netto) investering en bestaan uit afschrijvingslasten (de jaarlijkse waardevermindering die optreedt) en de rentekosten.
- Netto KL: Na aftrek van de doorbelaste kapitaallasten resteren de kapitaallasten die voor onze eigen rekening komen; de netto kapitaallasten.

Bij het ramen van de (netto) kapitaallasten in onze begroting, houden we er rekening mee dat de uitvoering van een investering tijd kost en dat kapitaallasten een jaar later ontstaan, dan de investering is gepland. Voor nieuwe investeringen bedraagt de afschrijvingslast in het eerste jaar 50%.

Dit leidt er toe dat de kapitaallasten van de investeringen die in 2019 gepland zijn, buiten de planningshorizon (2016-2019) van deze begroting vallen. In de kolom "Netto KL" zijn ze wel meegenomen, zodat wel zichtbaar is welke lasten met deze investering samenhangen.

MeerjarenInvesteringsPlan 2016 - 2019

Project	Onderdeel	Looptijd	Jaar inv.	Bruto inv.	Bijdrage	Netto inv.	Bruto KL	Doorb.KL	Netto KL	KL2016	KL2017	KL2018	KL2019
Kostenverdeelstaat													
Aanschaf materieel 2016		8	2016	132.000	-	132.000	20.460	-	20.460	-	20.460	19.965	19.470
Aanschaf materieel 2017		8	2017	143.000	-	143.000	22.165	-	22.165	-	-	22.165	21.629
Aanschaf materieel 2018		8	2018	192.000	-	192.000	29.760	-	29.760	-	-	-	29.760
Aanschaf materieel 2019		8	2019	159.500	-	159.500	24.723	-	24.723	-	-	-	-
				626.500	-	626.500	97.108	-	97.108	-	20.460	42.130	70.859
Programma 2: Beheer openbare ruimte (wegen/openbaar groen/waterflossingen)													
Fietspad Heumensebaan/Rijlaan	Uitvoering	25	2016	496.000	200.000	296.000	34.720	14.000	20.720	-	20.720	20.365	20.010
Natuurcompensatie	Uitvoering	25	2017	289.000	-	289.000	20.230	-	20.230	-	-	20.230	19.883
Aanleg tijdelijke opslag depot (TOP)	Voorbereiding	25	2017	5.000	-	5.000	350	-	350	-	-	350	344
	Uitvoering	25	2018	267.000	-	267.000	18.690	-	18.690	-	-	-	18.690
Reconstructie De Pals	Voorbereiding	25	2017	66.000	-	66.000	4.620	-	4.620	-	-	4.620	4.541
	Uitvoering	25	2018	804.000	-	804.000	56.280	-	56.280	-	-	-	56.280
Reconstructie Ravelstraat	Voorbereiding	25	2018	15.000	-	15.000	1.050	-	1.050	-	-	-	1.050
	Uitvoering	25	2019	135.000	-	135.000	9.450	-	9.450	-	-	-	-
Reconstructie Bernhardlaan/Beatrixlaan wegen	Voorbereiding	25	2016	42.500	-	42.500	2.975	-	2.975	-	2.975	2.924	2.873
	Uitvoering	25	2017	382.500	-	382.500	26.775	-	26.775	-	-	26.775	26.316
Verbreding Meenwijkse laan	Voorbereiding	25	2017	65.000	-	65.000	4.550	-	4.550	-	-	4.550	4.472
	Uitvoering	25	2018	585.000	-	585.000	40.950	-	40.950	-	-	-	40.950
Herinrichting Parallelweg (ism provincie)	Uitvoering	25	2016	pm	-	pm	-	-	-	-	-	-	-
Herinrichting Dries (ged.)	Uitvoering	25	2016	475.000	-	475.000	33.250	-	33.250	-	33.250	32.680	32.110
Aanpak school-thuis routes	Uitvoering	25	2016	75.000	-	75.000	5.250	-	5.250	-	5.250	5.160	5.070
Upgraden watergang Hulsbeek	Voorbereiding	25	2018	12.500	-	12.500	875	-	875	-	-	-	875
	Uitvoering	25	2018	112.500	-	112.500	7.875	-	7.875	-	-	-	7.875
Aanleg Groesbeek tpv retentievoorziening Mies	Voorbereiding	25	2016	7.500	-	7.500	525	-	525	-	525	516	507
	Uitvoering	25	2017	67.500	-	67.500	4.725	-	4.725	-	-	4.725	4.644
Herinrichting Filsofenbeek	Uitvoering	25	2016	80.000	80.000	-	-	-	-	-	-	-	-
				3.982.000	280.000	3.702.000	273.140	14.000	259.140	-	62.720	122.895	246.490

MeerjarenInvesteringsPlan 2016 - 2019

Project	Onderdeel	Looptijd	Jaar inv.	Bruto inv.	Bijdrage	Netto inv.	Bruto KL	Doorb.KL	Netto KL	KL2016	KL2017	KL2018	KL2019
Programma 2: Beheer openbare ruimte (riolering)													
Aanpassing riolering Lage Horst	Uitvoering	50	2016	149.000		149.000	7.450	-	7.450	-	7.450	7.361	7.271
Vervangen M+E gemalen diverse locaties 2016	Uitvoering	15	2016	30.850		30.850	2.982	-	2.982	-	2.982	2.920	2.859
Vervangen M+E gemalen diverse locaties 2017	Uitvoering	15	2017	50.100		50.100	4.843	-	4.843	-	-	4.843	4.743
Vervangen M+E gemalen diverse locaties 2018	Uitvoering	15	2018	128.700		128.700	12.441	-	12.441	-	-	-	12.441
Vervangen M+E gemalen diverse locaties 2019	Uitvoering	15	2019	312.350		312.350	30.194	-	30.194	-	-	-	-
Aanleg regenwaterloop Ravelstraat	Voorbereiding	50	2016	20.000		20.000	1.000	-	1.000	-	1.000	988	976
	Uitvoering	50	2017	180.000		180.000	9.000	-	9.000	-	-	9.000	8.892
Verbetering riolering Werkenrode (RWA/DWA)	Uitvoering	50	2016	112.500	50.000	62.500	5.625	2.500	3.125	-	3.125	3.088	3.050
Rioolrenovatie (relining) Goesebeek Zuid	Voorbereiding	50	2016	7.500	-	7.500	375	-	375	-	375	371	366
	Uitvoering	50	2017	75.000		75.000	3.750	-	3.750	-	-	3.750	3.705
Verbetermaatregelen Goesebeek Noord	Voorbereiding	50	2018	16.000		16.000	800	-	800	-	-	-	800
	Uitvoering	50	2018	184.000		184.000	9.200	-	9.200	-	-	-	9.200
Afknippen terrein woonwagenveld Nieuwe Druiseweg	Voorbereiding	50	2017	7.500		7.500	375	-	375	-	-	375	371
	Uitvoering	50	2018	37.500		37.500	1.876	-	1.876	-	-	3.750	3.705
Vergroten transporthoud Bredebeek/Bruik	Voorbereiding	50	2018	337.500		337.500	16.875	-	16.875	-	-	-	16.875
	Uitvoering	50	2018	120.000		120.000	6.000	-	6.000	-	-	-	6.000
Rioolvervang Dennenstraat (Pals)	Uitvoering	50	2016	153.000		153.000	7.650	-	7.650	-	7.650	7.558	7.466
Vervangen riolering Kwakkenberglaan	Uitvoering	50	2016	130.000		130.000	6.500	-	6.500	-	6.500	6.422	6.344
Rioolvervang Dries (ged.)	Voorbereiding	50	2016	5.500		5.500	275	-	275	-	275	272	268
Vervangen riolering Molenweg (ged.)	Uitvoering	50	2016	55.000		55.000	2.750	-	2.750	-	2.750	2.717	2.684
Vervangen en afknippen riolering Stekkenberg 'boven'	Voorbereiding	50	2016	60.000		60.000	3.000	-	3.000	-	3.000	2.964	2.928
	Uitvoering	50	2017	660.000	320.000	340.000	33.000	16.000	17.000	-	-	17.000	16.796
Rioolverstort Botsestraat Leuth	Voorbereiding	50	2016	20.000		20.000	1.000	-	1.000	-	1.000	988	976
	Uitvoering	50	2017	200.000		200.000	10.000	-	10.000	-	-	10.000	9.880
Persleiding gemaal Andreaslaan	Voorbereiding	50	2016	9.600		9.600	480	-	480	-	480	474	468
	Uitvoering	50	2017	80.000		80.000	4.000	-	4.000	-	-	4.000	3.952
				3.216.600	370.000	2.846.600	185.191	18.500	166.691	-	36.587	88.841	134.892

Bijlage 2 - EMU-saldo

Het EMU-saldo is, macro-gezien, het verschil tussen de inkomsten en uitgaven van de collectieve sector (Rijk, medeoverheden en sociale fondsen). Omdat de overheid in het verleden gedurende vele jaren meer geld heeft uitgegeven dan er binnenkwam, is er een schuld ontstaan. De schuld wordt uitgedrukt in een percentage van het BBP (Bruto Binnenlands Product) ofwel de schuldquote. Het BBP is een optelling van alles wat we met zijn allen in het Nederlands productieproces verdienen + geld uit indirecte belastingen (bijv. BTW) -/- subsidies die de kostprijs van producten verlagen.

Centraal Bureau voor de Statistiek
Sector Overheidsfinanciën en consumentenprijzen
Antwoordnummer 25000, 2490 XA Den Haag

Vragenlijst
Berekening EMU-saldo
Gemeente ()

Algemene gegevens:		2015	2016	2017
		x € 1000,- raming	x € 1000,- raming	x € 1000,- raming
Gemeentenaam:				
Gemeentenummer:				
Jaar:				
Naam contactpersoon:				
Telefoon:				
E-mail:				
Bestandsnaam:	EMU006.XLS			
Omschrijving				
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	770	-312	433
2	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	2.994	2.953	3.074
3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	1.827	2.157	2.157
4	Investeringen in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	4.210	2.595	2.026
5	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	62		
6	Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord			
7	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)			
8	Baten bouwgrondexploitatie: Baten voorzover transacties niet op exploitatie verantwoord			
9	Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen	1.939	3.201	3.201
10	Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten			
11	Verkoop van effecten:	☐ ja ☒ nee		
a	Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)	☐ ja ☒ nee		
b	Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?			
Berekend EMU-saldo		-496	-998	437

Bijlage 3 - Subsidieplafond

Met het vaststellen van een subsidieplafond worden open einderegelingen voorkomen. Wanneer een subsidieplafond is bereikt, dient een aanvraag om subsidie te worden afgewezen. De bedragen in onderstaande subsidieplafonds sluiten aan bij de bedragen in de begroting.

Bijlage - Subsidieplafond 2016 (Voorm. Millingen aan de Rijn)

Omschrijving	Subsidieplafond 2016	Subsidieplafond 2015
Subsidie St.Burgerplatform		
Subsidies communicatie	€ -500	€ -500
Bijdrage antidiscriminatievoorzieningen		
Subsidies integrale veiligheid	€ -2.205	€ -2.205
Subsidie Openbare bibliotheek		
Subsidie Bibliotheek	€ -140.625	€ -140.625
Subsidie ontwikkelingssamenwerking		
Bijdrage internationale samenwerking		
Subsidies samenwerking	€ -900	€ -900
Subsidie volleybalvereniging Switch '87		
Subsidie korfbalvereniging Odio		
Subsidie Sport	€ -4.403	€ -3.481
Subsidie kunstcie. Millingen aan de Rijn		
Subsidie Beeldende kunst	€ -2.500	€ -2.500
Subsidie fanfare Ons Genoegen		
Subsidie fanfare St. Cecilia		
Subsidie zangvereniging Vivace		
Subsidie Muzida		
Subsidie koor Apart		
St. Kunstcommissie Millingen a.d. Rijn		
Subsidie Toneelvereniging ZMP		
Subsidie Amateuristische kunstbeoefening	€ -22.400	€ -22.400
Subsidie overige kunst-oudheidkunde		
Subsidie Gemeentelijke monumenten	€ -8.330	€ -8.330
Subsidie Volksfeesten		
Subsidie Volksfeesten	€ -2.300	€ -2.300
Subsidie Radwandertag		
Subsidie St.Pelgrimswegen		
Subsidie overig		
Subsidie Streekgala		
Projectsubsidies		
Subsidie Toerisme	€ -42.061	€ -42.061
Subsidie stichting KROS		
Subsidie speeltuinen	€ -3.857	€ -3.857
Subsidie WFM		
Subsidie lokale media	€ -3.225	€ -3.225
Subsidie SWOM		
Subs. ouderenzorg: KBO		
Subsidie Ouderenzorg	€ -60.250	€ -60.250
Vluchtelingenwerk Oost-Nederland		
Subsidie Vluchtelingen	€ -17.116	€ -17.116
Subsidie kindervakantiewerk		
Integraal jeugd-jongerenbeleid		
Subsidie Overig Jeugdwerk	€ -13.834	€ -13.834
Subsidie kinderopvang		
Subsidie kinderopvang	€ -4.000	€ -4.000
Subsidie peuterspeelzaal		
Subsidies peuterspeelzaal	€ -72.963	€ -72.963
Subsidie coöperatieve verloskundigen Nijmegen eo.		
Subsidie vereniging EHBO		
Subsidies Ondersteuning instellingen	€ -3.210	€ -3.210
Subsidie afkoppelen riolering		
Subsidies afkoppelen riolering	€ -50.000	€ -50.000
Totaal subsidies	€ -454.679	€ -453.757

Bijlage - Subsidieplafond 2016 (Voorm. Ubbergen)

Omschrijving	Subsidieplafond 2016	Subsidieplafond 2015
Binnensportverenigingen	€ -3.600	€ -3.600
Buitensportverenigingen	€ -12.275	€ -12.275
Oranjecomité	€ -3.785	€ -3.785
Kunst en cultuur	€ -2.340	€ -2.340
Muziek en toneel	€ -20.100	€ -20.100
Herdenkingen	€ -710	€ -710
Leefbaarheid	€ -1.923	€ -1.923
Kindervakantieactiviteiten	€ -11.295	€ -11.295
Sociaal cultureel werk	€ -12.925	€ -12.925
EHBO-verenigingen	€ -1.375	€ -1.375
Ouderen en mensen met een beperking	€ -14.855	€ -14.855
Speeltuincommissies en Speel-o-theek	€ -570	€ -570
Gezondheid	€ -3.415	€ -3.415
Subsidieprogramma Welzijn	€ -89.168	€ -89.168
Dierenweide Beek		
Bijzondere houtopstanden		
Subsidie overige groen	€ -1.150	€ -1.150
Instandhouding monumenten		
Overige subsidies monumenten		
Monumenten	€ -57.881	€ -57.881
Tegemoetkoming peuterspeelzalen	€ -95.194	€ -95.194
Voetbalvereniging SVO '68	€ -103.590	€ -103.590
Lokale omroep WFM	€ -6.313	€ -6.313
Totaal subsidies	€ -353.296	€ -353.296

Bijlage - Subsidieplafond 2016 (Voorm. Groesbeek)

Naam Deelverordening	Subsidieplafond 2016	Subsidieplafond 2015
Vrouwenverenigingen	€ -1.500	€ -1.500
Sport- en balletverenigingen	€ -230.717	€ -232.700
Amateuristische kunstbeoefening	€ -36.650	€ -36.650
Musea	€ -43.000	€ -43.000
Volksfeesten	€ -3.800	€ -3.800
Ouderenbonden/-verenigingen	€ -30.136	€ -30.136
Buurtverenigingen	€ -600	€ -600
Jeugd- en jongerenverenigingen	€ -8.750	€ -8.750
Wijkraden	€ -2.500	€ -2.500
Gemeentelijke monumenten	€ -20.500	€ -20.500
Overige verenigingen	€ -3.500	€ -3.500
Totaal deelverordeningen	€ -381.653	€ -383.636
Naam subsidie-ontvangende partij *)		
Stichting Welzijn Groesbeek	€ -552.772	€ -552.772
Openbare Bibliotheek Groesbeek	€ -394.000	€ -394.000
Montessori college (schoolmaatschappelijk werk)	€ -44.000	€ -76.719
Stichting Zevenheuvelenloop	€ -3.000	€ -3.000
Stichting Zwitserloot Dak-Run	€ -2.500	€ -2.500
Zwem- en waterpolovereniging Groesbeek	€ -21.500	€ -21.500
Handbalvereniging Groesbeeks Glorie	€ -12.500	€ -12.500
Judo- en jiu jitsu vereniging Groesbeek	€ -4.000	€ -4.000
Kwiek Groesbeek senioren sportvereniging	€ -7.000	€ -7.000
Stichting Lokale omroep Groesbeek	€ -25.000	€ -25.000
Seniorenraad Groesbeek	€ -2.500	€ -2.500
Platform WVG/BTB Groesbeek	€ -6.000	€ -6.000
Stichting STEP/Dorpshuis De Slenk	€ -3.403	€ -3.403
Stichting Gemeenschapshuis Heilig Landstichting ('t Zaalte)	€ -2.500	€ -2.500
Kindercentrum Domino	€ -80.000	€ -80.000
Werkgroep Milieubeheer Groesbeek	€ -1.000	€ -1.000
Subsidie coöperatieve verloskundigen Nijmegen eo.	€ -6.468	€ -6.468
Stichting Mentorschap Oost Nederland	€ -296	€ -296
Stichting filmarchief Groesbeek	€ -1.350	€ -1.350
Totaal subsidies	€ -1.551.442	€ -1.586.144

*) Bij subsidies die niet binnen een deelverordening passen, worden organisaties rechtstreeks via de begroting gesubsidieerd.

Bijlage 4 - Raadsvoorstel

Raadsvoorstel

Griffiersnummer:
Onderwerp: Programmabegroting 2016
Datum B&W-vergadering: 29 september 2015
Datum raadsvergadering: 5 november 2015
Datum carrousel:
Portefeuillehouder: S. Fleuren
Ambtenaar: G. Gruijters
Telefoonnummer: 024 3013748
e-mailadres: g.gruijters@groesbeek.nl
Zaaknummer: Z-15-29147
Documentnummer: VB/Raad/15/00154

Aan de gemeenteraad,

Voorstel

1. De Programmabegroting 2016 vast te stellen en het tekort van € 751.000 in 2016 te dekken uit de algemene reserve.
2. De reserve Jeugd en Wmo in te stellen, en hieraan een bedrag van € 746.000 toe te voegen ten laste van de algemene reserve beklemd.
3. De in het MIP opgenomen investeringen te voteren.
4. De subsidieplafonds per deelverordening en per voormalige gemeente vast te stellen conform de bijlagen in de Programmabegroting.

1. Inleiding

Wij bieden u hierbij de Programmabegroting 2016 aan. Deze begroting is gebaseerd op de kaders, die zijn opgenomen in de Kadernota 2016.

Veel ramingen zijn ten opzichte van de Kadernota geactualiseerd.

Het actuele FMP (Financieel MeerjarenPerspectief) ziet er nu als volgt uit:

Tabel: Financieel MeerjarenPerspectief

Bedragen x € 1.000

	2016	2017	2018	2019
FMP na vastgestelde Kadernota 2016	-1.565	-1.234	-1.291	-1.291
Ontwikkeling saldo	814	1.208	1.276	1.490
Actueel FMP	-751	-26	-15	199
waarvan incidenteel	-604	-26	-15	0
structureel	-147	0	0	199
Dekking tekort uit algemene reserve	751			
FMP in begroting 2016	0	-26	-15	199

Het begrotingstotaal bedraagt bijna € 81 miljoen.

Nadere toelichting

De tekorten, ontstaan door de herindeling, zijn volledig opgelost in deze begroting, zonder dat dit nadelige gevolgen had voor de lokale lasten of ten koste is gegaan van bestaand beleid.

Er is bij het opstellen van de begroting zoveel mogelijk aansluiting gezocht bij de uitwerking van het Programma Groesbeek / Berg en Dal 2015-2018.

Door onder meer ook externe ontwikkelingen te verwerken in de ramingen en de cijfers te actualiseren, ontstond in eerste instantie een meerjarig tekort. Vervolgens zijn de volgende stappen gezet:

- Alle ramingen zijn kritisch bekeken en zo realistisch mogelijk bijgesteld. In de begroting 2015 bestonden veel ramingen nog uit de optelsom van de 3 gemeenten. Nu is dat niet meer zo, omdat we steeds meer zicht krijgen op de werkelijke cijfers van de nieuwe gemeente.
- In het kader van het realistisch ramen zijn stelposten en open einde regelingen naar beneden bijgesteld.
Dit betekent wel dat er door de gemeente meer risico wordt gelopen en dat dit gevolgen heeft voor de ratio weerstandsvermogen.
- Door heel de begroting heen zijn waar mogelijk de ramingen afgerond. Ramingen onder de € 100.000 zijn afgerond op veelvoud van € 1.000 en ramingen boven de € 100.000 op veelvoud van € 5.000. De lasten zijn hierbij naar beneden en de baten naar boven afgerond.
- Voor de risico's in het sociaal domein (met name Jeugd en Wmo), die niet opgevangen kunnen worden in de begroting, is er een nieuwe reserve gevormd. Zie hiervoor verder onder "Argumenten", punt 2.1.

In de tabel "belangrijke ontwikkelingen" in de Programmabegroting (zie samenvatting en onderdeel 4.1) kunt u zien welke mutaties in de ramingen hebben plaatsgevonden om te komen tot het huidige FMP.

Het komende halfjaar zal uw raad gevraagd worden fundamentele keuzes te maken over:

- Accommodatiebeleid
- Subsidiebeleid
- Bibliotheken
- Zwembad
- Wmo

Uiteraard zijn er ook andere posten waaruit uw raad keuzes kan maken, en die van invloed zijn op het meerjarige begrotingssaldo. Als uw raad andere keuzes maakt dan is voorgesteld in deze begroting, zal dit niet per definitie leiden tot directe aanpassing van de ramingen, omdat bijvoorbeeld niet alle bezuinigingen direct kunnen worden doorgevoerd. Wij stellen voor om deze keuzes tijdig te maken, bij voorkeur bij de vaststelling van de Kadernota 2017, zodat effectuering ook in dat begrotingsjaar kan plaatsvinden. Wij kunnen dan hiermee rekening houden bij het opstellen van de concept begroting 2017, inclusief de meerjarenraming.

Te denken valt hierbij o.a. aan:

- Leges burgerzaken
- Bestuurlijke samenwerking, waaronder internationale samenwerking
- Subsidie antidiscriminatievoorziening en slachtofferhulp (integrale veiligheid)
- Kwaliteitsniveau van het onderhoud, bijv. groen in de openbare ruimte
- Extra inzet EZ (Economische Zaken)
- Recreatie en toerisme (subsidies, stelpost)
- Natuur en landschap (projecten en subsidies)
- Monumentenzorg en archeologie (subsidies)

- Subsidie voor- en vroegschoolse educatie
- Subsidie schoolmaatschappelijk werk Voortgezet onderwijs
- Musea
- Subsidie vluchtelingenwerk
- Inkoop meerwerk Werkbedrijf
- Participatiewet/re-integratie
- Kinderopvang
- Sociaal cultureel werk, waaronder bewoners- en organisatie-initiatieven
- Ouderenzorg
- Maatschappelijk werk
- Subsidie SWG (Stichting Welzijn Groesbeek)
- Ondersteuning sportinstellingen
- Bijzondere bijstand
- Duurzaamheid
- OZB
- Overige belastingmaatregelen

Nadrukkelijk wordt opgemerkt dat bovenstaande opsomming niet uitputtend is.

2. Beoogd effect

Op grond van de Gemeentewet dient de Programmabegroting vóór 15 november van het jaar voorafgaande aan het begrotingsjaar aan Gedeputeerde Staten te worden aangeboden.

3. Argumenten

1.1 Sluitende begroting

Zoals vermeld in het Programma Groesbeek / Berg en Dal 2015-2018 willen wij een financieel gezonde gemeente zijn met (structureel) sluitende begrotingen. Een begroting is structureel sluitend als deze sluitend is op basis van de structurele lasten en structurele baten. Incidentele lasten en baten blijven hierbij buiten beschouwing. Ook het toezicht van de provincie richt zich op het structureel sluitend zijn van de begroting. Wanneer in dit kader het begrotingsjaar zelf (2016) niet structureel sluitend is, wordt gekeken of het laatste jaar van de meerjarenraming (2019) structureel sluitend is. Dit laatste is in onze begroting het geval.

Voorgesteld wordt het tekort in 2016 ad € 751.000 te dekken door een bijdrage uit de algemene reserve.

1.2 De raad stelt de Programmabegroting vast, het college voert uit

Het vaststellen van de Programmabegroting is een bevoegdheid van de raad. Door de Programmabegroting vast te stellen bepaalt de raad voor welke doelen en activiteiten budget beschikbaar wordt gesteld. Door het vaststellen van de Programmabegroting geeft de raad ook toestemming aan het college om beschikbaar gestelde budgetten aan te wenden. Tot slot geeft de raad met het vaststellen van de Programmabegroting aan het college de opdracht (of taakstelling) om de geformuleerde doelen en activiteiten te realiseren binnen de beschikbaar gestelde kaders en budgetten. Om het begrotings- en uitvoeringsproces goed te kunnen beheersen hebben wij een productenraming 2016 opgesteld.

2.1 Reserve Jeugd en Wmo

Omdat er nog veel onduidelijkheden en onzekerheden zijn over de bedragen in het sociaal domein, lopen we als gemeente op dat gebied aanzienlijke risico's. Waar de bedragen realistisch geraamd kunnen worden, is dat gebeurd. Daarnaast blijven er de komende jaren veel onzekerheden bestaan. Wanneer we de inschatting van deze risico's volledig vertalen in de begroting, zou dit leiden tot meerjarig structurele tekorten. Alternatief is om voor deze risico's een reserve in te stellen. Daarom wordt u voorgesteld om een deel van de algemene reserve beklemd af te zonderen middels de nieuwe reserve Jeugd en Wmo. Deze reserve heeft als doel om de risico's tot en met 2018, die niet voorzien zijn in de begroting, op te vangen. In de begrotingscijfers tot en met 2018 is voor een deel van deze risico's jaarlijks

een stelpost sociaal domein opgenomen, die (budgettair) haalbaar was in het kader van een structureel sluitende begroting. Omdat deze stelposten niet alle risico's afdekken wordt voorgesteld om een bedrag van € 746.000 te storten in de nieuw reserve Jeugd en Wmo. Op deze manier hoeft de begroting (exploitatie) niet bij voorbaat belast te worden, maar worden de overige risico's opgevangen door het eigen vermogen in te zetten.

Na 2018 verwachten wij voldoende kennis en informatie te hebben om de dan nog aanwezige risico's te vertalen in de ramingen.

Concreet betekent dit dat bij het opstellen van de jaarrekening het saldo van over- en onderschrijdingen met betrekking tot het sociaal domein verrekend wordt met deze reserve. Tussentijds zult u hierover geïnformeerd worden via de voor- en najaarsnota.

3.1 Autorisatie investeringskredieten

In deze begroting zijn diverse investeringen voor het jaar 2016 en verder opgenomen (zie het MeerjarenInvesteringsPlan, het MIP). Indien uw raad van bepaalde nieuwe investeringen een apart voorstel voor autorisatie van het investeringskrediet wil ontvangen, dient u dat bij deze begroting aan te geven. Wij verwijzen hierbij naar hetgeen is opgenomen in de door uw raad vastgestelde Financiële Verordening Groesbeek 2015:

"Artikel 5. Autorisatie begroting en investeringskredieten

1. De raad autoriseert met het vaststellen van de begroting de baten en de lasten per programma.

2. Bij de begrotingsbehandeling geeft de raad aan van welke nieuwe investeringen hij op een later tijdstip een apart voorstel voor autorisatie van het investeringskrediet wil ontvangen. De overige nieuwe investeringen worden bij de begrotingsbehandeling met het vaststellen van de financiële positie geautoriseerd.

3. Het college informeert de raad vooraf als hij verwacht dat de lasten de geautoriseerde lasten of de investeringsuitgaven de geautoriseerde investeringskredieten dreigen te overschrijden of de baten de geautoriseerde baten dreigen te onderschrijden. De raad geeft vervolgens aan of hij hiervoor een voorstel wil voor wijziging van het budget of een voorstel voor bijstelling van het beleid.

4. Bij de behandeling van de tussenrapportages in de raad doet het college voorstellen voor het wijzigen van de geautoriseerde budgetten en de investeringskredieten en het bijstellen van het beleid.

5. Voor een investering waarvan het investeringskrediet niet met het vaststellen van de begroting is geautoriseerd, legt het college vooraf aan het aangaan van verplichtingen een investeringsvoorstel met een voorstel voor het vaststellen van een investeringskrediet aan de raad voor."

4.1 Subsidieplafonds

Met het vaststellen van een subsidieplafond worden open-einde regelingen voorkomen. De subsidieplafonds zijn gebaseerd op de begroting 2016 en de subsidieverordeningen van de voormalige gemeenten Groesbeek, Millingen aan de Rijn en Ubbergen. Deze verordeningen zijn, vooruitlopend op de harmonisatie van het subsidiebeleid, in 2016 nog uitgangspunt voor de subsidieverstreking. Verwezen wordt naar de bijlagen in de Programmabegroting.

4. Kanttekening

1.1 Sluitende begroting

De begroting is onder meer structureel sluitend door een jaarlijkse bijdrage uit de reserve rekeningresultaten van € 606.500. De bespaarde rente over de bestemmingsreserves (met uitzondering van de reserve kapitaallasten), het beklemd gedeelte van de algemene reserve en de rente over de voorzieningen, in totaal bijna € 1,6 miljoen, is niet toegevoegd aan de algemene reserve. Het incidentele tekort van 2016 ad € 751.000 is gedekt door een bijdrage uit de algemene reserve.

Daarnaast wordt een deel van de risico's van het sociaal domein niet in de exploitatie, maar via een reserve opgevangen.

Ons streven is om op termijn een begroting te kunnen presenteren die structureel sluitend is en blijft zonder bijdragen uit de reserves.

2.1 Risico's

Met name op het gebied van het sociaal domein lopen we risico's. Naast de stelpost hebben we hiervoor een reserve ingesteld. Het blijft natuurlijk de vraag of deze toereikend zal zijn. Daarnaast zijn diverse stelposten en open einde regelingen krap geraamd, waardoor het risico op een budgetoverschrijding groter wordt.

5. Financiële onderbouwing

Voor een overzicht van alle financiële consequenties wordt verwezen naar de Programmabegroting 2016 zelf. Met name in hoofdstuk 4 wordt nader ingegaan op de financiële aspecten.

6. Communicatie

Na vaststelling van de Programmabegroting 2015 wordt deze door ons aan de Provincie aangeboden. De subsidieplafonds worden na vaststelling gepubliceerd in het 1Groesbeek.

7. Aanpak/uitvoering

Over de voortgang van de Programmabegroting 2016 rapporteren wij u via de voorjaars- en najaarsnota. In het jaarverslag en de jaarrekening 2016 leggen wij vervolgens eindverantwoording af.

Burgemeester en wethouders van gemeente Groesbeek.

De secretaris,
J.W. Looijen

De burgemeester,
Mr. M. Slinkman

Bijlagen digitaal ter inzage
Bijlage ter inzage griffier
Productenraming 2016

De raad van de gemeente Groesbeek;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van de gemeente Groesbeek van 29 september 2015;

overwegende dat in de Kadernota 2016 de beleidsmatige en financiële kaders zijn vastgelegd en dat deze in de Programmabegroting 2016 zijn verwerkt;

dat tijdens de vergadering een amendement is ingediend om:

- de middelen voor het LOP met € 25.000 te verhogen, maar daarbij nadrukkelijk rekening te houden met de belangen van de agrarische sector;
- voor erfgoedontwikkeling binnen de bebouwde kom € 25.000 per jaar beschikbaar te stellen.

b e s l u i t :

1. Het budget voor het Uitvoeringsprogramma LOP structureel te verhogen met € 25.000;
2. Voor erfgoedontwikkeling binnen de bebouwde kom € 25.000 per jaar beschikbaar te stellen;
3. De Programmabegroting 2016 vast te stellen en het tekort van € 801.000 in 2016 te dekken uit de algemene reserve.
4. De reserve Jeugd en Wmo in te stellen, en hieraan een bedrag van € 746.000 toe te voegen ten laste van de algemene reserve beklemd.
5. De in het MIP opgenomen investeringen te voteren.
6. De subsidieplafonds per deelverordening en per voormalige gemeente vast te stellen conform de bijlagen in de Programmabegroting.

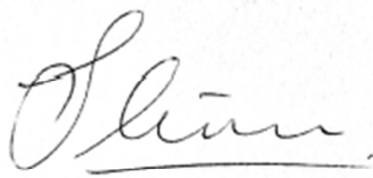
Aldus besloten in de openbare vergadering van de raad van de gemeente Groesbeek op 5 november 2015.

De raadsgriffier,

De voorzitter,

J.A.M. van Workum

mr. M. Slinkman